

**Straffelovrådets betænkning
om**

visse forældelsesretlige spørgsmål

Betænkning nr. 1441

København 2004

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2003

1426	Frist- og forældelsesregler på skatte- og afgiftsområdet	1431	Betænkning om straffeprocessuelle tvangsindgreb over for børn under den kriminelle lavalder
1427	Reform af den civile retspleje II	1432	Valgret under udlandsophold
1428	Retssikkerhedskommissionens betænkning		
1429	Forenklinger i jordlovgivningen		
1430	Betænkning fra Udvalget om Aktieoptioner		

2004

1433	Betænkning om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af byggematerialer		
1434	Strukturkommissionens betænkning		
1435	Betænkning om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov		
1436	Betænkning om reform af den civile retspleje III		
1437	Et nyt udligningssystem		
1438	Forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v.		
1439	Betænkning om bortvisning af voldelige og truende personer fra hjemmet		
1440	Betænkning om revision af forbrugeraftaleloven		

IT- og Telestyrelsen

Holsteinsgade 63, 2100 København Ø
Telefon 35 45 00 00 Fax 33 37 92 91

**Straffelovrådets betænkning
om**

**visse forældelsesretlige
spørgsmål**

Betænkning nr. 1441

København 2004

Publikationen kan bestilles hos
Danmark.dk's netboghandel
Telefon: **1881**
www.danmark.dk/netboghandel

75 kr. inkl. moms

Publikationen kan hentes på Justitsministeriets hjemmeside
www.jm.dk

ISBN 87-601-9970-9
ISBN 87-601-9971-7 (Internet)

Tryk: Fihl-Jensen Grafisk Produktion A/S

Straffelovrådets betænkning
om
visse forældelsesretlige spørgsmål

Kapitel 1. Indledning	7
1. Straffelovrådets kommissorium	7
2. Resumé af Straffelovrådets forslag	10
3. Straffelovrådets sammensætning	13
Kapitel 2. Generelt om forældelse	15
1. Indledning	15
2. Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v.	16
3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	20
4. Straffelovrådets overvejelser	21
Kapitel 3. Strafferammers betydning for forældelse af strafansvar	25
1. Indledning	25
2. Gældende ret	25
3. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	30
4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet	33
5. Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning fra Straffelovrådet og Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet mv.	38
6. Fremmed ret	44
7. Straffelovrådets overvejelser	48
Kapitel 4. Forældelsesafbrydelsens form	51
1. Indledning	51
2. Gældende ret	51
3. Fremmed ret	53
4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet	55
5. Straffelovrådets overvejelser	56
Kapitel 5. Retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen	59
1. Indledning	59
2. Gældende ret	59
3. Fremmed ret	61

4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet	63
5. Straffelovrådets overvejelser.....	65
Kapitel 6. Forældelse af juridiske personers strafansvar	67
1. Indledning	67
2. Gældende ret	68
3. Fremmed ret	70
4. Straffelovrådets betænkning nr. 1289/1995 om juridiske personers bødeansvar	70
5. Professor Gorm Toftegaard Nielsens forslag.....	71
6. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelse m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet	73
7. Straffelovrådets overvejelser.....	75
Kapitel 7. Forældelse af bøder.....	77
1. Indledning	77
2. Gældende ret	79
3. Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v.	84
4. Fremmed ret	88
5. Straffelovrådets overvejelser.....	90
Kapitel 8. Udkast til lov om ændring af straffeloven (Forældelse)	93

Kapitel 1

Indledning

1. Straffelovrådets kommissorium

1.1. Straffelovrådet blev nedsat ved Justitsministeriets skrivelse af 3. oktober 1960. I denne skrivelse udtales, at det påhviler rådet

- 1) efter Justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivningsspørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative bestemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpolitiske foranstaltninger og
- 2) efter Justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale strafferetlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige samarbejde.

1.2. Ved skrivelse af 11. juni 1999 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at foretage en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven og eventuelt på baggrund heraf komme med indstillinger til lovændringer. Efter Folketingsvalget den 20. november 2001 tiltrådte en ny regering. Det affødte følgende nye kommissorium af 30. november 2001 med bilag til Straffelovrådet om en generel modernisering af strafferammerne i straffeloven:

”1. I grundlaget for regeringsdannelsen er det tilkendegivet, at regeringen ønsker at forstærke indsatsen mod bl.a. vold og voldtægt. Forbrydelser mod personer er langt alvorligere end forbrydelser mod penge. Overgreb mod et andet menneske er en forbrydelse mod det helt fundamentale i det danske samfund: Respekten for det enkelte menneske.

Efter regeringens opfattelse skal der ske en skærpelse af straffene for vold, voldtægt og anden personfarlig kriminalitet. Regeringen vil derfor fremsætte lovforslag i begyndelsen af 2002 om skærpelse af straffene for disse former for personfarlig kriminalitet. Der vedlægges uddrag af regeringsgrundlaget vedrørende disse initiativer. [Udelades her.]

2. Ved skrivelse af 11. juni 1999 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at foretage en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven og eventuelt på baggrund heraf komme med indstillinger til lovændringer. Straffelovrådet er senere i forbindelse med gennemførelsen af lov nr. 475 af 31. maj 2000 om ændring af færdselsloven (Bødefastsættelse) anmodet om at inddrage spørgsmålet om bødefastsættelse ved flere overtrædelser (kumulation) og gentagelsesvirkning i rådets igangværende arbejde.

3. For at sikre en sammenhængende regulering skal Justitsministeriet anmode Straffelovrådet om at foretage vurderingen af strafferammerne i lyset af de foreslåede straffeskærpelser og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget. Straffelovrådet bør endvidere være opmærksom på EU's initiativer vedrørende tilnærmelse af medlemsstaternes straffelovgivning.

Straffelovrådets vurdering skal tage sigte på en generel modernisering af strafferammerne. Formålet hermed skal være at sikre, at straffene for de enkelte forbrydelser i højere grad kommer i overensstemmelse med en nutidig retsopfattelse.

Endelig skal det i Straffelovrådets vurdering indgå, at straffene for forbrydelser mod personer skal være mindst lige så hårde som straffene for forbrydelser mod materielle værdier.

I tilknytning til gennemgangen af strafferammerne bør der også foretages en gennemgang af straffelovens almindelige regler om strafudmåling. Det kan desuden overvejes, om ændrede strafferammer giver anledning til at foreslå ændringer af straffelovens regler om forældelse af strafansvar.

Justitsministeriet skal anmode Straffelovrådet om at søge at afslutte arbejdet inden den 1. juli 2002.”

1.3. Herudover blev Straffelovrådet i foråret 2002 anmodet om at overveje spørgsmål om forældelsesfrist for juridiske personers strafansvar. Spørgsmål herom blev aktuelt efter indførelsen af en almindelig adgang til at pålægge juridiske personer strafansvar i anledning af straffelovsovertrædelser, sml. straffelovens § 306 som affattet ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven mv. Ved denne lovændring indsattes i straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, et nyt andet punktum, hvorefter forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar skal følge den maksimumstrafferamme, der gælder for den overtrådte regel. Det kan efter omstændighederne føre til, at der er en længere forældelsesfrist for juridiske personer end for fysiske personer, som begår en tilsvarende lovovertrædelse.

1.4. Straffelovrådet afgav på den baggrund betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, hvori man overvejede og stillede forslag om en forenkling af strafferammesystemet. Sml. betænkningens kapitel 30 med udkast til lov om ændring af straffeloven (Straffastsættelse og strafferammer) s. 967 ff. Ved afgivelsen af betænkningen søgte Straffelovrådet at danne sig et overblik over, om nogle af de foreslåede ændringer af strafferammerne ville have uheldige konsekvenser i forældelsesmæssig henseende. Rådet havde også en kort drøftelse af andre spørgsmål om strafferetlig forældelse, herunder det særlige spørgsmål om forældelse, som knytter sig til strafansvar for juridiske personer i anledning af straffelovsovertrædelser. Konklusionen på rådets drøftelser var, at man i betænkning nr. 1424/2002 burde afstå fra at behandle disse

spørgsmål, idet de burde indgå i en eventuel senere samlet behandling af emnet forældelse, sml. s. 34.

1.5. Justitsministeren anmodede ved skrivelse af 2. maj 2003 Straffelovrådet om at behandle følgende spørgsmål om forældelse af strafansvar mv.:

”Som der er lagt op til i Straffelovrådets kommissorium af 30. november 2001, som dannede grundlag for rådets arbejde med spørgsmålet om straffastsættelse og strafferammer, bør straffelovens regler om forældelse af strafansvar vurderes i lyset af ændrede strafferammer, og rådet anmodes om at foretage en sådan vurdering med udgangspunkt bl.a. i de forslag om ændring af strafferammerne, der fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer.

Straffelovrådet bør ved vurderingen af forældelsesreglerne bl.a. inddrage de overvejelser og forslag, som Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og data-kriminalitet vil fremkomme med i udvalgets kommende delbetænkning om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser mv. Delbetænkningen forventes afgivet inden sommerferien.

Straffelovrådet anmodes endvidere om at overveje det særlig spørgsmål om forældelse af strafansvar for juridiske personer. Under Folketingets behandling i foråret 2002 af justitsministerens lovforslag om terrorismebekæmpelse anmodede Retsudvalget ministeren om at kommentere et forslag fra professor Gorm Toftegaard Nielsen om at indføre en forældelsesfrist på to år for juridiske personers strafansvar, når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde, hvis overtrædelsen var begået af en fysisk person. Jeg anførte i mit svar til udvalget, at Gorm Toftegaard Niensens forslag gav anledning til nogle tvivlsspørgsmål, og at Straffelovrådet ville få lejlighed til at vurdere forslaget nærmere i forbindelse med rådets generelle overvejelser vedrørende straffelovens regler om forældelse af strafansvar.

Ud over spørgsmålet om forældelse af strafansvar, anmodes Straffelovrådet om at overveje spørgsmålet om forældelse af idømte bøder. Politimesteren i Hvidovre har over for Justitsministeriet peget på, at der i praksis ofte idømmes så store bøder – navnlig for overtrædelse af skattekontrolloven og momsloven – at efterfølgende afdragsordninger bliver så langvarige, at adgangen til at inddrive bøden ophører, inden bøden er fuldt betalt.

Justitsministeriet vil sende Straffelovrådets medlemmer kopi af professor Gorm Toftegaard Niensens notat vedrørende forældelse af juridiske personers strafansvar og justitsministerens besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål herom. Endvidere vil henvisningen fra Politimesteren i Hvidovre blive sendt til Straffelovrådets medlemmer.”

1.6. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet fremkom i februar 2004 med betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v.

1.7. Straffelovrådet har på denne baggrund overvejet og stillet forslag om følgende forældelsesretlige spørgsmål: (1) strafferammers betydning for forældelse af strafansvar, (2) forældelsesafbrydelsens form, (3) retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen, (4) forældelse af juridiske persons strafansvar og (5) forældelse af bøder. Sml. afsnit 2 nedenfor med resumé af Straffelovrådets forslag.

2. Resumé af Straffelovrådets forslag

2.1. Der sondres i strafferetten mellem ansvarsforældelse (eller påtaleforældelse) og strafforældelse (domsforældelse). Ansvarsforældelse (påtaleforældelse) udelukker, at strafansvar pålægges for en endnu ikke pådømt forbrydelse. Strafforældelse (domsforældelse) afskærer adgangen til at fuldbyrde en allerede idømt straf. Betænkningens *kapitel 2* vedrører forældelse generelt. *Kapitlerne 3-6* angår ansvarsforældelse. *Kapitel 7* vedrører strafforældelse. *Kapitel 8* rummer lovudkast. Lovudkastet bygger på en enig indstilling fra Straffelovrådet. For så vidt angår bestemmelserne om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen har et mindretal (*Vagn Greve*) dog tilsluttet sig det synspunkt, som er kommet til udtryk i betænkning nr. 1438/2004 fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, og dermed dette udvalgs forslag til nye regler om absolutte frister for ansvarsforældelse.

2.2. *Kapitel 2* indeholder en generel gennemgang af emnet forældelse. Straffelovrådet foreslår i tilslutning hertil, at straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, der lader forældelsesfristen afhænge af, om den konkret forskyldte straf ville være bøde, ophæves. Rådet er opmærksomt på, at forslaget muligvis især kan have betydning for visse særlovsovertrædelser. Rådet anbefaler derfor, at der forinden en eventuel ophævelse foretages en høring af samtlige ministerier.

2.3. I *kapitel 3* behandles strafferammers betydning for forældelse af strafansvar. Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at forældelsesfristens længde bør være afhængig af lovovertrædelsens grovhed. Jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter at den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være.

Rådet har som udgangspunkt ikke fundet grundlag for at foreslå forandringer af forældelsesfristerne for de lovovertrædelser, der til dels på grundlag af rådets betænkning nr. 1424/2002 er

fremSAT i lovforslag nr. L 55 (IT-kriminalitet mv.) (1. saml.) og lovforslag nr. L 99 (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (1. saml.), og som eventuelt vil få ændrede strafmaksima, dvs. § 110 a, nr. 2, § 132 a, § 166, stk. 2, § 169 a, § 172, § 173, § 185, § 191, § 193, stk. 1, § 253, § 263, stk. 2 og 3, § 263 a, § 264, stk. 2, § 265, § 286, stk. 1, § 291, § 293, stk. 2, §§ 299 a og b samt §§ 301 og 301 a. Det samme gælder andre lovovertrædelser i betænkning nr. 1424/2002, der som følge af ændrede strafferammer eventuelt vil blive omfattet af kortere eller længere forældelsesfrister efter de almindelige bestemmelser i straffelovens § 93, stk. 1, dvs. § 166, stk. 1, § 180, § 183, § 261, stk. 2, § 285, stk. 2, § 289, § 289 a og § 296, stk. 1, nr. 1.

Straffelovens § 108, stk. 2, og § 109, stk. 1, om visse former for spionage samt § 118 om visse angreb mod myndigheder mv. indtager en særstilling på grund af disse forbrydelsers specielle karakter. Det er rådets opfattelse, at den gældende forældelsesfrist på 15 år for disse lovovertrædelser bør opretholdes, selv om rådet foreslår strafmaksima reduceret fra 12 til 10 års fængsel. På den baggrund foreslås som § 93, stk. 4, indsat en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen for overtrædelse af de nævnte bestemmelser i intet tilfælde er mindre end 15 år.

Forbrydelser, der eksempelvis efter artikel 29 i statuten for Den Internationale Straffedomstol ikke forældes, er ofte også uforældelige efter dansk ret, idet forbrydelserne omfattes af straffelovsbestemmelser med fængsel på livstid som strafmaksimum. Afvigelser kan dog forekomme, f.eks. voldtægt og grov legemsbeskadigelse, der efter dansk ret har tidsbestemte strafmaksima og derfor forældes efter bestemmelserne i straffelovens § 93, stk. 1. Straffelovrådet foreslår en ny § 93 a, hvorefter der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Herved sikres det, at en sådan overtrædelse også efter dansk ret er uforældelig, selv om lovovertrædelsen har tilknyttet en strafferamme med et tidsbestemt strafmaksimum.

2.4. I kapitel 4 drøftes de gældende regler om forældelsesafbrydelsens form. Straffelovrådet kan tilslutte sig, at reglerne om fristafbrydelse ændres, så anklagemyndigheden og politiet får samme simple fremgangsmåde til at afbryde forældelsesfristen, som andre offentlige myndigheder har i dag efter straffelovens § 94, stk. 5. Rådet kan endvidere tiltræde, at fristafbrydelse som følge af anmodning om forsvarerbeskikkelse forbeholdes tilfælde, hvor forsvarerbeskikkelsen iværksættes på anklagemyndighedens initiativ. Rådet foreslår derfor, at der i stedet for § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., indsættes en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen.

2.5. I *kapitel 5* behandles spørgsmålet om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen.

Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Hjortnæs, Torben Jessen, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at ændre de gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen. Efter flertallets opfattelse sikres hensynet til at imødegå konventionsstridig, langtrukken sagsbehandling bedst ved interne sagsbehandlingsregler i anklagemyndigheden. Flertallet har i den forbindelse noteret sig overvejelserne i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet af muligheden for at indføre en administrativ kontrolordning, så sager, hvor der 2 år efter, at sigtelse er rejst, ikke er truffet afgørelse om tiltalen, skal udløse en indberetning til den overordnede anklagemyndighed med redegørelse for det hidtidige forløb af efterforskningen og hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningsskridt samt en vurdering af tidspunktet for tiltalebeslutning i sagen.

Et mindretal (*Vagn Greve*) kan tilslutte sig det synspunkt, som er kommet til udtryk i betænkning nr. 1438/2004 fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, og dermed dette udvalgs forslag til nye regler om absolutte frister for ansvarsforældelse.

2.6. I *kapitel 6* gennemgås reglerne om forældelse af juridiske personers strafansvar. Straffelovrådet er enig i, at der bør tilstræbes en forældelsesmæssig ligestilling, når det gælder ansvarsforældelse for fysiske og juridiske personer.

Rådet har i *kapitel 2* foreslået straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, der lader forældelsesfristen afhænge, om den konkret forskyldte straf ville være bøde, ophævet, sml. pkt. 2.2. § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., der undtager juridiske personer fra anvendelsesområdet i 1. pkt., 2. led, udgår som følge heraf som overflødig. Følges forslaget om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, ikke, kan Straffelovrådet tiltræde, at § 93 ændres som foreslået af Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

Rådet kan tilslutte sig udvalgets synspunkter om fristafbrydelse i forhold til juridiske personer og forslag til ændret affattelse af § 94, stk. 5, hvorved fristafbrydelse skal ske overfor personer, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelse på den juridiske persons vegne.

2.7. I *kapitel 7* overvejes de gældende forældelsesfrister for fuldbyrdelse af bøde og bødeforvandlingsstraf. Det er Straffelovrådets konklusion, at problemet vedrørende de større bøder bedst løses ved, at forældelsesfristen fastsættes til 10 år, når bøden overstiger 10.000 kr. Rådet foreslår i den

forbindelse en forenkling af de gældende regler, så bøder indtil 10.000 kr. undergives en 5-årig forældelsesfrist.

Rådet har fundet det rigtigst at fastholde den gældende maksimale forældelsesfrist for bødeforvandlingsstraf på 5 år. Rådet har endvidere fundet det bedst stemmende med rådets forslag om bødeforældelse, at den 3-årige forældelsesfrist for bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder indtil 3.000 kr. udvides til at omfatte bøder indtil 10.000 kr., og at den 5-årige forældelsesfrist forbeholdes bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder på over 10.000 kr.

2.8. Kapitel 8 indeholder Straffelovrådets lovudkast med bemærkninger.

3. Straffelovrådets sammensætning

3.1. Rådet har ved afgivelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Højesteretspræsident Jacques Hermann (formand),
rigsadvokat Henning Fode,
dekan, professor, lic. jur. Vagn Greve,
afdelingschef Lars Hjortnæs,
politimester Torben Jessen,
advokat Jakob Lund Poulsen,
direktør for kriminalforsorgen William Rentzmann og
landsretspræsident Sven Ziegler.

Hvervet som sekretær for rådet er ved udarbejdelsen af denne betænkning varetaget af byretsdommer Ida-Louise Apostoli.

Februar 2004

Henning Fode	Vagn Greve	Jacques Hermann (formand)	Lars Hjortnæs
Torben Jessen	Jakob Lund Poulsen	William Rentzmann	Sven Ziegler

Ida-Louise Apostoli

Kapitel 2

Generelt om forældelse

1. Indledning

1.1. Der sondres i strafferetten mellem ansvarsforældelse (eller påtaleforældelse) og strafforældelse (domsforældelse). Ansvarsforældelse (påtaleforældelse) udelukker, at strafansvar pålægges for en endnu ikke pådømt forbrydelse. Strafforældelse (domsforældelse) afskærer adgangen til at fuldbyrde en allerede idømt straf.

1.2. De to former for forældelse har i hovedsagen samme begrundelse, sml. Knud Waaben: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, 4. udg. s. 97 f. (Ansvarslæren):

”Det er en gammel erfaring at retfærdigheden virker bedst når den kommer hurtigt. Straffens nyttevirkninger vil i almindelighed tabe i styrke efterhånden som tiden går, medens hensyn der taler imod forfølgning og straffuldbyrdelse vil træde tydeligere frem. De almenpræventive formål og det mere spontane, i retsfølelsen bundende straffebehov afsvækkes. Over for den der senere har holdt sig fri af kriminalitet vil straf efter lang tids forløb let komme til at virke med en uforholdsmæssig hårdhed og savne individualpræventiv mening, ikke mindst hvis hans livsforhold har ændret sig i positiv retning. Nogle af de nævnte hensyn gør sig ikke gældende med fuld styrke når det drejer sig om personer der senere har begået ny kriminalitet, og noget kunne efter omstændighederne tale for at også et ældre regnskab kan gøres op i forbindelse med ny kriminalitet. Men det gør dog udformningen af forældelsesreglerne meget lettere at reglerne gælder generelt i forhold til den enkelte forbrydelse eller dom. For de senest begåede forhold vil der jo være pådraget et strafansvar som gør det mindre betænkeligt at se bort fra ældre forhold.

Ud over det anførte kan der også peges på en forskel mellem forældelse af idømt straf og forældelse af påtale og ansvar. I forbindelse med strafforældelse drejer det sig om sager der er gennemført til dom på normal måde; retfærdigheden er for så vidt sket fyldest, og spørgsmålet er alene om den forløbne tid tillader at man giver afkald på straffens fuldbyrdelse. Det kan desuden skyldes myndighedernes forhold at fuldbyrdelsen ikke er sket. Med hensyn til den ikke pådømte kriminalitet hører det til forældelsens begrundelse at man herved kan overvinde vanskeligheder med bevisførelse efter længere tids forløb. Vel kan det siges at sådanne vanskeligheder også uden forældelsesregler hyppigt ville virke til gunst for gerningsmanden, da anklagemyndigheden jo har bevisbyrden. Men det har dog klare fordele at forældelsesregler generelt sætter en grænse for arbejdet med gamle sager, og der kunne i øvrigt forekomme situationer

hvor man uden forældelsesregler ville se den sigtede gå glip af muligheden for at føre modbeviser.”

1.3. Sml. endvidere Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 107:

”*Begrundelsen for forældelsesreglerne* må selvsagt søges i den almindelige ideologi bag straffesystemet. 1960ernes strafferet var med hensyn til samfundssynet udtryk for en brydning mellem retsstatslige og socialstatslige samfundssyn, og med hensyn til synet på straffens formål for en brydning mellem det individualpræventive og det almenpræventive. Siden da er der foregået en række ændringer i straffesystemets grundlag. For det 1ste har menneskeretssynspunkter fået en klart øget vægt i den retspolitiske debat og i tolkningen af lovgivning m.m. For det 2det betones offerets ”krav” på, at gerningspersonen bliver straffet, hyppigt. For det 3dje bruger politikerne ikke længere det strafferetlige system alene som et middel til at forebygge uønskede handlinger; det anvendes som et kommunikationsmiddel for markeringer af værdier og for markeringer af politisk handlekraft. Det er underordnet, om man kan lide disse tendenser, eller om man tager afstand fra dem. De er en del af det kriminalpolitiske klima, som man må tage i betragtning – som støtte eller som modstand – når man plæderer for ændringer.”

1.4. De synspunkter, der begrundet reglerne om forældelse, har også betydning for straffastsættelsen. Sml. Straffelovrådets betænkning 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer s. 266 ff. med gennemgang af retspraksis, der ved straffastsættelsen har taget hensyn til den tid, der er gået fra den strafbare handling foretaget til dens pådømmelse, og den tid, der er medgået til sagens behandling ved politi og domstole. Se også § 1, nr. 2, med § 82, nr. 13 og 14, i forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om strafnedsættelse mv.) (L 99) (1. saml.). Efter disse bestemmelser skal det ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som formildende omstændighed, at straffesagen mod gerningsmanden ikke er afgjort inden en rimelig tid, uden at det kan bebrejdes gerningsmanden (13), og at der er gået så lang tid, siden den strafbare handling blev foretaget, at anvendelsen af den sædvanlige straf er unødvendig (14). Forslaget bygger på Straffelovrådets forslag i ovennævnte betænkning, sml. s. 969 og 986.

2. Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v.

2.1. De gældende regler om forældelse bygger i det væsentlige på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. Med lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.), der udmøntede Straffelovrådets forslag, forandredes principperne for ansvarsforældelse, der hidtil havde ladet forældelsesfristens længde bero på den konkret forskyldte straf, sml. borgerlig straffelovs § 93.

2.2. Straffelovrådet drøftede indgående, om den konkret forskyldte straf eller forbrydelseskategoriens grovhed, således som denne kommer til udtryk ved strafferammens maksimum, burde være bestemmende for forældelsesfristens længde, sml. betænkningen s. 12-13:

”Det er et almindeligt anerkendt synspunkt, at forældelsesfristens længde bør være afhængig af lovovertrædelsens grovhed. Jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter at den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være.

Derimod kan det efter rådets opfattelse være noget tvivlsomt, hvilket kriterium der bør anvendes som målestok for overtrædelsernes grovhed.

Efter den gældende regel i § 93 beror forældelsesfristens længde som hovedregel på størrelsen af den straf, som i det enkelte tilfælde ville være forskyldt. Den strafferamme, der gælder for lovovertrædelsen, har kun begrænset betydning i § 93, stk. 1, nr. 3, hvorefter forældelsesfristen er 10 år, når straffen for overtrædelsen ville overstige fængsel i 1 år, ”men den højeste for gerningen foreskrevne straf ikke overstiger fængsel i 6 år”.

I modsætning hertil gælder efter finsk, norsk og svensk ret den ordning, der også er almindelig i anden fremmed ret, at forældelsesfristens længde bestemmes af det strafmaksimum, som er fastsat i strafferammen for den pågældende forbrydelse (”strafferammesystemet”).

Såvel i straffelovrådet som i den nordiske strafferetskomité er det indgående drøftet, hvilken af de to ordninger der bør foretrækkes. Af forhandlingerne i den nordiske komité er det fremgået, at man fra finsk, norsk og svensk side finder, at det strafferammesystem, der gælder i disse lande, har virket på tilfredsstillende måde, og at der er ikke uvæsentlige betæneligheder ved en ordning som den danske, hvorefter fristernes længde beror på størrelsen af den konkret forskyldte straf.

Efter rådets opfattelse må det foretrækkes at ændre den danske straffelovs nuværende regler og indføre en ordning, der – i hvert fald i hovedsagen – bygger på et strafferammesystem.

For en ordning, hvorefter forældelsesfristernes længde bestemmes af den konkret forskyldte straf, kan anføres, at ordningen er den mest konsekvente gennemførelse af det ovenfor anførte hovedsynspunkt, hvorefter den tid, hvori en lovovertrædelse kan forfølges, principalt bør bero på lovovertrædelsens grovhed; ved at tage udgangspunkt i størrelsen af den konkret forskyldte straf opnås en nuanceret vurdering af de enkelte lovovertrædelsers grovhed – i stedet for den grovere gennemsnitsvurdering, som strafferammesystemet er udtryk for.

Denne ordning medfører imidlertid visse åbenbare ulemper. Den tvinger anklagemyndighed og domstole til at foretage en rent hypotetisk strafudmåling alene med henblik på afgørelsen af spørgsmålet om forældelse. Denne fremgangsmåde er ikke alene ”kun-

stig” (navnlig i sager, hvor der slet ikke er spørgsmål om straf, men om anden retsfølge), men kan også være uheldig ud fra praktiske synspunkter. Det forekommer, at forældesspørgsmålet først kan afgøres efter en fuldstændig efterforskning og efter sædvanlig tilvejebringelse af personlige oplysninger om lovovertræderen, eventuelt først efter domstolsbehandling i flere instanser. Herved bliver forældelsesinstituttets formål til dels forskertset; retsmyndighederne bliver ikke sparet for arbejde, og den sigtede opnår først påtaleundladelse eller frifindelse efter en måske meget byrdefuld proces, der kan have haft lignende menneskelige og sociale skadevirkninger for ham som en domfældelse.

Disse ulemper undgås i hovedsagen (men ikke fuldt ud ...), når strafferammesystemet anvendes. Spørgsmålet om forældelse kan da i almindelighed afgøres på en enkel måde, når sigtelsen er fastlagt. Dette system giver desuden – hvad der næppe helt bør bortses fra – lovovertræderen bedre mulighed for at skaffe sig klarhed over, om overtrædelsen er forældet.

Indvendingen mod denne ordning er, at forældelsesfristerne bliver mere groft tilskårne end efter de gældende regler. Strafferammerne er udformet uden henblik på forældelses-spørgsmålet og giver kun et ret unuanceret udtryk for grovheden af de overtrædelser, rammen omfatter. Undertiden vil forholdet være det, at strafferammens omfang har liden relation til overtrædelseernes *typiske* grovhed, men er udformet med henblik på at sikre, at en tilstrækkelig høj straf vil kun[ne] idømmes for visse forholdsvis sjældent forekomne, atypiske overtrædelser; og det kan være ret tilfældigt, om man vælger at opdele en kategori af overtrædelser i to grupper med hver sin ramme eller undergiver hele kategorien en fælles ramme.

Selv om denne indvending ingenlunde er uvæsentlig, er det dog rådets opfattelse, at den ikke har en sådan vægt over for strafferammesystemets fortrin – som er omtalt ovenfor – at man bør afstå fra at søge dette system indført som grundlag for bestemmelsen af forældelsesfristernes længde.

Det må tages i betragtning, at enhver forældelsesordning – også den, der lader forældelsesfristens længde bero på størrelsen af den konkrete forskyldte straf – må bygge på forholdsvis groft tilskårne regler; dette følger allerede af, at der nødvendigvis må arbejdes med ret få forældelsesfrister, og dermed også med meget betydelige ”spring” mellem fristerne. Betænelighederne herved er imidlertid begrænsede, når anklagemyndigheden har en adgang til at frafalde tiltale som den, der er hjemlet i den danske retsplejelov. Den omstændighed, at der er hengået lang tid, siden en lovovertrædelse blev begået, er – uafhængigt af forældelsesreglerne – et væsentligt moment ved afgørelsen af tiltale-spørgsmålet. Forældelsesordningen får for så vidt alene karakter af en rammeordning, der angiver de yderste tidsmæssige grænser for tiltalerejsning og domfældelse.

Hertil kommer, at det efter de stedfundne forhandlinger i den nordiske strafferetskomité må antages, at man fra finsk, norsk og svensk side vil fastholde strafferammesystemet. En ændring af den danske straffelov i overensstemmelse med dette system må således antages at være en forudsætning for, at de nordiske landes regler kan blive ensartede på dette principielle punkt. Efter rådets opfattelse må der – på baggrund af de synspunkter,

der ligger til grund for den nordiske strafferetskomit es nedsættelse og arbejde – lægges megen betydelig vægt på, at en sådan ensartethed tilvejrbringes.”

Om baggrunden for den af rådet foreslåede modifikation af strafferammesystemet, n r straffen for overtrædelser ikke ville overstige b de, anførtes, sml. anf. st. s. 18:

”Rådet må dog nære nogen betænkelighed ved en ændring, der medfører, at også b deforseelser, herunder rene bagatelforseelser, *kan* påtales og pådømmes inden for en 5 årsperiode. Dette synspunkt ligger til grund for den regel, der er foreslået i udkastets § 93, stk. 1, nr. 1, 2. sætning, hvorefter forældelsesfristen, uanset strafferammens maksimum, er 2 år, når den konkret forskyldte straf for overtrædelser ikke ville overstige både. En sådan regel vil ikke i væsentlig grad betyde en tilsidesættelse af de praktiske hensyn, som er en del af begrundelsen for strafferammesystemet; der er en nogenlunde fast praksis for, hvilke typer af overtrædelser der alene medfører både. Den opfattelse, der ligger til grund for den her omtalte undtagelsesregel, bygger i øvrigt på følgende betragtning: Hensynet til at opnå ensartet nordisk lovgivning taler vel med meget betydelig vægt for en overgang til strafferammesystemet. Indførelsen af dette system i Danmark rejser imidlertid visse særlige problemer, fordi strafferammerne her i landet hidtil er blevet udformet uden nogen hensyntagen til forældelsesspørgsmålet. Det kan derfor være velbegrunder, at en *fuldstændig* indførelse af strafferammesystemet afventer den revision af straffelovens strafferammer, som efterhånden vil kunne finde sted. Selv om undtagelsesregler for b deforseelser således gennemføres som en midlertidig modifikation af systemet, er udkastet dog udtryk for en principiel tilslutning til den ordning, der gælder i de andre nordiske lande.”

2.3. Straffelovrådets drøftelse af spørgsmålet om forældelsesfristernes længde og relation til strafferammerne tog udgangspunkt i de hidtil gældende regler i borgerlig straffelovs § 93, sml. pkt. 2.2 ovenfor og betænkningen s. 17 ff. At lade forældelsesfristens længde bero på strafferammens maksimum, rejste visse fortolkningsspørgsmål, n r strafferammen er delt under anvendelse af kriterier, hvori indgår formildende eller sk rpnde omstændigheder, og n r strafforh jelses- og strafneds ttelsesgrunde fører til en udvidelse af det foreskrevne strafmaksimum og strafminimum. Rådet udtalte herom, jf. betænkningen s. 19:

”Udgangspunktet er naturligvis, at maksimum i strafferammen for den pågældende overtrædelse er afgørende. Er strafferammen – som det meget hyppigt er tilfældet – udformet således, at en højere straf kan anvendes ”under sk rpnde omstændigheder” eller ”under særlige omstændigheder”, vil denne højere straf være afgørende for forældelsesfristens længde, også selv om der ikke i det konkrete tilfælde foreligger ”sk rpnde” eller ”særlige” omstændigheder; dette vil bl.a. være af betydning med hensyn til overtrædelser af § 130, § 161, § 182, § 241 og § 249, stk. 2 [§ 249]. Rammer, der angiver en lavere straf ”under formildende omstændigheder”, jfr. herved f.eks. § 119, stk. 1, § 175, stk. 1, § 176, stk. 1, § 178, § 213, stk. 1, § 229, stk. 1, og § 232 er uden betydning for forældelsesspørgsmålet.

Er der hjemlet strafforhøjelse (adgang til at fravige strafferammens maksimum) under nærmere angivne betingelser, og er disse betingelser opfyldt, er det maksimum, der følger af reglen om strafforhøjelse, afgørende, jfr. herved § 83, stk. 1, § 231 og § 247. Regler om strafnedsættelse er kun af betydning for forældesspørgsmålet, for så vidt de indebærer en obligatorisk fravigelse af rammens maksimum; er gerningsmanden under 18 år, kan han ifølge § 84, stk. 1, nr. 2, ikke idømmes strengere straf end fængsel i 8 år, og forældelsesfristen vil således, uanset lovovertrædelsens grovhed, ikke kunne overstige 10 år. Antages omstændigheder som anført i § 85, der er en obligatorisk nedsættelsesregel, at foreligge, vil fængsel på livstid ikke kunne anvendes, og de nævnte omstændigheder vil således kunne medføre, at forældelsesfristen bliver 15 i stedet for [den af rådet foreslåede, men ikke gennemførte frist på] 25 år.

Det vil undertiden kunne forekomme tvivlsomt, hvorvidt der foreligger en skærpende omstændighed inden for lovovertrædelsens ramme, en strafforhøjelses- eller nedsættelsesgrund – eller udformning af en ny selvstændig lovovertrædelse. Den i §§ 285-287 indeholdte regulering af straffastsættelsen ved berigelsesforbrydelser bør – uanset de anvendte kriteriers vaghed ("særlig grov beskaffenhed", "ringe strafværdighed" m.v.) – betragtes som en opspaltning i forskellige forbrydelseskategorier, således at denne opspaltning er relevant for forældelsesfristernes længde. Et udpræget grænsetilfælde er § 293, stk. 1, der dog også synes at burde anvendes således, at forældelsesfristen kun er 2 år, medmindre der foreligger "skærpende omstændigheder".

De ovenfor skitserede retningslinier for fortolkningen stemmer med, hvad der gælder efter norsk og svensk ret ..."

Den anførte opfattelse blev lagt til grund ved gennemførelsen af de nugældende forældelsesregler, sml. Folketingstidende 1966-67, 2. saml., tillæg A, sp. 2457-59.

3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foretog Straffelovrådet en gennemgang af strafferammerne i straffelovens særlige del. Denne gennemgang førte kun få steder til forslag om forhøjelser af de dagældende strafmaksima. Derimod lagde betænkningen op til en række nedsættelser af strafmaksima for fængselsstraf, som i det væsentlige havde baggrund i et ønske om at tilpasse strafmaksimum til det eksisterende udmålingsniveau. Hertil kom en række teknisk begrundede lempelser, der var affødt af et samtidig forslag om afskaffelse af hæftestrafen. Sml. betænkningen s. 105 og 282 ff.

3.2. Straffelovrådet søgte som led i sin gennemgang at danne sig et overblik over, om nogle af de foreslåede ændringer af strafferammerne ville have uheldige konsekvenser i forældelsesmæssig henseende. Straffelovrådet tog ved denne gennemgang udgangspunkt i den opfattelse, som var kommet til udtryk i 1966-betænkningen, sml. afsnit 2 ovenfor. Det var på den baggrund rådets

konklusion, at stort set ingen af de fremsatte forslag affødte behov for særregler om forældelse, sml. s. 105 f.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Straffelovrådet har på baggrund af de rammer, der er udstukket for rådets arbejde i kommissoriet af 2. maj 2003, fundet det rigtigst at koncentrere behandlingen af emnet forældelse om en teknisk gennemgang af de forslag fra henholdsvis Straffelovrådet og Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, der med udgangspunkt i de gældende regler om ansvarsforældelse og opfattelsen i 1966-betænkningen må antages at kunne have forældelsesmæssig betydning. Rådet foreslår dog i den forbindelse, at den endnu gældende særregel (§ 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led), der lader forældelsesfristen afhænge af, om den konkret forskyldte straf ville være bøde, ophæves, sml. kapitel 8 med § 1, nr. 1, i rådets lovudkast. Rådet er opmærksomt på, at forslaget muligvis især kan have betydning for visse særlovsovertrædelser. Rådet anbefaler derfor, at der forinden en eventuel ophævelse foretages en høring af samtlige ministerier.

4.2. Som det fremgår af kommissoriet af 2. maj 2003, er rådet ved vurderingen af forældelsesreglerne også anmodet om at inddrage de overvejelser og forslag, som udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet fremkommer med i delbetænkningen om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser mv. Rådet har i lyset heraf fundet anledning til i denne betænkning tillige at behandle spørgsmål om forældelsesafbrydelsens form, retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen og forældelse af juridiske personers strafansvar. Forslagene herom fra udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har jo ikke alene betydning for de områder, som dette udvalg behandler, men for alle strafbare forhold.

Herudover er rådet som et særligt aspekt ved emnet forældelse blevet bedt om at overveje de gældende regler om bødeforældelse, sml. kommissoriet af 2. maj 2003 næstsidste og sidste afsnit.

4.3. Straffelovrådet er opmærksomt på, at der kunne rejses andre spørgsmål om strafferetlig forældelse, f.eks. om forældelsesreglerne skal betragtes som processuelle eller som strafferetlige, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 107 ff., hvor det bl.a. anføres:

”Det er et klassisk spørgsmål, om forældelsesreglerne skal betragtes som processuelle eller som strafferetlige. Hvis man ser dem som processuelle, er det nærliggende at tale om påtaleforældelse, medens ansvarsforældelse er en bedre betegnelse, hvis de ses som strafferetlige. I *dansk* ret behandles de i den materielle strafferet. Eftersom denne angår strafansvaret, klassificeres forældelse som en strafophørsgrund. ...

...

Hvis man anskuer problemstillingen ud fra en praktisk synsvinkel og spørger, hvad forældelsesreglernes typiske funktion er, vil svaret utvivlsomt blive, at forældelsesreglerne giver politiet en ordentlig og tilstrækkelig grund til at undlade at påbegynde eller til at stoppe en påbegyndt efterforskning. Der er ikke det almindelige, at man først konstaterer et strafansvar og derpå tager stilling til, om strafansvaret efterfølgende er ophørt.

Man må også se på de retlige konsekvenser af det systematiske valg. Hvis man ser forældelse som en strafophørsgrund, bør den føre til frifindelse. Hvis man ser den som ophør af påtalemuligheden, bør den føre til afvisning. Hvis man gennem en strafesag uden nogen tvivl har konstateret, at alle strafbarhedsbetingelserne er opfyldt, måske sågar støttet af en uforbeholden tilståelse, kan det kun skabe forvirring, hvis dommen kommer til at lyde på frifindelse. I den offentlige debat i Danmark har man da også set avisindlæg m.m. baseret på den misforståelse, at en frifindelse på grund af forældelse er lige så rensende som en frifindelse, hvor der har manglet (bevis for) elementer i gerningsindholdet eller tilregnelser. Det er næppe hensigtsmæssigt – hverken for forældelsesreglerne eller straffrihedsreglerne ...

Reglerne om afbrydelse af forældelse vedrører endvidere processen, ikke den pågældendes skyld. ... Den nyeste udvikling i de nordiske systemer, hvorefter forældelsesfristen udskydes, til offeret har nået en vis alder, understøtter ligeledes opfattelsen af forældelsesreglerne som i det væsentlige udformet ud fra processuelle hensyn. Dette fører til, at de ikke længere burde formuleres som strl. § 93 ("En lovovertrædelse straffes ikke ..."), men f.eks. som "En lovovertrædelse kan ikke påtales ..." og eventuelt overflyttes til retsplejeloven.
..."

Reglerne i straffelovens § 94, stk. 1-4, om forældelsesfristens påbegyndelse kunne være et andet eksempel, sml. Vagn Greve, anf. st. s. 109 ff. med omtale bl.a. af tilfælde, hvor der er spørgsmål om forældelse af strafansvar i anledning af borgernes manglende opfyldelse af forvaltningsretlige pligter, forbrydelser begået uden for Danmark og sædelighedsforbrydelser. Det er efter stedfundne drøftelser Straffelovrådets konklusion, at man på baggrund af de rammer, der er udstukket for rådets nuværende arbejde i kommissoriet af 2. maj 2003, bør afstå fra i denne betænkning at behandle disse spørgsmål, der i givet fald må indgå ved en eventuel senere samlet behandling af emnet forældelse.

Efter straffelovens § 95 afskærer ansvarsforældelse også retsfølger efter straffelovens §§ 68-70, 74 a, § 164, stk. 4, og § 236 samt frakendelse af rettigheder og som udgangspunkt konfiskation. Straffelovens § 96 indeholder nærmere regler om fristen for privat påtale og begæring om offentlig påtale, og §§ 97 b og c regulerer adgangen til fuldbyrdelse af strafferetlige retsfølger efter den dømtes død og benådning for konfiskation. Disse regler vil ikke blive gjort til genstand for nærmere omtale i denne betænkning.

Straffelovens § 97 fastlægger et system af frister, der lader forældelse af adgangen til at fuldbyrde fængselsstraf og andre retsfølger af frihedsberøvende karakter bero på den idømte sanktions art og strenghed. Bestemmelserne i § 97 har en vis betydning for fortolkningen af § 97 a om bøde- og konfiskationsforældelse. § 97 vil derfor indgå i Straffelovrådets gennemgang af reglerne om bødeforældelse.

Kapitel 3

Strafferammerens betydning for forældelse af strafansvar

1. Indledning

1.1. Forbrydelsers strafferammer er i de fleste relationer bestemmende for de frister, som gælder for forældelse af strafansvar i det enkelte tilfælde. Den konkret forskyldte straf har alene betydning ved lovovertrædelser begået af fysiske personer, som kan ventes at føre til bøde. I dette kapitel foretages en teknisk gennemgang af de forslag fra henholdsvis Straffelovrådet og Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, der med udgangspunkt i de gældende regler om ansvarsforældelse og opfattelsen i Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. må antages at kunne have forældelsesmæssig betydning. Det drejer sig om Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 og betænkning nr. 1396/2001, 1415/2002, 1417/2002 samt 1438/2004 fra Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

1.2. I *afsnit 2* nedenfor redegøres for gældende ret. *Afsnit 3* indeholder et sammendrag af rådets forslag af forældelsesmæssig betydning i betænkning nr. 1424/2002, og *afsnit 4* omtaler overvejelser og forslag om forældelse af strafansvaret for visse særlovsovertrædelser i betænkning nr. 1438/2004 fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. *Afsnit 5* gengiver i oversigtsform de forslag, der må antages at kunne have forældelsesmæssig betydning, og som hidrører fra de i punkt 1.1 nævnte betænkninger. I oversigten indgår også en omtale af forældelsesmæssige konsekvenser, som forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (L 99) (1. saml.) og forslag til om lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, markedsføringsloven og ophavsretsloven (IT-kriminalitet mv.) (L 55) (1. saml.) må antages at kunne have. I oversigtsform gengives tillige de sidste 10 års ændringer af straffeloven af forældelsesmæssig betydning. *Afsnit 6* indeholder en kortfattet gennemgang af gældende regler i Finland, Island, Norge og Sverige. Endelig redegøres i *afsnit 7* for Straffelovrådets overvejelser om de forslag, der efter den ovennævnte gennemgang må antages at kunne have forældelsesmæssig betydning.

2. Gældende ret

2.1. Straffelovens § 93, stk. 1, indeholder regler om forældelse af strafansvar, sml. pkt. 2.3. Disse regler finder som udgangspunkt anvendelse på alle strafbare forhold, jf. straffelovens § 2. For

visse straffe- og særlovsovertrædelser foreskriver § 93, stk. 2-3, forlængede forældelsesfrister, sml. pkt. 2.4. På en række særlovsområder gælder også forlængede forældelsesfrister, sml. pkt. 2.5.

§ 93, stk. 4, foreskriver, hvorledes forældelsesfristen skal beregnes i tilfælde, hvor gerningsmanden ved samme handling realiserer flere gerningsindhold. Bestemmelsen omfatter som udgangspunkt alle strafbare forhold, jf. straffelovens § 2, og indebærer, at den længste forældelsesfrist finder anvendelse, herunder også i forhold til overtrædelser med en kortere forældelsesfrist. Har gerningsmanden begået flere forbrydelser ved flere strafbare handlinger, gælder forældelsesfristen isoleret for hver forbrydelse for sig, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 405 med yderligere henvisninger.

2.2. Straffelovens § 93 fik i store træk sin nuværende affattelse ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.). Med lovændringen tilvejebragtes i hovedsagen nordisk retsenhed på området. Lovændringen byggede med få undtagelser på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v., sml. Folketingstidende 1966-67, 2. saml., tillæg A, sp. 2457-59. Om ældre lovbestemmelser og forarbejder kan henvises til borgerlig straffelovs § 92, nr. 3, og § 93 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 69 og 70 samt s. 109 ff. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 87 og 88 samt s. 106 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 96 samt sp. 197-98. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3185-86 og sp. 3327-28 (§ 97), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5267-70 og 5358-60 (§ 92, nr. 3, og § 93), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2287-88 og 2367 (§ 93, nr. 3, og § 94).

2.3. Straffelovens § 93, stk. 1, har følgende ordlyd:

”... Forældelsesfristen er

- 1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelser, eller når straffen for overtrædelserne ikke ville overstige bøder. 2. led gælder dog ikke for juridiske personer.
- 2) 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 3) 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 4) 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.”

Bestemmelsen indebærer, at forældelsesfristen i almindelighed beregnes efter det strafmaksimum, der er foreskrevet for forbrydelsen, og således uden hensyn til den konkrete forbrydelses grovhed og strafværdighed. Undtagelse fra strafferammekriteriet gøres alene i tilfælde, hvor den konkrete

forskyldte straf ville være bøde, idet forældelsesfristen i så fald er 2 år. Sml. Den kommenterede straffelov s. 403 ff.

Forbrydelser med fængsel på livstid som strafmaksimum indgår ikke i opregningen i § 93, stk. 1, og er derfor uforældelige. Efter artikel 5 sammenholdt med artiklerne 6-8 i statuten for Den Internationale Straffedomstol (ICC-statutten) henhører følgende forbrydelser under straffedomstolens jurisdiktion: (a) folkedrab, (b) forbrydelser mod menneskeheden, (c) krigsforbrydelser og (d) aggression. Efter ICC-statutens artikel 29 forældes forbrydelser, som henhører under domstolens jurisdiktion, ikke. Statuten for Den Internationale Straffedomstol er gennemført i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol, sml. Folketingstidende 2000-01, Tillæg A, s. 480-630. Bestemmelser om uforældelighed svarende til ICC-statutens artikel 29 findes i Genevekonventionernes artikel 3, der også er gennemført i Danmark. Forbrydelser, der eksempelvis efter ICC-statutens artikel 29 ikke forældes, er ofte også uforældelige efter dansk ret, idet forbrydelserne omfattes af straffelovsbestemmelser med fængsel på livstid som strafmaksimum. Afvigelser kan dog forekomme. Som eksempel kan peges på voldtægt og grov legemsbeskadigelse, der efter dansk ret har tidsbestemte strafmaksima og derfor forældes efter bestemmelse i straffelovens § 93, stk. 1.

Er strafferammen delt, så forbrydelsen ved tilstedeværelsen af ”skærpene omstændigheder” f.eks. stiger fra bøde eller fængsel indtil 4 måneder til fængsel indtil 8 år, sml. straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab, er det forbrydelsens strafmaksimum på 8 år, der er afgørende for forældelsesfristen. Det gælder, uanset om den konkrete forbrydelse er begået uden tilstedeværelse af skærpene omstændigheder, og strafmaksimum derfor ville være 4 måneders fængsel. Er strafferammen delt, således at forbrydelsen ved tilstedeværelsen af ”formildende omstændigheder” som f.eks. i straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser lempes fra fængsel indtil 4 år til bøde, er det tilsvarende forbrydelsens strafmaksimum, der er bestemmende for forældelsesfristen. Ved forventet straf af maksimalt bøde er forbrydelsens strafmaksimum dog uden betydning for forældelsesfristen, idet forholdet da i begge tilfælde er undergivet den 2-årige forældelsesfrist, sml. ovenfor. Er forbrydelsen begået af en person under 18 år, er strafmaksima på mere end 8 års fængsel også uden betydning for forældelsesfristen, idet straffelovens § 84, stk. 1, nr. 2, i sådanne tilfælde afskærer fra at idømme mere end 8 års fængsel.

Er den skærpede sidestrafte ramme betinget af bestemt foreskrevne omstændigheder, sml. f.eks. straffelovens § 247, stk. 2, om strafforhøjelse med indtil det halve ved vold mod person, der efter karakteren af sit arbejde er særlig udsat for vold, kan det forhøjede strafmaksimum kun tillægges forældelsesmæssig betydning, såfremt de skærpene omstændigheder er til stede i det enkelte tilfælde. Er strafferammen delt under anvendelse af adskilte strafferammer, sml. f.eks. §§ 285-87 om berigelsesforbrydelser, afhænger forældelsesfristen af, hvilken af de pågældende bestemmelser for-

holdet må henføres til. En korrekt bestemmelse af forældelsesfristen for eksempelvis bedrageri forudsætter således, at det klarlægges, hvorvidt bedrageriet er af særlig grov beskaffenhed mv. og derfor skal henføres under det skærpede strafmaksimum på 8 års fængsel i straffelovens § 286, stk. 2.

Sker den korrekte bestemmelse af forældelsesfristen først under straffesagens domsforhandling, kan det efter omstændighederne føre til, at tiltalte skal frifindes. Som eksempel kan nævnes, at dokumentfalsk under efterforskningen og i tiltalen er henført til straffelovens § 172, stk. 1, der med et strafmaksimum på 8 års fængsel har en forældelsesfrist på 10 år. Viser det sig efter bevisførelsen, at der alene er tilstrækkeligt bevis for at henføre forholdet under straffelovens § 172, stk. 2, der som følge af et strafmaksimum på 1 års fængsel har en forældelsesfrist på 2 år, og er der herefter indtrådt forældelse, skal tiltalte frifindes. Sml. til illustration Østre Landsrets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2003 s. 2623.

2.4. De almindelige forældelsesfrister i § 93, stk. 1, fraviges i bestemmelsens stk. 2-3 ved at foreskrive minimumsfrister på 5 og 10 år for forbrydelser, der ellers efter de almindelige regler ville være underlagt en kortere forældelsesfrist.

§ 93, stk. 2, 1. pkt., retter sig mod overtrædelse af straffelovens § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, § 297 og § 302, der vedrører urigtige angivelser i forretningsbøger mv. § 93, stk. 2, 2. pkt., angår overtrædelser af told- og afgiftslovgivningen (bortset fra momslovovertrædelser, sml. nedenfor), når nogen derved unddrager sig betaling til det offentlige, eller overtrædelserne er egnet til at medføre, at nogen uberettiget fritages for sådan betaling. Overtrædelserne er kendetegnet ved, at de i reglen først opdages sent. De er derfor underlagt en 5-årig forældelsesfrist, herunder også i tilfælde, hvor den konkret forskyldte straf ville være bøde, sml. ordene ”i intet tilfælde”.

§ 93, stk. 3, foreskriver en 10-årig forældelsesfrist for overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, og §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1 (stedbarnsincest mv.). Bestemmelsen blev for så vidt angår § 223, stk. 1, indsat ved lov nr. 349 af 23. maj 1997 om ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser m.v.) for i forældelsesmæssig henseende at ligestille denne form for incest med den almindelige incest ifølge straffelovens § 210, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3175-76. Henvisningen til § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje) og § 225 (homoseksuelle forhold), jf. § 223, stk. 1, blev indføjet ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) for at styrke det strafferetlige værn mod seksuelt misbrug af børn, sml. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7788 ff.

Den 10-årige forældelsesfrist omfatter ifølge § 93, stk. 3, også overtrædelser af skattekontrollovens §§ 13, 15 eller 16 om skattesvig samt overtrædelse af straffelovens § 289, 1. pkt., om skatte- og momsstig af særlig grov karakter. Den særlige forældelsesfrist på disse områder blev indført ved lov nr. 550 af 22. december 1971 om ændring af borgerlig straffelov (Skattesvig og indsmugling) dels i lyset af, at overtrædelser af skattekontrolløven tidligere havde været uforældelige, dels med henvisning til, at en 2- eller 5-årig forældelsesfrist på baggrund af hidtidige erfaringer i sager af denne art måtte anses for utilstrækkelig, sml. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 233-35. Ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momsstig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd m.v.) gennemførtes en forældelsesmæssig ligestilling mellem skattesvig og momsstig, idet den 10-årige forældelsesfrist udvidedes til også at omfatte overtrædelser af momsloven, når nogen derved unddrager sig betaling til det offentlige, eller overtrædelserne medfører, at nogen uberettiget opnår udbetaling af afgift, sml. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 222.

For overtrædelser omfattet af § 93, stk. 3, gælder i lighed med overtrædelser omfattet af § 93, stk. 2, at den særlige forældelsesfrist ikke påvirkes af, om den konkret forskyldte straf ville være bøde, og overtrædelserne dermed efter de almindelige regler i § 93, stk. 1, nr. 1, ville være undergivet en 2-årig forældelsesfrist, sml. ordene ”i intet tilfælde”.

2.5. Særlove rummer i et ikke uvæsentligt omfang bestemmelser, der foreskriver en længere forældelsesfrist end den, der ville følge af de almindelige regler i straffelovens § 93, stk. 1. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. foretaget en gennemgang af særlovsbestemmelser inden for den økonomiske kriminalitets område, hvor der er fastsat afvigende forældelsesfrister. Sml. betænkningen s. [19 ff.] Som det fremgår heraf, foreskriver en række særlove bl.a. på baggrund af erfaringer med, at forholdene ofte opdages sent, en 5-årig forældelsesfrist. Se endvidere Den kommenterede straffelov s. 407 med yderligere henvisninger.

2.6. Forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar følger maksimumstrafferammen for vedkommende overtrædelse, sml. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt. Det kan efter omstændighederne føre til, at der er en længere forældelsesfrist for juridiske personer end for fysiske personer, der måtte begå en tilsvarende overtrædelse. Forældelse af juridiske personers strafansvar rejser som følge af denne særlige ansvarsform en række spørgsmål, som rådet har fundet det mest hensigtsmæssigt at udskille til særskilt behandling, sml. kapitel 6.

3. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

3.1. Straffelovrådet har i betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer overvejet og stillet forslag om en forenkling af strafferammesystemet.

3.1.1. Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven mv. gennemførtes en række forhøjelser af strafferammerne bl.a. for visse former for personfarlig kriminalitet. Disse forhøjelser havde i vidt omfang forældelsesmæssig betydning. Med loven forhøjedes således strafmaksimum i § 245 om kvalificeret vold fra 4 til 6 års fængsel. Strafmaksimum på 8 års fængsel i § 246 om bl.a. vold med døden til følge sattes op til 10 års fængsel. Strafmaksimum for voldtægt af særlig farlig karakter mv., jf. § 216, stk. 2, og for samleje med barn under 12 år mv., jf. § 222, stk. 2, skærpedes fra 10 til 12 års fængsel. Strafmaksimum for uagtsomt manddrab, uagtsom grov legemsbeskadigelse og forsætlig fareforvoldelse, jf. §§ 241, 249 og 252, skærpedes fra 4 til 8 års fængsel. I § 125 a om grov menneskesmugling skærpedes strafmaksimum ligeledes fra 4 til 8 års fængsel. I § 134 a om deltagelse i slagsmål mv. skærpedes strafmaksimum fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 1 år og 6 måneder. Endelig skærpedes med den nye bestemmelse i § 293 a strafmaksimum for brugstyveri af køretøj fra 1 til 4 års fængsel.

Lov nr. 380 af 6. juni 2002 fremkom under Straffelovrådets arbejde med betænkning 1424/2002. Der var enighed om, at loven kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre lovbestemmelser. Straffelovrådet fandt på de områder, der berørtes af loven, anledning til at fremkomme med generelle betragtninger om udformningen af strafferammer, herunder for vold og voldtægt, men afstod fra at fremkomme med forslag i anledning af loven. Det drejede sig om følgende straffelovsbestemmelser: §§ 119, 120 og 123 (vold mod tjenestemand i funktion og vidnetrusler mv.), §§ 208, 210, 213 og 215 (kapitel 23 om forbrydelser i familieforhold), §§ 216-236 (kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden), §§ 237-254 (kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme) og §§ 260-262 a (forbrydelser mod den personlige frihed).

3.1.2. Under Straffelovrådets arbejde med revision af strafferammesystemet fremkom Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet med betænkninger, der på baggrund af en gennemgribende revision af udvalgte områder rummede forslag til nye eller ændrede straffelovsbestemmelser. Sml. eksempelvis betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302 og betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet. Straffelovrådet noterede sig udvalgets synspunkter og forslag og afstod på den baggrund i det store og hele fra at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne i de straffelovsbestemmelser, som havde været genstand for grundig behandling i dette udvalg. Det drejede sig om følgende straffelovsbestemmelser: § 153 (brud på brevhemmelighed mv. i bl.a. postvæsenets tjeneste), § 163 (urigtig erklæring mv. til brug i rets-

forhold, der vedkommer det offentlige), §§ 171-175 og 177 (dokumentfalsk og visse hermed beslægtede forbrydelser), § 193 (omfattende forstyrrelse i driften af almindelige samfærdselsmidler mv.) §§ 263 og 264 (visse fredskrænkelser), §§ 289 og 289 a (groft skatte- og EU-svig mv.), § 293, stk. 2 (visse former for rådhedshindren), §§ 296-297 (visse formueforbrydelser bl.a. vedrørende juridiske personer) samt § 302 (bogføringsovertrædelser).

3.1.3. I det følgende foretages en kortfattet gennemgang af de forslag, som Straffelovrådet på den ovenfor anførte baggrund fremkom med i betænkning nr. 1424/2002, og som efter de gældende regler om ansvarsforældelse må antages at kunne have forældelsesmæssig betydning.

3.2. I straffelovens kapitel 12 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed (§§ 98-110 f) foreslås det bl.a., sml. s. 507 f., at strafpositionen i §§ 108, stk. 2, og 109, stk. 1, ændres fra 12 til 10 år. Endvidere foreslås forhold omfattet af § 110 a, nr. 2, der hidtil har været omfattet af et strafmaksimum på 3 års fængsel, gjort til et bødedelikt. I kapitel 13 om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v. (§§ 111-118 a), sml. s. 508 f., foreslås i § 118 strafmaksimum ændret fra 12 til 10 år.

Rådets forslag om kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv. (§§ 119-132 a), sml. s. 515 (§§ 120-121), 518 (§ 122), 520 (§ 123), 524 (§§ 124-125), 530 (§ 125 a), 533 f. (§§ 130-131) og 539 f. (§§ 126-129 a og §§ 132-132 a) samt 796 ff. (§ 119), indebærer ingen forandringer af forældelsesmæssig betydning. Dog foreslås i § 132 a strafferammen for forhold omfattet af 1. pkt. ændret fra "fængsel indtil 1 år" til "bøde eller fængsel indtil 2 år". Sidestrafferammen på bøde eller fængsel indtil 4 måneder for forhold omfattet af i § 132 a, 2. pkt., foreslås samtidig ophævet.

Rådets forslag om kapitel 15 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred (§§ 133-143), sml. s. 546 ff. (§§ 133-134 b) og 555 ff. (§§ 135-143), indebærer ingen forandringer af forældelsesmæssig betydning. Dog kan det nævnes, at den særlige bestemmelse i § 133, stk. 3, om deltagelse mv. i et farligt opløb foreslås affattet således, at opløbets anstiftere og ledere straffes efter den strafferamme, der gælder for den pågældende forbrydelse (typisk vold eller hærværk).

Rådets forslag om kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v. (§§ 144-157), sml. s. 563 f. (§§ 144-145), 567 f. (§§ 146-151), 576 f. (§§ 152-152 e), 579 f. (§§ 154-157) og 862 (§ 153), har ingen forældelsesmæssige konsekvenser. Der kan dog være grund til at omtale § 152, stk. 2, hvor rådet foreslår en præcisering af kriterierne for anvendelse af den skærpede sidestrafferamme, hvorefter straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, når brud på tavshedspligt mv. er begået med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding eller under sådanne omstændig-

heder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor. Endvidere kan peges på § 151, der foreslås ændret, så de af bestemmelsen omfattede forhold kommer til at følge strafferammen for den forbrydelse, som tilskyndelsen mv. angår.

Rådets forslag om kapitel 18 om forbrydelser vedrørende penge (§§ 166-170), sml. s. 624 ff., indebærer bl.a., at strafmaksimum i § 166, stk. 1, reduceres fra 12 til 10 års fængsel, idet bestemmelsens stk. 2 samtidig ophæves. I kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser (§§ 180-192 a) og kapitel 21 om forskellige almenskadelige handlinger (§§ 193-196), sml. s. 635 ff. (§§ 180-182), 644 f. (§§ 183, 183 a, 184 og 192 a), 653 ff. (§ 191), 660 ff. (§§ 186-190, 192 og 195) samt 667 ff. (§ 185 og §§ 193-194 samt § 196), foreslås livstidsstraffen i §§ 180 og 183, stk. 2, erstattet af et strafmaksimum på 16 års fængsel. Endvidere foreslås strafmaksimum i § 183, stk. 1, reduceret fra 12 til 10 års fængsel. Et flertal i rådet (6 medlemmer) foreslår i § 191 strafmaksima skærpet fra henholdsvis 6 og 10 års fængsel til 10 og 16 års fængsel. Et mindretal (2 medlemmer) finder ikke grundlag for at ændre de nuværende strafmaksima. Et flertal i rådet (6 medlemmer) foreslår strafmaksimum i § 185 skærpet fra 4 måneders til 2 års fængsel. Et mindretal (2 medlemmer) foreslår strafmaksimum fastsat til 4 års fængsel. For så vidt angår § 193 foreslår rådet, at strafferammen i stk. 1 ændres fra ”fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 6 år”.

Kapitel 23 om forbrydelser i familieforhold (§§ 208, 210, 213 og 215), sml. s. 683 f. (§ 208), 690 ff. (§ 210), 695 (§ 213) og 699 f. (§ 215), kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden (§§ 216-236), sml. s. 719 ff. (§§ 216-217), 735 ff. (§§ 218-227), 744 f. (§§ 228-229 samt §§ 231 og 233), 747 (§ 232), 757 (§§ 230, 234 og 235) samt 759 f. (§ 236), kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme (§§ 237-254), sml. s. 796 ff. (§§ 244-248) og 827 ff. (§§ 237-241 og 249-254), og kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed (§§ 260-262 a), sml. s. 841 ff., foreslås kun ændret på få punkter, idet rådet i det væsentlige har begrænset sig til at fremkomme med generelle betragtninger om strafferammerne på disse områder. Af forældelsesmæssig betydning er rådets forslag om forandring af strafmaksimum i § 261, stk. 2, fra 12 til 10 års fængsel.

I kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser (§§ 263-275 a), sml. s. 862 ff. (§§ 263-264 d), 874 f. (§§ 265-266 c) og 881 ff. (§§ 267-274 og 275 a), foreslås strafmaksimum i §§ 263, stk. 3, og 264, stk. 2, hævet fra 4 til 6 års fængsel svarende til det strafmaksimum, som foreslås for berigelsesforbrydelser, sml. nedenfor. Endvidere foreslås en præcisering af lovens skærpelseskriterier, hvorefter straffen kan stige til fængsel i 6 år, når et forhold som omhandlet i § 263, stk. 1 eller 2, eller i § 264, stk. 2, er begået med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under sådanne omstændigheder, at det

påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor. Endvidere foreslås strafmaksimum i § 265 skærpet fra 6 måneders til 2 års fængsel.

Rådets forslag om kapitel 28 om formueforbrydelser (§§ 276-305), sml. s. 924 ff. (§§ 276-290), 935 ff. (§§ 291-292), 943 f. (§§ 293-293 a) , 945 (§ 294), 950 (§§ 296-297), 955 (§ 302), 956 (§ 303) samt 965 f. (§ 295 og §§ 298-300 c samt § 304), indebærer, at strafferammen for ulovlig omgang med hittegods i § 285, stk. 2, reduceres fra fængsel i 1 år og 6 måneder til 1 års fængsel. Et flertal i rådet (6 medlemmer) finder det rigtigst at blive stående ved den gældende opdeling mellem § 285 og § 287. Dette flertal finder også, at der bør gælde samme strafmaksimum for groft skattesvig mv., jf. § 289, og groft EU-svig, jf. § 289 a, som for groft bedrageri, sml. nedenfor. Et mindretal (2 medlemmer) går ind for, at § 287 ophæves, idet bøde indføres i § 285, stk. 1. Dette mindretal går også ind for, at groft skattesvig mv. og groft EU-svig undergives et strafmaksimum på 4 års fængsel.

Rådet foreslår de nuværende strafmaksima på 4, 6 og 8 års fængsel i § 286 afløst af et til § 290 svarende strafmaksimum på 6 års fængsel, hvis anvendelse er betinget af, at de i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller at et større antal forbrydelser er begået. I § 288 foreslås en præcisering af kriterierne for anvendelsen af den skærpede sidestrafte ramme i stk. 2, hvorefter det kræves, at røveriet er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller at et større antal forbrydelser er begået.

I § 291 foreslår rådet, at strafmaksimum i stk. 1 og 2 hæves fra henholdsvis 1 og 4 års fængsel til fængsel i 1 år og 6 måneder og 6 års fængsel og således bringes på linje med strafmaksima i §§ 285, stk. 1, og 286. Endvidere foreslås en præcisering af kriterierne for den skærpede sidestrafte ramme, hvorefter det kræves, at hærværk navnlig på grund af forbrydelsens omfang er af særlig grov beskaffenhed, eller at et større antal forbrydelser er begået.

4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

4.1. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser mv. vurderet, om der er behov for ændrede forældelsesregler på den økonomiske kriminalitets område. I det følgende gen-

nemgås udvalgets overvejelser og forslag i store træk, idet der i øvrigt henvises til betænkningen s. 60 ff.

4.2. På en stor del af området for bogføring og regnskaber gælder allerede en 5-årig forældelse. Det gælder bl.a. for bogføringsloven og straffelovens §§ 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2 samt § 302. Om behovet for en generel 5-årig forældelse for bestemmelser vedrørende bogføring og regnskaber anfører udvalget herefter, jf. s. 64 ff., og under hensyn til udvalgets forslag om ændring af straffelovens § 296 og § 302 (sml. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straf-sætsættelse og strafferammer s. 947 ff. (§ 296) og 953 ff. (§ 302) med yderligere henvisninger):

”Overholdelse af regler om bogføring og regnskaber – herunder områdespecifikke bogføringsbestemmelser og bestemmelser om opgørelser af varebeholdninger – er meget væsentlige for offentlige myndigheders kontrolmuligheder. Dette gælder både med hensyn til, at bogføring og regnskaber er korrekte, og med hensyn til, at der bogføres, at der udarbejdes regnskaber, og at opbevaringspligten overholdes.

Udvalget har overvejet, om de nugældende regler om 5-årig forældelse på bogførings- og regnskabsområdet er tilstrækkelige, om forældelsesreglerne generelt følger de samme principper, og om opgørelser af varebeholdninger bør behandles på linje med almindelig bogføring, og om der kan være praktisk behov for en justering af reglerne.

Med de 5-årige forældelsesfrister i bogføringsloven, i en række andre særlove (herunder lovgivningen vedrørende den finansielle sektor) og de af nærværende udvalg foreslåede ændringer af straffelovens § 296, der ligesom straffelovens § 302 er undergivet 5-årig forældelse, vil en 5-årig forældelse på andre områder for regnskaber og bogføring (årsregnskabsloven, områdespecifikke bogføringsbestemmelser og bestemmelser om varebogføring) formentlig kun have betydning i få sager. Udvalget finder derfor, at de nuværende regler ikke kan karakteriseres som utilstrækkelige.

For så vidt angår opgørelser af varebeholdninger vil det være tilfældigt, om denne bogføring sammenkædes med den almindelige bogføring og derfor er undergivet 5-årig forældelse efter bogføringsloven, eller om den føres isoleret og derfor er undergivet 2-årig forældelse efter straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, idet afgiftslovene ikke indeholder særlige forældelsesfrister. Udvalget finder imidlertid, at der ikke generelt er et særligt behov for en 5-årig forældelse af straffebestemmelser om opgørelser af varebeholdninger, da forkerte eller manglende opgørelser typisk også vil komme til udtryk i bogføringen – hvor der er 5-årig forældelse – eller indgå i afgiftsovertrædelser med 5-årig forældelse.

Bortset fra særskilte opgørelser af varebeholdninger er de grovere sager på området undergivet 5-årig forældelse efter særreglen i straffelovens § 93, stk. 2, 1. pkt., vedrørende § 296 og § 302. De mindre grove sager er undergivet 5-årig forældelse, hvis der er tale om en overtrædelse af bogføringsloven eller af de finansielle love eller andre love med en 5-årig forældelsesfrist.

Med hensyn til regnskaber indeholder årsregnskabsloven og mindstekravsbekendtgørelsen ikke særlige forældelsesfrister, hvilket konkret betyder, at overtrædelser er undergivet 2-årig forældelse. Grove overtrædelser vil kunne straffes efter straffelovens § 302 eller § 296, ligesom regnskaber er en del af det regnskabsmateriale, der er omfattet af bogføringsloven, og bl.a. skal opbevares og kunne fremfindes efter reglerne i denne lov. I mange tilfælde vil overtrædelser vedrørende krav til regnskaber være sket med forsæt til besvigelse, og overtrædelserne vil være undergivet andre regler, typisk med længere forældelsesfrister.

Udvalget finder på denne baggrund, at der heller ikke er behov for at have en generel 5-årig forældelsesfrist for regnskaber. Såfremt der på enkelte områder vurderes at være behov for længere forældelsesfrister for straffebestemmelser om opgørelser af værbeholdninger eller regnskaber, bør reguleringen ske i de aktuelle særlove.”

4.3. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har også overvejet, om bestemmelser om virksomheders organisation, kapitalberedskab og formueforvaltning ved strafbare overtrædelser generelt skal være omfattet af en 5-årig forældelse, sml. s. 66 ff. Efter gennemgang og vurdering af de berørte selskabsretlige bestemmelser sammenfatter udvalget sine overvejelser således, jf. s. 68:

”Udvalget finder, at der ikke på nuværende tidspunkt er tilstrækkelig grund til at foreslå, at også selskabslovenes bestemmelser bør være undergivet 5-årig forældelse. Udvalget har herved især lagt vægt på, at udvalget har foreslået en udvidelse af straffelovens § 296, således at alle de grovere overtrædelser er dækket af bestemmelsen. Det er vanskeligt på nuværende tidspunkt at vurdere, om der vil være sager, hvor der er behov for en 5-årig forældelse uden for det område, der er dækket af straffelovens § 296.”

4.4. For så vidt angår skatte- og momslovovertrædelser er det udvalgets opfattelse, at der bør være parallelitet mellem skattesager og momssager. Udvalget fremhæver, at der på disse områder er samme behov som på andre fiskale områder for ikke at være underlagt en 2-årig forældelsesfrist, men udvalget finder det ”tvivlsomt”, om der er behov for en længere frist end på andre fiskale områder. Udvalget sammenfatter på denne baggrund sine synspunkter om forældelsesfrister for skatte- og momslovovertrædelser således, jf. s. 68 ff., idet der i øvrigt for så vidt angår udvalgets forslag vedrørende straffelovens § 289 kan henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 s. 913 ff. med yderligere henvisninger:

”Udvalget har i betænkning nr. 1396/2001 om straffelovens § 289 m.v. bl.a. foreslået, at straffelovens § 289 bliver en fælles overbygningsbestemmelse for grove overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen, hvor der er forsæt til uberettiget vinding. Udvalget har taget udgangspunkt i, at alle offentlige midler er lige

beskyttelsesværdige. Udvalget finder, at dette også gælder i forældelsesmæssig henseende. Det skal også fremhæves, at kontrolproblemerne er de samme på alle områderne.

Myndighederne koncentrerer sig normalt om de aktuelle sager. Hvis et forhold ikke er opdaget inden for 5 år, vil det være undtagelsen, at det opdages, medmindre der også er nyere forhold, således at opdagelsen sker i forbindelse med efterforskningen af disse. Det synes ikke at være betænkeligt ud fra et kriminalitetsbekæmpelsessynspunkt, at der kun tiltales for de nyere forhold, og det vil også harmonere med de almindelige bestræbelser med hensyn til at beskære sager.

Borgerne i Danmark har gennem mange år indstillet sig på, at de skal gemme kvitteringer og andre former for dokumentation i 5 år, og at de derefter normalt kan destruere dem. Det følger bl.a. af de civilretlige forældelsesregler og af bogføringslovens opbevaringskrav. Hvis den strafferetlige forældelsesfrist er længere, er borgerne ofte ude af stand til at sandsynliggøre, at det er dem og ikke skatte- og momsmyndighederne, der har ret. De vil ofte heller ikke kunne fremskaffe den dokumentation fra deres forretningsforbindelser, som kan bevise, at de er uskyldige; forretningsforbindelserne har ofte også destrueret dele af deres pladskrævende bilagsmateriale, som de med føje har kunnet anse for overflødige.

Disse bevisproblemer skal ses i sammenhæng med, at det er anklagemyndigheden, der skal bevise, at den tiltalte er skyldig. Dette betyder dog ikke, at det ikke i nogle sager vil være væsentligt, at den tiltaltes "modbeviser", f.eks. kvitteringer og kontrakter, kan fremskaffes.

Udvalget finder, at der også på dette område bør tilstræbes en rimelig ligestilling mellem offentlige og private midler, hvor f.eks. en bedrageri- eller skyldnersvigsag typisk vil være undergivet 5-årig eller 10-årig forældelse afhængigt af sagens grovhed.

Udvalget finder, at de særlige kontrolhensyn medfører, at sagerne altid bør være undergivet mindst 5-årig forældelse.

I særligt grove sager vil der efter de almindelige regler fortsat kunne være 10-årig forældelse, såfremt den af udvalget foreslåede nye § 289 får et højere strafmaksimum end 4 år, på samme måde som ved andre former for økonomisk kriminalitet. Udvalget finder, at hvis bestemmelsen får et strafmaksimum, der efter de almindelige regler medfører 10-årig forældelse, skal de almindelige regler følges også for § 289-sager.

Udvalget har delt sig i spørgsmålet om, hvordan retstilstanden bør være, såfremt en ny § 289 får et strafmaksimum på 4 år (som foreslået af 7 af udvalgets 19 medlemmer, medens 6 af de øvrige medlemmer foreslog et maksimum på 6 år og 6 foreslog 8 år).

Et flertal i udvalget (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydenscholt, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Mikkel Stage Ibsen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Claus

Kargo, Christian Schmidt Klyhn, Jesper Koefoed, Henning Thiesen) finder, at overtrædelser af den af udvalget foreslåede straffelovens § 289 også i dette tilfælde bør være undergivet en 10-årig forældelsesfrist på linje med andre grove berigelsesforbrydelser (bortset fra tyveri). Disse medlemmer har herudover lagt vægt på, at det kan være forbundet med betydelige vanskeligheder at afdække svig mod det offentlige, og at hensynet til den tiltalte vejer mindre tungt i grove sager. Disse medlemmer finder også, at en nedkriminalisering i form af en kortere forældelsesfrist på området for grove sager om svig mod det offentlige ikke harmonerer med bestræbelserne på at sikre og styrke beskyttelsen af offentlige midler eller med, at Folketinget så sent som i 2000 valgte at indsætte en 10-årig forældelse for momssvig.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Jens Laursen, Kaspar Linkis, Jakob Lund Poulsen) finder, at der heller ikke ved de grove sager er behov for en særskilt regel om 10-årig forældelse. Der er intet i de fiskale forbrydelser, der gør, at de i denne relation bør bedømmes anderledes end andre forbrydelser med denne strafferamme. Det ses f.eks. ikke, at svig over for statskassen bør forældes senere end groft tyveri. De særlige kontrollensyn gør det rimeligt at hæve mindstetiden til 5 år; men der er intet særligt hensyn at tage, hvis kontrolmyndigheden ikke inden 5 år har udført deres kontrolfunktioner. Noget andet er, at der kan være behov for en simpel afbrydelse af forældelsesfristen, som gør det muligt at forfølge sager, som kommer frem 3-4 år efter den strafbare handling eller undladelse. Det bør være en afbrydelsesmåde, som samtidig vil kunne gøre det klart for borgeren, at han eller hun fortsat skal gemme sine bilag, til skatte- eller momssagen er afsluttet, og at den pågældende bør kontakte andre, som måtte have lignende dokumentation.”

4.5. Om forældelsesfristen for unddragelse af told eller afgifter til det offentlige mv. udtaler udvalget følgende, jf. s. 70 f., og for så vidt angår udvalgets forslag til straffelovens § 289 a tillige Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 s. 913 ff. med yderligere henvisninger:

”På det fiskale område er der andre hensyn, end man finder ved svig over for private personer og virksomheder. Private personer og virksomheder står næsten altid frit med hensyn til valget af samarbejdspartnere og medkontrahenter, med hensyn til, hvilke oplysninger de vil kræve, og med hensyn til, hvilke kontroller de vil foretage, før de agerer. Derimod har myndighederne som regel pligt til at agere, når der fremkommer bestemte oplysninger. Deres kontroller vil i vidt omfang være efterfølgende og tidsrøvende gennemgange af indsendt materiale eller opfølgninger på udbetalte tilskud m.m. Ovenfor har dette ført til forslag om at forlænge forældelsesfristen i en række af de tilfælde, hvor der ellers ville gælde en 2-årig forældelse. Eftersom hensynet må anses for generelt, taler det for en ændret formulering af straffelovens § 93, stk. 2 og 3, således at uberettiget opnåelse af offentligt tilskud og støtte får en forældelsesfrist, der er længere end 2 år.

Told, afgifter, tilskud og støtte omfattet af bestemmelsen svarer til, hvad der er omfattet af beskrivelsen i den af udvalget foreslåede straffelovens § 289 a.

Det bemærkes, at udvalget ikke har gennemgået særlovgivningen med henblik på at se, hvilke forældelsesregler der bliver overflødige, hvis der indføres generelle regler.”

4.6. Udvalgets overvejelser som beskrevet i pkt. 4.2-4.5 fører sammenfattende til følgende forslag til ændring af straffelovens § 93, jf. s. 79 ff.:

”Udvalget foreslår ... at straffelovens § 93, stk. 2 og stk. 3, affattes som følger ...:

”Stk. 2. Forældelsesfristen er i intet tilfælde mindre end 5 år for

1) overtrædelse af denne lovs § 296, § 297 og § 302,

2) overtrædelse af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen eller af § 289 a, hvorved der opnås eller kan opnås uberettiget vinding.

Stk. 3. For overtrædelse af denne lovs § 223, stk. 1, §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1, er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 10 år.””

5. Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning fra Straffelovrådet og Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet mv.

5.1. Nedenfor gengives i oversigtsform forslag om ændring af straffeloven fra henholdsvis Straffelovrådet og Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, der kan have betydning for gældende ret om ansvarsforældelse.

Oversigten omfatter Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og straffesammer, betænkning nr. 1396/2001 om straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302, betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet samt betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for visse særlovsovertrædelser m.v. fra Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

Endvidere nævnes de forslag til ændring af straffeloven, som kan have forældelsesmæssig betydning efter forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (L 99) (1. saml.) og lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, markedsføringsloven og ophavsretsloven (IT-kriminalitet mv.) (L 55) (1. saml.).

Oversigten er opbygget således, at der i tilknytning til hver straffelovsbestemmelse angives dels den forældelsesfrist, der følger af straffelovens § 93, dels straffelovsbestemmelsens strafmaksimum.

I oversigtsform gengives tillige de sidste 10 års ændringer af straffeloven af forældelsesmæssig betydning. Ændringerne er opstillet i et separat skema.

Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning							
<i>Straffelovs- bestemmelse</i>	<i>Gældende ret</i>	<i>Betænkning 1424/2002</i>	<i>Betænkning 1396/2001</i>	<i>Betænkning 1415/2002</i>	<i>Betænkning 1417/2002</i>	<i>Betænkning 1438/2004</i>	<i>Lovforslag L 55¹⁾ og L 99²⁾</i>
§ 108, stk. 2							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-
§ 109, stk. 1							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-
§ 110 a, nr. 2							
Forældelsesfr.	5 år	2 år	-	-	-	-	2 år ³⁾
Strafmaks.	3 år	bøde	-	-	-	-	bøde
§ 118							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-
§ 132 a, 1. pkt.							
Forældelsesfr.	2 år	5 år	-	-	-	-	5 år
Strafmaks.	1 år	2 år	-	-	-	-	2 år
§ 132 a, 2. pkt.							
Forældelsesfr.	2 år	5 år	-	-	-	-	5 år ⁴⁾
Strafmaks.	4 mdr.	2 år	-	-	-	-	2 år
§ 166, stk. 1							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-
§ 166, stk. 2							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	-	15 år ⁵⁾
Strafmaks.	4 år	10 år	-	-	-	-	12 år
§ 169 a, stk. 1							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	2 år	-	5 år
Strafmaks.	-	-	-	-	6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.
§ 169 a, stk. 3							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	10 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	6 år	-	6 år

Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning							
Straffelovsbestemmelse	Gældende ret	Betænkning 1424/2002	Betænkning 1396/2001	Betænkning 1415/2002	Betænkning 1417/2002	Betænkning 1438/2004	Lovforslag L 55 ¹⁾ og L 99 ²⁾
§ 172, stk. 1, jf. § 171							
Forældelsesfr.	10 år	-	-	-	5 år	-	10 år ⁶⁾
Strafmaks.	8 år	-	-	-	2 år	-	6 år
§ 172, stk. 2, jf. § 171							
Forældelsesfr.	2 år	-	-	-	5 år	-	5 år ⁷⁾
Strafmaks.	1 år	-	-	-	2 år	-	2 år
§ 173	Se § 172	-	-	-	Se § 172	-	Se § 172
§ 180							
Forældelsesfr.	Uforældelig	15 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	livstid	16 år	-	-	-	-	-
§ 183, stk. 1							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-
§ 183, stk. 2							
Forældelsesfr.	Uforældelig	15 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	livstid	16 år	-	-	-	-	-
§ 185							
Forældelsesfr.	2 år	5 år	-	-	-	-	5 år
Strafmaks.	4 mdr.	2 år	-	-	-	-	2 år
§ 191, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, jf. stk. 1, 2. pkt.							
Forældelsesfr.	10 år	15 år	-	-	-	-	15 år
Strafmaks.	10 år	16 år	-	-	-	-	16 år
§ 193, stk. 1							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	10 år	-	10 år
Strafmaks.	4 år	6 år	-	-	6 år	-	6 år
§ 253							
Forældelsesfr.	2 år	-	-	-	-	-	5 år
Strafmaks.	3 mdr.	-	-	-	-	-	2 år
§ 261, stk. 2							
Forældelsesfr.	15 år	10 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	12 år	10 år	-	-	-	-	-

Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning							
Straffelovsbestemmelse	Gældende ret	Betænkning 1424/2002	Betænkning 1396/2001	Betænkning 1415/2002	Betænkning 1417/2002	Betænkning 1438/2004	Lovforslag L 55 ¹⁾ og L 99 ²⁾
§ 263, stk. 2							
Forældelsesfr.	2 år	-	-	-	5 år	-	5 år
Strafmaks.	6 mdr.	-	-	-	1 år og 6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.
§ 263, stk. 3							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	-	10 år
Strafmaks.	4 år	6 år	-	-	-	-	6 år
§ 263 a, stk. 1-3							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	2 år	-	5 år
Strafmaks.-	-	-	-	-	6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.
§ 263 a, stk. 4, jf. stk. 1-3							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	5 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	4 år	-	6 år
§ 264, stk. 2							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	-	10 år
Strafmaks.	4 år	6 år	-	-	-	-	6 år
§ 265							
Forældelsesfr.	2 år	5 år	-	-	-	-	5 år
Strafmaks.	6 mdr.	2 år	-	-	-	-	2 år
§ 285, stk. 2							
Forældelsesfr.	5 år	2 år	-	-	-	-	-
Strafmaks.	1 år og 6 mdr.	1 år	-	-	-	-	-
§ 286, stk. 1							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	-	10 år
Strafmaks.	4 år	6 år	-	-	-	-	6 år
§ 289, 1. pkt.							
Forældelsesfr.	10 år	10 år	-	-	-	10 år	-
Strafmaks.	4 år	6 år	4 år	-	-	-	-
§ 289, 2. pkt.							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	5 år	-
Strafmaks.	4 år	6 år	4 år	-	-	-	-
§ 289 a							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	5 år / 5 år	-	-	5 år	-
Strafmaks.	4 år	6 år	1 år og 6 mdr. / 4 år	-	-	-	-

Oversigt over forslag om ændring af straffeloven af forældelsesmæssig betydning							
<i>Straffelovsbestemmelse</i>	<i>Gældende ret</i>	<i>Betænkning 1424/2002</i>	<i>Betænkning 1396/2001</i>	<i>Betænkning 1415/2002</i>	<i>Betænkning 1417/2002</i>	<i>Betænkning 1438/2004</i>	<i>Lovforslag L 55¹⁾ og L 99²⁾</i>
§ 291, stk. 1							
Forældelsesfr.	2 år	5 år	-	-	-	-	5 år
Strafmaks.	1 år	1 år og 6 mdr.	-	-	-	-	1 år og 6 mdr.
§ 291, stk. 2							
Forældelsesfr.	5 år	10 år	-	-	-	-	10 år
Strafmaks.	4 år	6 år	-	-	-	-	6 år
§ 293, stk. 2							
Forældelsesfr.	2 år	-	-	-	5 år	-	5 år
Strafmaks.	6 mdr.	-	-	-	2 år	-	2 år
§ 296, stk. 1, nr. 1							
Forældelsesfr.	2 år	-	-	5 år	-	5 år	-
Strafmaks.	1 år	-	-	1 år og 6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.	-
§ 299 a							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	5 år/10 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	4 år/6 år	-	6 år
§ 299 b							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	5 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	4 år	-	6 år
§ 301, stk. 1							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	2 år	-	5 år
Strafmaks.	-	-	-	-	6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.
§ 301, stk. 2							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	5 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	4 år	-	6 år
§ 301 a, stk. 1							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	2 år	-	5 år
Strafmaks.	-	-	-	-	6 mdr.	-	1 år og 6 mdr.
§ 301 a, stk. 2							
Forældelsesfr.	-	-	-	-	5 år	-	10 år
Strafmaks.	-	-	-	-	4 år	-	6 år

¹⁾ Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, markedsføringsloven og ophavsretsloven (IT-kriminalitet mv.) (L 55) (1. saml.).

²⁾ Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (L 99) (1. saml.).

³⁾ Ved L 99 foreslås affattelsen af § 110 a ændret, så forhold omfattet af § 110, nr. 2, udskilles i et nyt stk. 2 med et strafmaksimum af bøde.

⁴⁾ Ved L 99 foreslås § 132 a, 2. pkt., ophævet, og strafmaksimum i § 132 a, 1. pkt., ændret til fængsel indtil 2 år. Ændringen indebærer, at forhold omfattet af den gældende bestemmelse i § 132 a, 2. pkt., undergives et strafmaksimum på 2 års fængsel.

⁵⁾ Ved L 99 foreslås § 166, stk. 2, ophævet. Ændringen indebærer, at forhold omfattet af den gældende bestemmelse i § 166, stk. 2, undergives det gældende strafmaksimum i § 166, stk. 1, der er 12 års fængsel.

⁶⁾ Ved L 55 foreslås den gældende § 172, stk. 1, ændret, så strafmaksimum efter den nye bestemmelses stk. 2 reduceres fra 8 til 6 års fængsel.

⁷⁾ Ved L 55 foreslås den gældende § 172, stk. 2, ændret, så strafmaksimum efter den nye bestemmelses stk. 1 skærpes fra 1 til 2 års fængsel.

Oversigt over de sidste 10 års ændringer af straffeloven af forældelsesmæssig betydning					
<i>Straffelovsbestemmelse</i>	<i>Ændret ved lov nr.</i>	<i>Tidligere strafmaks.</i>	<i>Nuværende strafmaks.</i>	<i>Tidligere forældelsesfr.</i>	<i>Nuværende forældelsesfr.</i>
<i>§ 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt.</i>	378 af 6. juni 2002	-	-	2 år	¹⁾
<i>§ 114</i>	378 af 6. juni 2002	-	livstid	-	uforældelig
<i>§ 114 a</i>	378 af 6. juni 2002	-	10 år	-	10 år
<i>§ 114 b</i>	378 af 6. juni 2002	-	6 år	-	10 år
<i>§ 114 e</i>	378 af 6. juni 2002	2 år (særlov)	6 år	5 år	10 år
<i>§ 124, stk. 1</i>	382 af 6. juni 2002	-	2 år	-	5 år
<i>§ 125 a</i>	380 af 6. juni 2002	4 år	8 år	5 år	10 år
<i>§ 134 a</i>	380 af 6. juni 2002	6 måneder	1 år og 6 måneder	2 år	5 år
<i>§ 134 b</i>	440 af 31. maj 2000	-	6 måneder	-	2 år
<i>§ 192 a</i>	378 af 6. juni 2002	4 år	6 år	5 år	10 år
<i>§ 216, stk. 2</i>	380 af 6. juni 2002	10 år	12 år	10 år	15 år
<i>§ 222, stk. 2</i>	380 af 6. juni 2002	10 år	12 år	10 år	15 år
<i>§ 223 a</i>	141 af 17. marts 1999	-	2 år	-	5 år
<i>§ 230</i>	441 af 31. maj 2000	-	2 år	-	5 år

Oversigt over de sidste 10 års ændringer af straffeloven af forældelsesmæssig betydning					
<i>Straffelovsbestemmelse</i>	<i>Ændret ved lov nr.</i>	<i>Tidligere strafmaks.</i>	<i>Nuværende strafmaks.</i>	<i>Tidligere forældelsesfr.</i>	<i>Nuværende forældelsesfr.</i>
§ 235, stk. 1	441 af 31. maj 2000	6 måneder	2 år	2 år	5 år
§ 235, stk. 2	1100 af 21. dec. 1994	-	bøde	-	2 år
§ 241	380 af 6. juni 2002	4 år	8 år	5 år	10 år
§ 245	380 af 6. juni 2002	4 år	6 år	5 år	10 år
§ 249	380 af 6. juni 2002	4 år	8 år	5 år	10 år
§ 252, stk. 2	431 af 1. juni 1994	-	4 år	-	5 år
§ 252	380 af 6. juni 2002	4 år	8 år	5 år	10 år
§ 262 a	380 af 6. juni 2002	²⁾	8 år	²⁾	10 år
§ 289, 1. pkt. (moms)	228 af 4. april 2000	2 år (særlov)	4 år	5 år	10 år
§ 289 a	228 af 4. april 2000	³⁾	4 år	³⁾	5 år
§ 293 a, 1. pkt.	380 af 6. juni 2002	1 år	1 år og 6 måneder	2 år	5 år
§ 299	228 af 4. april 2000	6 måneder	1 år og 6 måneder	2 år	5 år

¹⁾ Efter lovændringen er det afgørende alene strafferammens maksimum for den pågældende overtrædelse.

²⁾ Bestemmelsen tilsigter ingen nykriminalisering. Der henvises bl.a. til straffelovens §§ 228 og 229, §§ 245-246, §§ 260-261 samt § 266 og de forældelsesfrister, der efter disse bestemmelsers strafmaksima gjaldt efter straffelovens § 93.

³⁾ § 289 a skal tjene som overbygning til en lang række særlovsbestemmelser, hvor der f.eks. for nogles vedkommende kun er bøde i strafferammen, mens andre indeholder hjemmel til fængsel indtil 4 år, dvs. samme strafmaksimum som § 289 a. Forældelsesfristerne varierer tilsvarende. Til § 289 a er knyttet en forudsætning om, at forholdet alene pådømmes efter § 289 a, når handlingen indebærer en overtrædelse af såvel § 279 som § 289 a. I disse tilfælde fører strafmaksimum i § 289 a til, at forældelsesfristen reduceres fra 10 til 5 år, når forholdet ville være omfattet af straffelovens § 286, stk. 2, hvorefter groft bedrageri har et strafmaksimum på 8 års fængsel

6. Fremmed ret

6.1. I det følgende gennemgås forældelsesreglerne i Finland, Island, Norge og Sverige med henblik på belysning af forældelsesfristernes længde og relation til strafferammerne.

6.2. Finsk straffelov indeholder bl.a. følgende forældelsesregler i 8. kap. "Om preskription":

"1 §. Straff kan ej ådömas med mindre åtal väckts inom

- 1) tjugo år, om det för brottet stadgade svåraste straffet är frihetsstraff på viss tid över åtta år;
- 2) tio år, om det svåraste straffet är frihetsstraff över två till och med åtta år;
- 3) fem år, om det svåraste straffet är frihetsstraff över ett till och med två år; och
- 4) två år, om det svåraste straffet är frihetsstraff till och med ett år eller böter.

Åtalsrätten för brott, för vilket det stadgade svåraste straffet är frihetsstraff på livstid, preskriberas icke.

Med svåraste straff avses ovan det straff som i det på fallet tillämpliga straffstadgandet är utsatt såsom högsta straff för brott, begånget under de i saken föreliggande omständigheterna.

Vad som stadgas ovan gäller även tjänastebrott, likväl så att den kortaste preskriptionstiden för ett sådant brott är fem år."

6.3. Den islandske straffelov foreskriver i 9. kap. om "Forældelse af lovovertrædelser, bortfald af sanktioner og æresoprejsning" bl.a.:

"§ 81. Forældelsesfristen er

1. 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelser, eller når straffen for overtrædelser ikke ville overstige bøde.
2. 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
3. 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
4. 15 år, når den højeste hjemlede straf er mere end 10 år tidsfastsat fængsel.

Stk. 2. For overtrædelse, hvorved nogen unddrager sig betaling af told, skat eller afgifter til det offentlige, er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 5 år.

Stk. 3. Har nogen ved samme handling begået flere lovovertrædelser, for hvilke der gælder forskellige forældelsesfrister, skal den af disse frister anvendes, der gælder for den overtrædelse, som har den højeste strafferamme."

6.4. Af norsk straffelovs 6. kap. om "Ophør av straff og andre rettsfølger" fremgår følgende:

"§ 67. Fristen for foreldelse er:

- 2 år når den høyeste lovbestemte straff er bøter eller fengsel inntil 1 år,
- 5 år når den høyeste lovbestemte straff er fengsel inntil 4 år,
- 10 år når den høyeste lovbestemte straff er fengsel inntil 10 år,
- 15 år når tidsbestemt straff inntil 15 år kan idømmes,
- 25 år når fengsel inntil 21 år kan idømmes.

Hefte anses like med fengsel ved beregning av fristen.

At bøter eller rettighetstap kan idømmes ved siden av annen straff, har ikke betydning ved beregning av fristen.

Har noen i samme handling begått flere lovovertrædelser, som etter første ledd skulle foreldes til ulike tid, gjelder den lengste foreldelsesfrist for alle overtrædelser.

Fristen for foreldelse av straffansvaret for foretak beregnes ut fra strafferammen for enkeltpersoner i det straffebudet som er overtrådt.”

Den norske Straffelovkomisjon har i sit udkast til ny straffelov i det væsentlige foreslået de ovennævnte bestemmelser videreført uforandret, sml. NOU 2002: 4 s. 486 med § 15-2 og § 15-3 samt s. 270. § 15-8 inneholder en bestemmelse, hvorefter strafansvar for krigsforbrydelser, folkemord og forbrydelser mod menneskeheden som omhandlet i lovudkastets kapitel 16 ikke foreldes, sml. s. 486 og 271 med henvisning bl.a. til statuten for Den Internationale Straffedomstol.

6.5. Svensk straffelov foreskriver i 35. kap. ”Om Bortfallande av påföljd” bl.a.:

”1 § Påföljd må ej ådömas, med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom

1. två år, om å brottet ej kan följa svårare straff än fängelse i ett år,
2. fem år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i två år,
3. tio år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i åtta år,
4. femton år, om svåraste straffet är fängelse på viss tid över åtta år,
5. tjugofem år, om fängelse på livstid kan följa å brottet.

Innefattar en handling flera brott, må utan hinder av vad nu sagts påföljd ådömas för alla brotten, så länge påföljd kan ådömas för något av dem.”

6.6. Forældelsesfristernes længde og relation til strafferammerne kan sammenfattes således, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 112 f.:

”Fristen i år	Strafferammens maksimum i år				
	DK	FIN	IS	N	S
2	1	1	1	1	1
5	4	2	4	4	2
10	10	8	10	10	8
15	16		10	15	10
20		12			
25				21	livst.”

Som det fremgår, er forældelsesfristen på 2 år i alle lande knyttet til et straffmaksimum på 1 år. 5-års fristen er i Danmark, Island og Norge knyttet til et straffmaksimum på 4 år. Finland og Sverige har på dette punkt en strengere retstilstand, idet den 5-årige forældelsesfrist for disse landes vedkommende er knyttet til et straffmaksimum på 2 år. 10-års fristen er i landene sammenkædet

med et strafmaksimum på 8 år for Sveriges og Finlands vedkommende og 10 år for så vidt angår Danmark, Island og Norge. 15-års fristen er bortset fra Finland og Norge knyttet til landenes længste tidsbestemte straf, der til gengæld varierer fra 10 til 16 års fængsel. Finland knytter en 20-årig forældelsesfrist til landets længste tidsbestemte straf, som er 12 år (2:2). Endelig knytter Norge og Sverige en forældelsesfrist på 25 år til landenes strengeste strafposition, som for Norges vedkommende er 21 år og for Sveriges vedkommende er fængsel på livstid. I Danmark, Finland og Island er der i disse tilfælde uforældelighed. Det har betydning for bl.a. drabsforbrydelsen, sml. Vagn Greve anf. st.

6.7. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 drøftet de nordiske landes forældelsesregler med særligt henblik på særlovsovertrædelser. Udvalget har s. 50 f. sammenfattet sine synspunkter således:

”Sammenfattende kan det konstateres, at de nordiske lande på dette område har en bred retsenhed. Der er især følgende forskelle:

Danmark, Island og Norge knytter den 5-årige forældelse til strafferammer med et maksimum på fængsel i 4 år, medens Finland og Sverige knytter den til strafferammer med et maksimum på fængsel i 2 år. I praksis får det betydning for en lang række forbrydelser inden for udvalgets arbejdsområde.

Fire lande har en særregel om konkret forskyldt bødestraf, medens svensk ret alene ser på strafferammerne.

Det er også et gennemgående træk, at de øvrige lande har meget få undtagelser fra de almindelige regler i straffelovene, medens Danmark har en stribe. Det gælder, hvad enten landet (Island, Norge) har samme maksimumstraf for 5-årig forældelse som Danmark, eller det (Finland, Sverige) har et lavere maksimum. Udvalget har ikke nærmere vurderet, hvad landenes strafmaksima, udmålingspraksis m.v. betyder, hvis retstilstanden på konkrete sagsområder skal sammenlignes.

Det ses imidlertid tydeligt, at Danmark skiller sig ud fra de øvrige nordiske lande gennem langt flere undtagelser fra de almindelige regler. Det kan give anledning til at overveje, om der er tilstrækkelige reale grunde for de danske undtagelsesregler.

Finland og Sverige har absolutte forældelsesfrister.” [dvs. bestemmelser, der indebærer, at strafansvaret for bestemte forbrydelsestyper forældes efter udløbet af et givent tidsrum, f.eks. 15 år for forbrydelser, der ikke overstiger 2 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 5, pkt. 3.1].

7. Straffelovrådets overvejelser

7.1. Som det fremgår af oversigten i afsnit 5, er der i de senere år gennemført ændringer af straffelovens strafferammer, der har forældelsesmæssig betydning. Det gælder bl.a. lov nr. 380 af 6. juni 2002, hvorved strafferammerne for visse former for personfarlig kriminalitet skærpedes. Straffelovrådet har noteret sig de stedfundne ændringer. Rådet har endvidere hæftet sig ved de forslag af forældelsesmæssig betydning, der til dels på grundlag af rådets betænkning nr. 1424/2002 er fremsat i lovforslag nr. L 55 (IT-kriminalitet mv.) (1. saml.) og lovforslag nr. L 99 (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (1. saml.), sml. oversigten i afsnit 5 (§ 110 a, nr. 2, § 132 a, § 166, stk. 2, § 169 a, § 172, § 173, § 185, § 191, § 193, stk. 1, § 253, § 263, stk. 2 og 3, § 263 a, § 264, stk. 2, § 265, § 286, stk. 1, § 291, § 293, stk. 2, §§ 299 a og b samt §§ 301 og 301 a).

7.2. Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at forældelsesfristens længde bør være afhængig af lovovertrædelsens grovhed. Jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter at den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være, sml. kapitel 2, afsnit 2, pkt. 2.2, og afsnit 4, pkt. 4.1. Rådet har derfor som udgangspunkt ikke fundet grundlag for at foreslå forandringer af forældelsesfristerne for de i pkt. 7.1 nævnte lovovertrædelser eller andre lovovertrædelser i betænkning 1424/2002, der som følge af ændrede strafferammer eventuelt vil blive omfattet af kortere eller længere forældelsesfrister efter de almindelige bestemmelser i straffelovens § 93, stk. 1 (§ 166, stk. 1, § 180, § 183, § 261, stk. 2, § 285, stk. 2, § 289, § 289 a og § 296, stk. 1, nr. 1).

Straffelovens § 108, stk. 2, og § 109, stk. 1, om visse former for spionage samt § 118 om visse angreb mod myndigheder mv. indtager dog en særstilling på grund af disse forbrydelsers specielle karakter. Forbrydelserne er placeret i straffelovens kapitel 12 og 13 om forbrydelser, der retter sig mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv. Forbrydelserne hører endvidere til et område, hvor lovovertrædelsens opdagelse er forbundet med særlige vanskeligheder, og hvor det derfor af hensyn til retshåndhævelsens effektivitet er påkrævet at kunne påtale og pådømme også overtrædelser, der først opdages længere tid efter, at de er begået. Det er rådets opfattelse, at den gældende forældelsesfrist på 15 år for disse lovovertrædelser bør opretholdes, selv om rådet foreslår strafmaksima reduceret fra 12 til 10 års fængsel. På den baggrund foreslås som § 93, stk. 4, indsat en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen for overtrædelse af de nævnte bestemmelser i intet tilfælde er mindre end 15 år, sml. kapitel 8 med lovudkastets § 1, nr. 2.

7.3. Som nævnt i pkt. 2.3, er forbrydelser, der eksempelvis efter artikel 29 i ICC-statutten ikke forældes, i almindelighed også uforældelige efter dansk ret, idet forbrydelserne omfattes af straffelovsbestemmelser med fængsel på livstid som strafmaksimum. Afvigelser kan dog forekomme, f.eks. voldtægt og grov legemsbeskadigelse, der efter dansk ret har tidsbestemte strafmaksima og derfor forældes efter bestemmelserne i straffelovens § 93, stk. 1. Den norske Straffelovkommission har på baggrund af ICC-statuttens artiklerne 6-8 og 29 i sit udkast til en ny straffelov stillet forslag om, at der i den norske straffelov indsættes en bestemmelse, hvorefter strafansvar for overtrædelse af straffelovens bestemmelser om krigsforbrydelse, folkemord og forbrydelser mod menneskeheden ikke forældes, sml. NOU 2002: 4 med § 15-8 sammenholdt med s. 271 og pkt. 6.4 ovenfor.

På denne baggrund foreslås som § 93 a indsat en bestemmelse, hvorefter der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Herved sikres det, at en sådan overtrædelse også efter dansk ret er uforældelig, selv om lovovertrædelsen har tilknyttet en strafferamme med et tidsbestemt strafmaksimum, sml. kapitel 8 med § 1, nr. 3, i rådets udkast til lov om ændring af straffeloven (Forældelse).

Kapitel 4

Forældelsesafbrydelsens form

1. Indledning

1.1. Efter straffelovens § 94, stk. 5, afbrydes forældelsesfristen for alle strafbare forhold som hovedregel ved ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. I sager, der efter retsplejeloven kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet, afbrydes forældelsesfristen, når sigtede gøres bekendt med forelægget. I andre tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed, afbrydes fristen, når den pågældende gøres bekendt med, at vedkommende er sigtet for overtrædelsen.

1.2. De gældende regler om fristafbrydelse bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. I dette kapitel drøftes, hvorvidt der fortsat er grundlag for at opretholde den nuværende tredeling, hvorefter fristafbrydelse groft sagt sker ved rettergangsskridt, politiets bødeforelæg og (i andre administrative sager) sigtelse. I *afsnit 2* redegøres for gældende ret, herunder med omtale af rådets overvejelser i 1966-betænkningen. *Afsnit 3* indeholder en kortfattet gennemgang af gældende regler i Finland, Island, Norge og Sverige.

1.3. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. vurderet, om der er behov for ændrede forældelsesregler på den økonomiske kriminalitets område. Udvalget har som led i behandlingen af spørgsmålet om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. overvejet og foreslået forandringer i de gældende regler om forældelsesafbrydelsens form. Udvalgets overvejelser og forslag herom omtales i *afsnit 4*.

1.4. Endelig indeholder *afsnit 5* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de gældende regler om forældelsesafbrydelsens form.

2. Gældende ret

2.1. Straffelovens § 94, stk. 1-4, indeholder bestemmelser om tidspunktet, hvor fristen for forældelse af strafansvar begynder. § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., regulerer forældelsesafbrydelsen. § 94, stk. 5, 4. og 5. pkt., indeholder særlige regler om fristafbrydelse, når der er spørgsmål om selskabsansvar mv. (juridiske personers strafansvar). Disse regler gennemgås og drøftes i kapitel 6, der behandler en række forældelsesmæssige spørgsmål affødt af denne ansvarsform.

Efter § 94, stk. 5, 1. pkt., afbrydes forældelsesfristen ved ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. Bestemmelsen fortolkes således, at den ikke alene omfatter rettens handlinger, men også de skridt, som anklagemyndigheden iværksætter i dette øjemed, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 116. Som eksempel herpå kan nævnes rettens modtagelse af anklageskrift eller begæring om efterforskningsforhør. Også rettergangsskridt under efterforskningen kan afbryde forældelsesfristen, f.eks. sigtelse i grundlovsforhør eller begæring om ransagning. Anmodning om forsvarerbeskikkelse kan tillige være et fristafbrydende rettergangsskridt, herunder i tilfælde, hvor forsvarerbeskikkelsen iværksættes på sigtedes foranledning, sml. Højesterets kendelse offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1987 s. 904. Det gælder dog kun, når anmodningen fremsættes af en sigtet person. Anmodning om forsvarerbeskikkelse for en person, der "senere måtte blive mistænkt eller sigtet", sml. retsplejelovens § 731 a om forsvarerbeskikkelse ved videoafhøring, er ikke fristafbrydende. Fristafbrydende er anmodning om rettergangsskridt, der fremsættes, når en konkret identificeret person sigtes for forbrydelsen. Sml. i øvrigt Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 415 f. med yderligere henvisninger.

§ 94, stk. 5, 2. og 3. pkt., foreskriver to undtagelser fra hovedreglen om fristafbrydelse ved rettergangsskridt. Begge undtagelser retter sig mod sager, der kan afgøres med bøde. Den første undtagelse angår sager, der efter retsplejeloven kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet. I disse tilfælde afbrydes forældelsesfristen, når sigtede gøres bekendt med forelægget. Den anden undtagelse omfatter øvrige tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed. Her afbrydes forældelsesfristen, når den pågældende gøres bekendt med, at vedkommende er sigtet for overtrædelsen. Sidstnævnte undtagelse vedrører efter ordlyden tilfælde, hvor en administrativ myndighed har hjemmel til at "pålægge" en bøde. Bestemmelsen fortolkes i praksis således, at den også er anvendelig i tilfælde, hvor myndigheden kan "forelægge" en bøde til vedtagelse, hvilket er den mest almindelige hjemmel i nutidig lovgivning, sml. Den kommenterede straffelov s. 416 og Vagn Greve i Juristen 2003 s. 116.

2.2. Straffelovens § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.). Lovændringen var identisk med Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v., sml. pkt. 2.3 og Folketingstidende 1966-67, 2. saml., tillæg A, sp. 2457-59. De nye bestemmelser afløste borgerlig straffelovs § 94, stk. 1, 3. pkt., hvorefter fristafbrydelsen var knyttet til "ethvert Rettergangsskridt, hvorved den paagældende er betegnet som sigtet". Denne formulering var i det væsentlige en uforandret gentagelse af forslag i de straffelovsudkast, som borgerlig straffelov byggede på, sml. Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 69 samt s. 113, Torps betænkning af 1917, § 87 samt s. 108, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 97 samt sp. 202-03. Sml. også Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3185-86 og sp. 3327-28 (§ 98), Rigs-

dagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5269-70 (§ 94), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2289-90 og sp. 2367 (§ 95).

2.3. Som det fremgår af pkt. 2.2, foreslog Straffelovrådet den hidtil gældende formulering ”ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende er betegnet som sigtet”, afløst af formuleringen ”ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen”. Formuleringen svarede til den, der anvendtes i straffelovens § 61, stk. 2, om retsvirkningen af nyt strafbart forhold begået i prøvetiden for en betinget dom. Rådet fremhævede i den forbindelse, at der ikke tilsigtedes nogen realitetsændring i den dagældende ordning, hvorefter det ansås for tilstrækkeligt til afbrydelse af forældelsen, at forundersøgelsesbegæring eller begæring om indenretligt efterforskningsforhør var indleveret til retten til berømmelse, jf. 1966-betænkningen s. 22, hvor det videre anførtes:

”Rådet har overvejet, om ikke forældelsesfristen burde kunne afbrydes ved politimæssige skridt (anholdelse, afhøring) over for den pågældende, hvorved denne sigtes for overtrædelsen. Den nugældende regel kan ses i sammenhæng med den mere fremtrædende rolle, domstolene tidligere spillede på undersøgelsesstadiet i straffesager. I forhold til den nuværende procesordning, hvor tyngdepunktet er flyttet til den udenretlige efterforskning, ville det i og for sig være konsekvent at lade udenretlige skridt afbryde forældelse. Rådet finder dog, at den gældende afbrydelsesregel ved dens krav om rettergangsskridt indeholder en garanti imod, at afbrydelse sker ved skridt, der savner rimeligt grundlag, og mener, at denne garanti bør bevares.

Endvidere har man overvejet, om det er rigtigt at lade et rettergangsskridt afbryde forældelsesfristen, før den pågældende er underrettet om skridtet (som nævnt ... antages f.eks. *indlevering til retten* af forundersøgelsesbegæring at afbryde forældelse). Rigsadvokaten har på grundlag af anklagemyndighedens erfaringer, bl.a. i skatte- og valutasa-ger, udtalt, at en ændring på dette punkt vil betyde en uheldig svækkelse af mulighederne for retsforfølgning i tilfælde, hvor overtræderen har søgt at unddrage sig ansvaret ved flugt. Rådet mener da heller ikke, at den gældende ordning giver anledning til betænkeligheder. Man lægger herved vægt på to forhold. Afbrydelsen forudsætter et *indenretligt* skridt. Og afbrydelsen mister sin afbrydende virkning, hvis den ikke følges op ...”

De nye bestemmelser i § 94, stk. 4, 2. og 3. pkt., begrundede Straffelovrådet i det væsentlige med, at det ville være uheldigt, om hensynet til forældelsesfristens afbrydelse skulle nødvendiggøre sagens indbringelse for retten, sml. betænkningen s. 22-23.

3. Fremmed ret

3.1. I det følgende gennemgås forældelsesreglerne i Finland, Island, Norge og Sverige med henblik på belysning af de forhold, der efter landenes straffelove tillægges betydning for afbrydelse af fri-ster for forældelse af strafansvar.

3.2. Finsk straffelov indeholder i 2 § sammenholdt med 1 § i 8. kap. "Om preskription" følgende bestemmelser:

"1 §. Straff kan ej ådömas med mindre åtal väckts inom
... år ...

2. §

Åtal anses ha blivit väckt när den som skall åtalas lagligen har kallats att svara eller när straffanspråk mot honom har framställts i hans närvaro.

Väckande av åtal i mål, som sedermera avvisas eller i vilket åtalet ej fullföljes, saknar betydelse med avseende på preskriptionen."

3.3. Den islandske straffelov foreskriver i 9. kap. om "Forældelse af lovovertrædelser, bortfald af sanktioner og æresoprejsning" i lighed med den danske straffelov bl.a.:

"§ 82. ...

Stk. 4. Forældelsesfristen afbrydes ved rettergangsskridt, når efterforskning af en strafesag indledes af en efterforsker mod en person som sigtet. I sager, der kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet, afbrydes forældelsesfristen, når sigtede gøres bekendt med forelægget. I andre tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed, afbrydes fristen, når den pågældende gøres bekendt med, at han er sigtet for overtrædelsen ..."

3.4. Af norsk straffelovs 6. kap. om "Ophør av straff og andre rettsfølger" § 69 fremgår:

"§ 69. Fristen for foreldelse avbrytes ved rettergangsskritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet. Skjer siktelsen ved utenrettslig erklæring eller ved utferdigelse av forelegg, avbrytes foreldelsesfristen ved meddelelse til mistenkte om at han er siktet. For slik meddelelse gjelder regelen i domstolsloven § 146 annet ledd tilsvarende.
..."

Den norske Straffelovkommisjon har i sit udkast til ny straffelov i realiteten foreslået ovennævnte bestemmelser videreført uforandret, sml. NOU 2002: 4 s. 486 med § 15-5 samt s. 270.

3.5. Svensk straffelov foreskriver i 35. kap. "Om Bortfallande av påföljd" bl.a.:

"1 § Påföljd må ej ådömas, med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom
... år ...

...

3 § Frigives häktad utan att hava erhållit del av åtal eller avvisas eller avskrivs mål mot någon sedan han fått del av åtal, skall i fråga om möjligheten att ådöma påföljd så anses som hade häktningen eller delgivningen ej skett."

4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

4.1. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 drøftet berettigelsen af den nuværende tredeling i reglerne om afbrydelse af ansvarsforældelse i § 94, stk. 4, 1.-3. pkt. Udvalgets overvejelser er ikke begrænset til særlovsovertrædelser vedrørende økonomisk kriminalitet, men omfatter alle strafbare forhold.

4.2. Udvalget har s. 71 ff. sammenfattet sine synspunkter således:

”Udvalget finder, at den tredeling, der er i straffelovens § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., hvorefter afbrydelsen sker henholdsvis ved rettergangsskridt (sager hvor der rejses tiltale ved retten), ved politiets bødeforelæg og ved sigtelse (andre administrative sager) er uhensigtsmæssig. Begrundelsen for de to sidste afbrydelsesformer – at det vil være uheldigt, hvis en administrativ sag skal indbringes for retten for at afbryde forældelsesfristen ... – gør sig i øvrigt også gældende i sager, hvor det er muligt, men foreløbig uvist, om sagen kan afgøres administrativt.

Den fortsatte tendens til, at efterforskning sker uden rettens medvirken, taler også for, at også forældelsesafbrydelsen henlægges til politiet. Det vil naturligvis være en forudsætning, at sigtelsen og tidspunktet herfor er klart dokumenteret, og at den sigtede gøres bekendt med sigtelsen, så snart det er efterforskningsmæssigt forsvarligt og muligt. Det vil f.eks. sige, at den sigtede i forbindelse med eller snarest efter en indledende ransagning skal underrettes om sigtelsen eller – hvis den pågældende ikke kan findes – snarest efter at der er opnået kontakt med vedkommende.

Ved bødeforelæg og ved andre administrative bøder er det normalt et egnet kriterium, at den sigtede gøres bekendt med sigtelsen. I mere alvorlige straffesager kan der være tilfælde, hvor dette er en uegnet fremgangsmåde, f.eks. fordi der indledningsvist foretages indgreb i meddelelshemmeligheden eller foretages hemmelige ransagninger. For alle typer sager gælder, at det tillige bør være muligt at afbryde forældelsen, hvis den pågældende bevidst har unddraget sig forfølgningen, eller hvis det f.eks. på grund af manglende tilmelding til Folkeregisteret ikke er muligt at finde frem til den pågældende, eller hvis denne befinder sig på ukendt opholdssted i udlandet i længere tid.

Udvalget har overvejet, om bestemmelsen i den norske straffelovs § 69, stk. 1, ... er en egnet løsning. Efter denne bestemmelse kan forældelsesafbrydelse ske både ved rettergangsskridt og ved udenretslig erklæring om sigtelsen.

Udvalget har valgt, at den generelle hovedregel i alle sager bør være, at den pågældende gøres bekendt med sigtelsen. Hensynet til den sigtede taler også for, at der i almindelighed ikke er mulighed for, at den pågældende først efter forældelsesfristens udløb gøres bekendt med, at der verserer en straffesag. Udvalget finder ikke, at der bør stilles krav om, at den sigtede får sigtelsen skriftligt, men alene de sædvanlige krav om, at det kan

dokumenteres – f.eks. via gengivelse i en politirapport – hvad sigtelsens nøjagtige indhold er.

Udvalget finder, at en alternativ afbrydelsesmåde bør være, at anklagemyndigheden anmoder om et rettergangsskridt.

Ved en sådan regulering får anklagemyndigheden og politiet samme simple fremgangsmåde til at afbryde forældelsesfristen, som andre offentlige myndigheder har i dag efter § 94, stk. 5. Hvis man ikke kan få kontakt med den pågældende, må man som i dag indskrænke sig til at afbryde gennem en anmodning om rettergangsskridt. Der vil endvidere ske afbrydelse, hvis der f.eks. opnås en retskendelse om telefonaflytning.

I dag er forsvarerbeskikkelse undertiden den forældelsesafbrydende handling. Beskikkelse af forsvarer vil fortsat kunne være forældelsesafbrydende, men kun – i modsætning til i dag – hvis det er anklagemyndigheden, der anmoder om forsvarerbeskikkelse, f.eks. fordi det ikke er muligt at kontakte den sigtede, og der er behov for, at en forsvarer varetager hans interesser. Den sigtede vil således ikke få forringet sin retsstilling, alene fordi han anmoder om forsvarerbeskikkelse. Da beskikkelse af forsvarer forudsætter, at den pågældende er sigtet, vil forældelsen typisk være afbrudt forud for det tidspunkt, hvor den sigtede anmoder om forsvarerbeskikkelse. Den foreslåede ændring i retstilstanden for så vidt angår den sigtedes begæringer vil derfor kun have praktisk betydning i situationer, hvor der er tvivl om, hvorvidt den tidligere sigtelse har været præcis nok til at afbryde forældelsen.

Den forældelsesafbrydende sigtelse skal som i dag være en egentlig sigtelse med alle de retsvirkninger, der er knyttet hertil. Det er ikke tilstrækkeligt, at der for at beskytte den pågældende gives en retsstilling (i praksis kaldet ”en sigtets retsstilling”), hvor visse af retsvirkningerne finder anvendelse, uden at der formelt rejses sigtelse.”

4.3. Udvalgets overvejelser som beskrevet i pkt. 4.2 har ført til følgende forslag til ændring af straffelovens § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., jf. s. 81 f.:

”Udvalget foreslår, at straffelovens § 94, stk. 5, affattes således:

”Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt mod den pågældende. ...”

5. Straffelovrådets overvejelser

5.1. Straffelovrådet kan tilslutte sig, at reglerne om fristafbrydelse ændres, så anklagemyndigheden og politiet får samme simple fremgangsmåde til at afbryde forældelsesfristen, som andre offentlige myndigheder har i dag efter § 94, stk. 5. Rådet kan endvidere tiltræde, at fristafbrydelse som følge af anmodning om forsvarerbeskikkelse forbeholdes tilfælde, hvor forsvarerbeskikkelsen iværksættes på anklagemyndighedens initiativ.

5.2. Straffelovrådet foreslår derfor, at der i stedet for § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., indsættes en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. Som det fremgår, har anmodning om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes, forældelsesafbrydende virkning. Anmodning om f.eks. kendelse om telefonaflytning efter retsplejelovens kap. 71 eller om ransagning eller beslaglæggelse efter retsplejelovens kap. 73 og 74 kan afbryde forældelsesfristen. Anmodning efter retsplejelovens § 731 a om forsvarerbeskikkelse for en person, der senere måtte blive mistænkt eller sigtet, kan ikke afbryde forældelsesfristen. Sml. kapitel 8 med § 1, nr. 4, i rådets udkast til lov om ændring af straffeloven (Forældelse).

Kapitel 5

Retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen

1. Indledning

1.1. Er fristen for forældelse af strafansvar afbrudt, sml. kapitel 4 med omtale af straffelovens § 94, stk. 5, gælder ingen yderligere tidsfrister. Strafansvaret forældes i almindelighed ikke under sagens videre behandling. Frafaldes forfølgningen ved en formel beslutning, uden at beslutningen herom omgøres af overordnet anklagemyndighed inden for den almindelige omgørelsesfrist, løber forældelsesfristen dog videre, som om forfølgning ikke havde fundet sted, jf. straffelovens § 94, stk. 6, 1. pkt. Det samme gælder, hvis forfølgningen i realiteten standses på ubestemt tid, jf. § 94, stk. 6, 2. pkt. Skyldes standsningen, at sigtede har unddraget sig forfølgningen, medregnes forfølgningstiden dog ikke ved beregningen af forældelsesfristen, jf. § 94, stk. 6, 3. pkt.

1.2. De gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. I dette kapitel drøftes, hvorvidt der fortsat er grundlag for at opretholde den nuværende ordning, hvorefter der ikke gælder yderligere tidsfrister, når forældelsesfristen er afbrudt i overensstemmelse med reglerne i straffelovens § 94, stk. 5. I *afsnit 2* redegøres for gældende ret, herunder med omtale af rådets overvejelser i 1966-betænkningen. Finsk og svensk strafferet har absolutte forældelsesfrister. Det samme gælder inden for visse dele af EU-retten. *Afsnit 3* indeholder en kortfattet gennemgang af denne særlige retstilstand.

1.3. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. vurderet, om der er behov for ændrede forældelsesregler på den økonomiske kriminalitets område. Udvalgets overvejelser og forslag er gennemgået i store træk i kapitel 3, afsnit 4. Udvalget har som led i behandlingen af spørgsmålet om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. overvejet og foreslået forandringer i de gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen. Udvalgets overvejelser og forslag herom omtales i *afsnit 4*.

1.5. Endelig indeholder *afsnit 5* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen.

2. Gældende ret

2.1. Når fristen for ansvarsforældelse er afbrudt efter straffelovens § 94, stk. 5, løber ingen yderligere tidsfrister, som strafansvaret kan forælde efter. Strafansvaret forældes herefter som udgangspunkt ikke. Efter § 94, stk. 6, løber forældelsesfristen dog videre, som om forfølgning ikke havde fundet sted, (1) hvor forfølgningen standses ved en formel beslutning (tiltalefrafald eller påtaleopgivelse), der ikke omgøres af den overordnede anklagemyndighed inden for den almindelige omgørelsesfrist, og (2) hvor forfølgningen standses ved et faktisk ophør af politiets arbejde med sagen ("forfølgningen standses på ubestemt tid"). Skyldes standsningen af forfølgningen, at sigtede har unddraget sig forfølgningen, medregnes forfølgningstiden dog ikke ved beregningen af forældelsesfristen. Sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 417 f.

Langvarig sagsbehandling, der ikke indebærer, at der er indtrådt forældelse af strafansvaret, kan efter omstændighederne tillægges betydning ved straffastsættelsen, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 113 f., og Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om strafferammer og strafudmåling s. 266 ff. samt s. 969 og 986 med § 82, nr. 12. Se endvidere forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (L 99) (1.saml.) § 1, nr. 2, med § 82, nr. 13.

2.2. Straffelovens § 94, stk. 6, fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.). Lovændringen var identisk med Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 466/1966 om strafferetlig forældelse m.v., sml. pkt. 2.3 og Folketingstidende 1966-67, 2. saml., tillæg A, sp. 2457-59. De nye bestemmelser svarede i det væsentlige til de hidtil gældende i borgerlig straffelovs § 94, stk. 1, 4. og 5. pkt.: "Standses den paabegyndte Forfølgning paa ubestemt Tid, løber Forældelsen videre, som om Forfølgning ikke havde fundet Sted. Skyldes Standsningen, at Sigtede har unddraget sig Forfølgningen, medregnes Forfølgningstiden dog ikke ved Beregningen af Forældelsesfristen". Sml. i øvrigt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 69 samt s. 113, Torps betænkning af 1917, § 87 samt s. 108, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 97 samt sp. 203. Sml. også Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3185-86 og sp. 3327-28 (§ 98), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5269-70 (§ 94), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2289-90 og sp. 2367 (§ 95), og tillæg C, sp. 121-22, 1385-88 og 1881-82 (§ 94).

2.3. Som det fremgår af pkt. 2.2, indebar Straffelovrådets forslag ingen væsentlige forandringer i de hidtil gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen. Rådet fremhævede, at det fortsat burde være hovedreglen, at strafforfølgning, der standses på ubestemt tid, ikke afbryder (medfører suspension af) forældelsesfristen. Der savnedes efter rådets opfattelse en bestemmelse om, hvorvidt forældelse kunne indtræde som følge af tiltalefrafald, der efter forældelsesfristens udløb omgøres af den overordnede anklagemyndighed efter retsplejelovens regler. Rådet foreslog efter norsk forbillede en bestemmelse svarende til den gældende i § 94, stk. 6, 1. pkt., hvorefter tiltalefra-

fald, der inden for den almindelige omgørelsesfrist ændres af den overordnede anklagemyndighed, ikke kan tillægges betydning i forældelsesmæssig henseende. Rådet knyttede i øvrigt følgende bemærkninger til bestemmelserne om standsning af forfølgning på ubestemt tid, jf. 1966-betænkningen s. 23 f.:

”Udtrykket ”unddraget sig” omfatter ikke alle tilfælde, hvor standsningen beror på sigtedes forhold, men alene tilfælde, hvor sigtede, f.eks. ved udrejse af landet, har handlet med det motiv at undgå strafforfølgningen (modsat f.eks. rejse til udlandet for at opnå ansættelse i stilling) ...

Udtrykkene ”Standses den påbegyndte forfølgning på ubestemt tid ...” og ”forfølgningstiden” indebærer visse fortolkningsspørgsmål, som det næppe er muligt at afklare i lovteksten ...

Med hensyn til spørgsmålet om, hvornår forfølgningen må anses for standset på ubestemt tid, synes det ikke muligt at lade det tidspunkt, da sagen formelt forsynes med påtegning om, at undersøgelsen stilles i bero være eneafgørende. Efter det for rådet oplyste er det noget tilfældigt, hvornår denne påtegning gives. Normalt vil en sådan resolution – under forudsætning af, at den ikke ændres af den overordnede anklagemyndighed – dog kunne tages som udtryk for, at forfølgningen i hvert fald må anses for standset fra resolutionens tidspunkt. Afgørende for, om forfølgningen kan anses for standset på et bestemt tidspunkt, må i øvrigt være en samlet vurdering af den virksomhed, politiet på dette tidspunkt udfolder med hensyn til sagen. Det forhold, at politiet under efterforskningen har tilvejebragt grundlag for en sigtelse mod en bestemt person, hvis opholdssted er ukendt, og at retten har afsagt anholdelsesbeslutning vedrørende den pågældende, som derefter efterlyses af politiet, kan efter rådets opfattelse ikke i sig selv hindre, at forældelsesfristen på ny begynder at løbe. Denne opfattelse er i overensstemmelse med anklagemyndighedens praksis, hvor sager slutes på grund af forældelse ved udløbet af forældelsesfristen regnet fra den strafbare virksomheds ophør, uanset om der i mellemtiden er afsagt anholdelseskendelse eller foretaget andre retslige skridt, såsom beslaglæggelse af regnskaber, korrespondancer o. lign., hvis disse skridt ikke har kunnet følges op.

Udtrykket ”forfølgningstiden” omfatter den tid, der løber fra forældelsesfristens afbrydelse ved rettergangsskridt, og indtil forfølgningen må anses for standset på ubestemt tid ...”

3. Fremmed ret

3.1. I Finland og Sverige gælder absolutte forældelsesfrister for visse forbrydelser. Finsk straffelovs 8:5 og svensk straffelovs 35:6 foreskriver således absolutte forældelsesfrister i følgende tilfælde:

”5 §. Straff får icke ådömas för något brott, för vilket det stadgade svåraste straffet är annat än frihetsstraff på livstid, sedan trettio år eller, om svåraste straffet för brottet är

frihetsstraff till och med två år, skiljande från tjänsteutövning eller böter, sedan femton år förflutit från dag som i 3 § sägs.”

”6 §. I intet fall må påföljd ådömas sedan från dag som i 4 § sägs har förflutit

1. fem år, om å brottet ej kan följa svårare straff än böter och tid för ådömande av påföljd för brottet bestämmes enligt 1 § 1,
2. femton år, om i annat fall än i 1 sägs å brottet ej kan följa fängelse över två år,
3. trettio år i övriga fall.”

Forældelsesfristen regnes efter begge landes lovgivning i almindelighed fra gerningstidspunktet (“den dag brottet begicks”). Som det fremgår, har finsk straffelov en absolut forældelsesfrist på 30 år for forbrydelser, der ikke kan straffes med fængsel på livstid, og 15 år for forbrydelser, der ikke overstiger 2 års fængsel. Forbrydelser, der har livstid som strafmaksimum, er ikke omfattet af bestemmelsen og forældes derfor ikke. Svensk straffelov har en absolut forældelsesfrist på 5 år for forbrydelser, der højst kan straffes med bøde, 15 år for forbrydelser med et strafmaksimum på 2 års fængsel og 30 år i øvrige tilfælde, herunder tilfælde, der har fængsel på livstid som strafmaksimum. De øvrige nordiske lande har ingen tilsvarende regler.

Den norske Straffelovkommisjon har i NOU 2002: 4 taget afstand fra et forslag om at indføre absolute forældelsesfrister regnet fra det tidspunkt, hvor fristen er afbrudt ved, at mistænkte får status af sigtet. Det er imod en sådan ordning bl.a. nævnt, at anklagemyndigheden i navnlig større sager med efterforskning i udlandet kan nødsages til at rejse tiltale på et tidspunkt, hvor efterforskningen langt fra er afsluttet. Det er endvidere anført, at kravet om rettergang inden en rimelig frist i artikel 6, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) ikke nødvendiggør absolute fristregler, sml. s. 269: ”Kriteriet i EMK er skjønnspreget og afhængig av en totalvurdering av en rekke momenter. Absolute fristregler tar ikke hensyn til behovet for en slik sammensatt vurdering. Spesielt gjelder dette ved straffbare handlinger med lave strafferammer. Her vil regelen lett kunne føre til at rettsforfølgningen må stanses selv om tidsbruken klart er innenfor grensen i forhold til konvensjonen. Ved mer alvorlige straffebud angir tidl utk § 108 første ledd såvidt lange frister at regelen uansett ikke forhindrer muligheten for konvensjonsbrudd.”

3.2. Inden for EU-retten gælder absolute forældelsesfrister for adgangen til at pålægge administrative sanktioner på svigsområdet og på transport- og konkurrenceområdet. Det er fælles for områderne, at forældelsesfristen i almindelighed regnes fra gerningstidspunktet og maksimalt kan forlænges til det dobbelte af den almindelige forældelsesfrist, der på svigsområdet som udgangspunkt er 4 år og på transport- og konkurrenceområdet 3 og 5 år. Sml. RFO 2988/95 af 18. december 1995 om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers finansielle interesser (svigsforordningen EFT 1995 L 312/1) artikel 3 og RFO 2988/74 af 26. november 1974 om forældelse af adgangen til at pålægge økonomiske sanktioner inden for Det europæiske økonomiske Fællesskabs transport- og konkurrenceret og af adgangen til tvangsfuldbyrdelse af disse sanktioner (forældelsesforordningen EFT 1974

L 319/1) artikel 2, stk. 3, jf. artikel 1. Se endvidere RFO 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 (EFT 2003 L 1/1) artikel 25.

4. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

4.1. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 drøftet berettigelsen af den nuværende retstilstand, hvor der efter forældelsesafbrydelsen ikke løber en ny frist, men alene gælder en passivitetsregel. Udvalget har også overvejet, om der bør gælde absolutte forældelsesfrister svarende til EU-retten og retstilstanden i Finland og Sverige.

4.2. Udvalget har s. 73 ff. sammenfattet sine synspunkter således:

”Hensynet til den sigtede kan tale for en begrænsning. Det må også tages i betragtning, at vidneforklaringer ofte svækkes, når der er forløbet lang tid. Det kan også indgå i overvejelserne, om det har større præventiv værdi, at politiets ressourcer bruges på at opklare nyere kriminalitet.

Som det fremgår ... har Sverige og Finland regler ... om maksimale forældelsesfrister på 5, 15 og 30 år, hvis der ikke er straf på livstid. Som det fremgår ... er EU's regler baseret på, at der begynder en ny forældelsesfrist af samme længde ved hvert forældelsesafbrydende skridt (med den dobbelte frist som det maksimale).

På den anden side kan passivitetsreglen i mange tilfælde give en bedre beskyttelse af den sigtede end generelle maksimumtider.

Mod absolutte forældelsesfrister taler bl.a. hensynet til bekæmpelse af internationalt relateret kriminalitet. Det kan tage lang tid at indhente de fornødne oplysninger, og er der f.eks. tale om at følge pengestrømme, kan situationen være den, at oplysninger fra det kendte land viser, at der derefter skal retsanmodning til et andet land osv.

Udvalget finder, at eventuelle frister skal vedrøre det tidspunkt, hvor tiltale senest skal være rejst.

Eventuelle regler vil kunne udformes på mange måder, f.eks. følgende, hvor fristerne (i nr. 1-3) også vil kunne kombineres med passivitets- og/eller suspensionsreglerne (nr. 4):

1. Ved første forældelsesafbrydelse starter en ny og endelig frist af samme længde.
2. Den dobbelte forældelsesfrist er maksimum.
3. Der fastsættes kun maksimum for visse typer overtrædelser.
4. Mere faste passivitetsregler.

Udvalget finder, at den første løsning i langt de fleste tilfælde vil give tilstrækkelig tid til efterforskningen. Problemer vil måske især kunne ventes i sager, der er undergivet 2-årig forældelse, og hvor der skal indhentes mere komplicerede tekniske erklæringer.

Den anden løsning vil næppe få nogen praktisk betydning i grove sager, men den vil kunne tvinge til en afslutning af de lidet grove inden for en rimelig tid. Udvalget finder, at der bør indføres en regel om, at den dobbelte forældelsesfrist er maksimum. Den foreslåede regel indebærer, at tiltale skal være rejst inden udløbet af den dobbelte forældelsesfrist.

Den tredje løsning er derfor ikke aktuel.

Udvalget finder, at den særlige suspensionsregel i tilfælde, hvor den sigtede har unddraget sig forfølgningen, jfr. straffelovens § 94, stk. 6, sidste pkt., fortsat bør gælde – også i forhold til den dobbelte forældelsesfrist – således at forældelsesfristen i disse særlige tilfælde kan blive længere end den dobbelte forældelsesfrist. Hvis den dobbelte forældelsesfrist blev gjort absolut, ville anklagemyndigheden i unddragelsestilfælde være nødsaget til – eventuelt på et mangelfuldt og ufuldstændigt grundlag – at rejse tiltale for ikke at overskride den dobbelte forældelsesfrist ...

Med hensyn til den fjerde løsning med mere faste passivitetsregler har udvalget overvejet, hvordan sådanne regler kunne formuleres, uden at de vil komme til at omfatte andre tilfælde end tilsigtede.

Det centrale kriterium i loven er, om ”forfølgning standses på ubestemt tid”. Problemstillingen skal i dag ses i sammenhæng med kravet i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 1, om rettergang inden en rimelig frist.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions krav til sagsbehandlingstider giver således en beskyttelse for den sigtede, der supplerer forældelsesreglerne. En krænkelse af dette krav fører i dag normalt ikke til frifindelse, men til reduceret strafudmåling ...

Udvalget overvejer i anden sammenhæng, om der bør etableres en administrativ kontrolordning, således at sager, hvor der 2 år efter, at sigtelse er rejst, ikke er truffet afgørelse om tiltalen, skal udløse en indberetning til den overordnede anklagemyndighed med redegørelse for det hidtidige forløb af efterforskningen og hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningsskridt samt en vurdering af tidspunktet for tiltalebeslutning i sagen.

Udvalget finder, at en udvidet passivitetsregel muligvis ville komme til at dække områder, hvor udvalget ikke ønsker ændringer.”

4.3. Udvalgets overvejelser som beskrevet i pkt. 4.2 har ført til følgende forslag til ændring af straffelovens § 94, stk. 5 og 6. Forslaget skal ses i sammenhæng med udvalgets samtidige forslag til ændrede regler om forældelsesafbrydelsens form, jf. s. 81 ff.:

”Udvalget foreslår, at straffelovens § 94, stk. 5, affattes således:

”Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt mod den pågældende. Er forældelsesfristen afbrudt, skal tiltale være rejst, bødeforelæg sendt eller administrativ bøde pålagt inden udløbet af en frist, der svarer til den dobbelte forældelsesfrist. ...

Med hensyn til straffelovens § 94, stk. 6, sidste pkt., foreslår udvalget, at ”ved beregningen af forældelsesfristen.” ændres til ”ved beregningen af forældelsesfristerne efter § 93 og § 94, stk. 5.””

5. Straffelovrådets overvejelser

5.1. Straffelovrådet finder i lighed med Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, at såvel hensynet til den sigtede som hensynet til at afskære gamle sager, der har taget uforholdsmæssig lang tid, kan tale for indførelse af absolutte forældelsesfrister. Nutidens betydeligt større respekt for menneskerettigheder kan også indgå til støtte for overvejelser om en vis nytænkning på området, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 113 f. Som det fremgår af afsnit 3, har Finland og Sverige absolutte forældelsesfrister for forbrydelser, herunder for Sveriges vedkommende tillige for forbrydelser med fængsel på livstid som strafmaksimum. EU's regler bygger på et system med dobbelte forældelsesfrister som det maksimale.

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har heroverfor peget på hensyn, der kan tale imod indførelse af absolutte forældelsesfrister. Det gælder bl.a. hensynet til bekæmpelse af internationalt relateret kriminalitet.

Under Rådets drøftelse er tillige fremdraget en række hensyn, der kan tale imod indførelse af absolutte forældelsesfrister. Det gælder bl.a. hensynet til at sikre, at forbrydelser inden for særlovgivningen kan afdækkes og strafforfølges. Det er også nævnt, at kravet om rettergang inden en rimelig frist i EMRK artikel 6, stk. 1, ikke nødvendiggør absolutte fristregler, sml. herved pkt. 3.1 med omtale af overvejelserne i den norske Straffelovkommission. Det er endvidere påpeget, at Finland og Sverige har betydeligt længere forældelsesfrister end de forældelsesfrister, der ville gælde efter gennemførelse af udvalgets forslag med den dobbelte forældelsesfrist som maksimum på grundlag af straffelovens § 93. Hertil kommer, at de synspunkter, der begrunder reglerne om forældelse af strafansvar, tillægges vægt ved straffastsættelsen, sml. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer s. 266 ff. med gennemgang af retspraksis og s. 969 med omtale af Rådets forslag til § 82, nr. 12 og 13. Se endvidere forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) (L 99) (1. saml.) § 1, nr. 2, med § 82, nr. 13 og 14.

5.2. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Hjortnæs, Torben Jessen, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at ændre de gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen. Efter flertallets opfattelse sikres hensynet til at imødegå konventionsstridig, langtrukken sagsbehandling bedst ved interne sagsbehandlingsregler i anklagemyndigheden. Flertallet har i den forbindelse noteret sig det ovenfor nævnte udvalgs overvejelser af muligheden for at indføre en administrativ kontrolordning, så sager, hvor der 2 år efter, at sigtelse er rejst, ikke er truffet afgørelse om tiltalen, skal udløse en indberetning til den overordnede anklagemyndighed med redegørelse for det hidtidige forløb af efterforskningen og hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningskridt samt en vurdering af tidspunktet for tiltalebeslutning i sagen.

Et mindretal (*Vagn Greve*) kan tilslutte sig det synspunkt, som fandt udtryk i betænkning nr. 1438/2004, og dermed dette udvalgs udkast til nye regler. Jf. ovenfor i pkt. 4.3.

Kapitel 6

Forældelse af juridiske personers strafansvar

1. Indledning

1.1. Forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar var efter den tidligere gældende almindelige regel i straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 2. led, altid 2 år, da juridiske personer alene kan idømmes bødestraf. Denne regel blev ændret ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven mv. Ved lovændringen indsattes et nyt andet punktum i § 93, stk. 1, nr. 1, hvorefter forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar skal følge den maksimumstrafferamme, der gælder for den overtrådte regel. Det kan føre til, at der er en længere forældelsesfrist for juridiske personer end for fysiske personer, som begår en tilsvarende lovovertrædelse.

1.2. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. overvejet og foreslået en forandring af de gældende regler om forældelse af juridiske personers strafansvar, der indebærer en straffemæssig ligestilling af forældelsesfristen for fysiske og juridiske personer. Et lignende forslag fremkom professor Gorm Toftegaard Nielsen med under udvalgsbehandlingen af lov nr. 378 af 6. juni 2002.

1.3. Straffelovrådet har i kapitel 4 behandlet de almindelige regler i straffelovens § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., om forældelsesafbrydelsens form. § 94, stk. 5, 4. og 5. pkt., indeholder særlige regler om fristafbrydelse, når der er spørgsmål strafansvar for juridiske personer. Reglerne indebærer bl.a., at fristafbrydelse over for en fysisk person, der har optrådt på den juridiske persons vegne, har virkning i forhold til den pågældende juridiske person. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i den ovennævnte betænkning overvejet og foreslået reglerne ændret, så der også på dette punkt gælder samme regler for fysiske og juridiske personer. I udvalgets forslag indgår tillige en regulering af, hvem der på den juridiske persons vegne kan modtage den forældelsesafbrydende sigtelse.

1.4. I *afsnit 2* nedenfor redegøres for gældende ret, herunder de lovmotiver, som knytter sig til den nye bestemmelse i § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt. Straffelovens regler om juridiske personers strafansvar er på flere punkter inspireret af norsk strafferet. *Afsnit 3* indeholder en kortfattet gennemgang af norsk strafferets regler om forældelsesfristen for juridiske personer og om fristafbrydelse over for juridiske personer.

Reglerne om fristafbrydelse over for juridiske personer er drøftet i Straffelovrådets betænkning nr. 1289/1995 om juridiske personers bødeansvar. I denne betænkning har rådet også overvejet, men afstået fra at stille forslag om forandring af den tidligere gældende almindelige regel i § 93, stk. 1, nr. 1, 2. led, om forældelsesfrist for juridiske personer. *Afsnit 4* indeholder en gennemgang af rådets overvejelser.

I *afsnit 5* omtales professor Gorm Toftegaard Niensens forslag tillige med Justitsministeriets bemærkninger hertil under udvalgsbehandlingen af lov nr. 378 af 6. juni 2002, og i *afsnit 6* redegøres for de overvejelser og forslag, som Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet er fremkommet med i betænkning 1438/2004.

Endelig indeholder *afsnit 7* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om forældelsesfrist og fristafbrydelse, når der er spørgsmål om strafansvar for juridiske personer.

2. Gældende ret

2.1. Efter straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., er forældelsesfristen 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen (1. led), eller når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde (2. led). Efter § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., gælder 2. led ikke for juridiske personer. Forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar afhænger derfor af strafferammen for den konkrete forbrydelse. Det gælder også i tilfælde, hvor den konkret forskyldte straf for en fysisk person i anledning af samme lovovertrædelse ikke ville overstige bøde og derfor uanset strafferammen er undergivet 2-årig forældelse.

De almindelige forældelsesregler i straffelovens § 93, stk. 1, fraviges dels ved bestemmelser i § 93, stk. 2 og 3, dels ved bestemmelser i særlovgivningen, idet der for visse typer kriminalitet, f.eks. visse former for skatte- og afgiftsunddragelse, som ofte først opdages forholdsvis sent, foreskrives en længere forældelsesfrist. Sml. betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. s. 42 f., jf. 17 ff. og 19 ff., med omtale af, hvorledes de almindelige forældelsesregler i dag er fraveget på en lang række områder i særlovgivningen.

2.2. Som det fremgår af pkt. 1.1, var juridiske personer tidligere underlagt en 2-årig forældelsesfrist, eftersom straffen for en juridisk person ikke kan overstige bøde. Det kunne efter omstændighederne indebære, at en lovovertrædelse, der udløste strafansvar for både en juridisk og en fysisk person, var forældet for den juridiske person, men ikke for den fysiske person, jf. til illustration Københavns Byrets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1983 s. 744. Med lov

nr. 378 af 6. juni 2002 indførtes en almindelig adgang til at pålægge juridiske personer straf for overtrædelse af straffeloven, herunder også for forbrydelser, som begås i forbindelse med terrorisme. Uden en forandring af den hidtidige retstilstand ville der derfor kunne forekomme tilfælde, hvor en juridisk person på grund af den 2-årige forældelsesfrist ville være afskåret fra at blive draget strafferetligt til ansvar for sådanne alvorlige forbrydelser, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 836-37:

”De overtrædelser, som det i forbindelse med terrorisme kan være aktuelt at straffe juridiske personer for, er meget alvorlige forbrydelser. Forældelsesfristens længde for fysiske personers strafansvar afhænger af maksimumstraffen for den overtrådte regel. Jo alvorligere forbrydelsen er, jo længere er forældelsesfristen. Justitsministeriet finder ikke, at der bør være en kortere forældelsesfrist for juridiske personers strafansvar, specielt ikke ved de meget alvorlige forbrydelser, som er omfattet af lovforslaget. Hertil kommer, at OECD i forbindelse med en evaluering af dansk straffelovgivning vedrørende korruption i 2000 har kritiseret den korte forældelsesfrist for juridiske personers strafansvar for så vidt angår straffelovens korruptionsbestemmelser, blandt andet fordi der er tale om ”skjulte” forbrydelser, der typisk først opklares længe efter gerningstidspunktet, hvorfor forbrydelsen ofte vil være forældet i forhold til den juridiske person. Dette kan betyde, at Danmark er forhindret i at yde gensidig retshjælp til andre lande, da kravet om dobbelt strafbarhed ikke vil være opfyldt. Samme hensyn gør sig gældende med hensyn til terrorfinansieringsforbrydelser, der ligeledes må betegnes som ”skjulte” forbrydelser.

Justitsministeriet foreslår på den baggrund, at der i straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, indsættes et nyt andet punktum, der udtrykkeligt angiver, at forældelsesfristens længde for juridiske personers strafansvar skal følge den maksimumsstrafferamme, der gælder for den overtrådte regel.”

Til støtte for at lade forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar afhænge af forbrydelsens strafmaksimum henvistes yderligere til, at det ikke fandtes hensigtsmæssigt at skulle foretage en fiktiv (hypotetisk) omregning af straffen for den aktuelle handling, såfremt denne var blevet foretaget af en fysisk person, sml. anf. st. s. 836-37 og 873-74.

2.3. Afbrydes forældelsesfristen over for nogen, der har handlet på en juridisk persons vegne, har fristafbrydelsen også virkning i forhold til den pågældende juridiske person, jf. § 94, stk. 5, 4. pkt. Efter bestemmelsens ordlyd kan der ske fristafbrydelse med virkning for den juridiske person over for enhver person, der har handlet på den juridiske persons vegne. Det gælder eksempelvis ikke alene et selskabs direktør, men efter omstændighederne også menige medarbejdere, herunder endog afskedigede, menige medarbejdere, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 417. Det er andetsteds antaget, at bestemmelsen på baggrund af artikel 6, stk. 3, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

(EMRK) må fortolkes således, at fristafbrydelse skal være sket over for selskabets ledelse for at kunne få virkning for selskabet, sml. Vagn Greve: Nye forældelsesregler, Juristen 2003 s. 117 f.

Afbrydelse af forældelsesfristen over for en juridisk person har ikke virkning i forhold til personer, der har handlet på den juridiske persons vegne, jf. § 94, stk. 5, 5. pkt. Fristafbrydelse i forhold til fysiske personer fordrer, at der foretages rettergangsskridt mv. over for vedkommende enkeltperson i overensstemmelse med de almindelige regler om fristafbrydelse i § 94, stk. 5, 1.-3. pkt.

3. Fremmed ret

3.1. Straffelovens regler om juridiske personers strafansvar er på flere punkter inspireret af norsk strafferet. Det gælder bl.a. reglerne om fristafbrydelse, hvor norsk straffelovs § 69, stk. 2, i lighed med dansk straffelovs § 94, stk. 5, 1. pkt., foreskriver: "Avbrytes fristen overfor noen som har handlet på vegne av et foretak, gjelder avbrytelsen også overfor foretaket." Det antages i overensstemmelse med bestemmelsens forarbejder, at fristafbrydelse efter omstændighederne også kan ske i forhold til personer, der ikke længere er ansat i selskabet, sml. Johs. Andenæs: Almindelig strafferett, 4. utg., s. 491.

3.2. Norsk straffelov adskiller sig fra dansk straffelov for så vidt angår forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar. På dette punkt foreskriver norsk straffelov samme forældelsesfrister for fysiske og juridiske personer, sml. § 67, stk. 5: "Fristen for foreldelse av straffansvaret for foretak beregnes ut fra strafferammen for enkeltpersoner i det straffebudet som er overtrådt." Sml. Johs. Andenæs s. 262. Det skal herved haves for øje, at norsk straffelov ikke indeholder bestemmelser svarende til straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, der knytter forældelsesfristen til konkret forskyldt bødestraf.

3.3. Den norske Straffelovkommisjon har i sit udkast til ny straffelov indholdsmæssigt foreslået de gældende bestemmelser videreført uforandret, sml. NOU 2002: 4 s. 486 med § 15-6 samt s. 270.

4. Straffelovrådets betænkning nr. 1289/1995 om juridiske personers bødeansvar

4.1. Som nævnt i pkt. 1.4 drøftedes reglerne om fristafbrydelse i forhold til juridiske personer i Straffelovrådets betænkning nr. 1289/1995 om juridiske personers bødeansvar. Det var rådets konklusion, at der ikke var grundlag for at foreslå forandringer i den hidtil gældende retstilstand, hvorefter fristafbrydelse over for fysiske personer ("enkeltpersoner"), der havde optrådt på den

juridiske persons vegne, også havde virkning for den juridiske person. Rådet fandt derimod, at fristafbrydelse over for en juridisk person ikke burde tillægges virkning i forhold til eventuelt ansvarlige enkeltpersoner. Sml. betænkningen s. 191. Rådets indstilling blev fulgt på begge punkter ved den senere revision af reglerne om strafansvar for juridiske personer, sml. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, s. 4059, jf. s. 4056-57, og lov nr. 474 af 12. juni 1996 om ændring af straffeloven (Strafansvar for juridiske personer) § 1, nr. 5.

4.2. I betænkning nr. 1289/1995 overvejede rådet også, om der var anledning til ændre den tidligere gældende almindelige regel i § 93, stk. 1, nr. 1, 2. led, om forældelsesfrist for juridiske personer. Rådet afstod fra at stille forslag herom. Det skete med følgende begrundelse s. 190:

”På de særlovsområder, hvor overtrædelser jævnligt først opdages lang tid efter, at overtrædelser er begået, og hvor der derfor kan være behov for en længere forældelsesfrist end den 2 års frist for selskabsovertrædelser, der følger af den almindelige regel i straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, er der allerede i dag fastsat særlige forældelsesfrister i straffelovens § 93, stk. 2 og 3, ligesom der i de pågældende særlove kan være indeholdt særlige forældelsesfrister.

Straffelovrådet har overvejet, om der som en almindelig regel bør gælde en længere forældelsesfrist for selskabsansvar. En sådan regel vil i så fald kunne tænkes udformet på flere forskellige måder. Man kunne fastsætte en generel regel, hvorefter forældelsesfristen for strafansvar for juridiske personer i intet tilfælde er mindre end 5 år. Eller man kunne lade forældelse af selskabsansvar følge forældelsen af individualansvar, således at der ikke ses på strafferammen og den konkrete forskyldte straf for selskabet, der som nævnt i intet tilfælde kan overstige bøde, men på, hvad strafferammen og den konkrete forskyldte straf ville være, hvis der var tale om en enkeltperson som strafsobjekt.

Straffelovrådet har imidlertid ikke fundet grundlag for at stille et sådant forslag. Der har ikke i praksis vist sig behov for en almindelig bestemmelse om en længere forældelsesfrist for selskabsansvar.

I det omfang, der på enkeltområder, der i dag er undergivet den almindelige forældelsesfrist på 2 år, er behov for en længere frist med hensyn til selskabsovertrædelser, må en sådan særlig frist i givet fald fastsættes i den pågældende særlov, således som det f.eks. er sket i miljøbeskyttelsesloven.”

Rådets indstilling blev også fulgt på dette punkt ved den senere revision af reglerne om strafansvar for juridiske personer, sml. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, s. 4059, jf. 4056-57.

5. Professor Gorm Toftegaard Nielsens forslag

5.1. Som nævnt i pkt. 1.2 fremkom professor Gorm Toftegaard Nielsen under udvalgsbehandlingen af lov nr. 378 af 6. juni 2002 med et forslag, der indebærer en forældelsesmæssig ligestilling mellem fysiske og juridiske personers strafansvar. Forslaget har følgende ordlyd:

”Forældelsesfristen er

1) 2 år, når ... overtrædelsen er af en karakter, så straffen for fysiske personer ikke ville overstige bøde.”

Forslaget ledsagedes af følgende bemærkninger:

”Forslaget skaber forældelsesmæssig ligestilling mellem selskaber og fysiske personers strafansvar. Dette hævdes i lovforslaget at være uhensigtsmæssigt. Ingen begrundelse. Forslaget taler om en fiktiv omregning! En sådan sker altid efter andet led i stk. 1. Når overtrædelsen er så bagatelagtig, at samfundet over for en person alene vil reagere med en bøde, hvorfor skal et selskab så kunne straffes her efter mere end 2 år. Ved uagtsomt manddrab af mildere art, skal den skyldige persons ansvar forældes efter 2 år, men selskabers først efter 5 år.”

5.2. Folketingets Retsudvalg bad under lovforslagets behandling justitsministeren kommentere professor Toftegaard Niensens forslag. Det skete i besvarelse af 21. marts 2002 af spørgsmål nr. 58 af 21. februar 2002, hvori det anførtes:

”Til støtte for professor Gorm Toftegaard Niensens forslag taler, at det i relation til forældelsesspørgsmålet ville betyde fuldstændig ligestilling mellem fysiske og juridiske personer. Som påpeget af professor Gorm Toftegaard Nielsen indebærer lovforslagets § 1, nr. 3, således, at der efter omstændighederne vil kunne være en længere forældelsesfrist for juridiske personer end for fysiske personer, som måtte begå en tilsvarende lovovertrædelse.

Heroverfor står, at forslaget fra professor Gorm Toftegaard Nielsen ville indebære, at der ved en anvendelse i forhold til juridiske personer af reglen i straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 2. led, i det enkelte tilfælde skulle foretages en fiktiv (hypotetisk) omregning. Der ville således – til brug for afgørelsen om, hvorvidt den juridiske persons strafansvar var forældet – skulle foretages en vurdering af, om den konkret forskyldte straf ville have oversteget bøde, hvis den pågældende ansvarsudløsende handling i stedet var blevet begået af en fysisk person.

Efter Justitsministeriets opfattelse ville der kunne være vanskeligheder forbundet med at foretage denne fiktive (hypotetiske) omregning. Det hænger bl.a. sammen med, at strafansvar for juridiske personer efter omstændighederne også kan pålægges, selv om der ikke er bevis for, at bestemte fysiske personer (ansatte i en virksomhed mv.) har handlet uagtsomt eller forsætligt. En juridisk person kan således straffes for såkaldte anonyme eller kumulerede fejl, eksempelvis hvis vedkommende juridiske person som

sådan ikke har ført tilstrækkelig kontrol eller tilsyn med hensyn til overholdelse af lovgivningen på det pågældende område. I sager af denne karakter ville det næppe i alle tilfælde være muligt at foretage en klar udsondring af de handlinger, som udløser den juridiske persons strafansvar – en udsondring, der imidlertid ville være en nødvendig forudsætning for at kunne foretage den omtalte fiktive (hypotetiske) omregning af den forskyldte straf.

På den anførte baggrund finder Justitsministeriet efter en samlet afvejning ikke umiddelbart at kunne støtte professor Gorm Toftegaard Niensens forslag om, at juridiske personers strafansvar altid skal være undergivet en forældelsesfrist på 2 år, når den konkret forskyldte straf for en fysisk person ikke ville overstige bøde.”

6. Betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

6.1. Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1438/2004 drøftet berettigelsen af den nuværende retstilstand med hensyn til forældelsesfrist og fristafbrydelse i forhold til juridiske personer.

6.2. Udvalget har s. 75 ff. sammenfattet sine synspunkter således:

”Som nævnt ... fandt Straffelovrådet og Justitsministeriet i 1995 og 1996, at der ikke i praksis havde vist sig behov for generelle bestemmelser om forældelse af strafansvar for juridiske personer.

Udviklingen er gået i retning af at have strafansvar for juridiske personer på stadig flere områder, jfr. eksempelvis den tidligere § 306 i straffeloven, hvor der i 2000 på baggrund af forskellige konventioner om EU-svig og bestikkelse blev indsat regler om strafansvar for juridiske personer på disse områder, ændringen i 2001, der udvidede bestemmelsen til alle straffelovsovertrædelser, der var begået for at skaffe den juridiske person vinding, og ændringen i 2002, der udvidede bestemmelsen til alle straffelovsovertrædelser.

I forbindelse med straffelovsændringerne i 1996 vedrørende juridiske personer blev det i lovforslaget nævnt, at virksomhedsansvaret på mange områder må være det primære, især hvis lovovertrædelsen er motiveret af økonomiske grunde, men også, hvis den udviste uagtsomhed ikke er graverende, eller hvis forholdet er begået af underordnet personale i virksomheden. Det nævnes også, at der bør udfærdiges en vejledning vedrørende valg af ansvarssubjekt, hvilket er sket ved Rigsadvokatens meddelelse nr. 5/1999.

Ifølge Rigsadvokatens meddelelse er udgangspunktet, at tiltale rejses mod virksomheden som sådan, og at der kan være anledning til tillige at rejse tiltale mod fysiske personer, såfremt de har handlet forsætligt eller udvist grov uagtsomhed, ved underordnede

ansatte dog kun, hvis der er tale om en grov overtrædelse, som den pågældende har begået forsætligt og eventuelt på eget initiativ.

På baggrund af disse regler for tiltalepraksis og udvidelsen med hensyn til straffelovs-ansvar for juridiske personer, har udvalget fundet, at der var behov for at ændre forældelsesreglerne. Efter de tidligere regler blev virksomhedens strafansvar forældet efter 2 år, fordi den efter sagens natur kun kan idømmes bøde. (Medmindre der var tale om en kriminalitetsform, som altid har en længere forældelse, f.eks. skattesvig, eller en forældelsesregulering i en særlov). Dette var gældende, selv om strafansvaret for en fysisk person i samme situation eller for en medvirkende ansat i virksomheden ville have en længere forældelsesfrist. Dette passede meget dårligt med det grundsynspunkt, som ellers præger nyere lovgivning, at ansvaret primært bør pålægges virksomheden. Der er ingen grund til at behandle juridiske personer mildere end fysiske personer i denne relation.

Ved lov nr. 378 af 6/6 2002 er der i § 93, stk. 1, nr. 1, indsat følgende som 2. pkt.:

...

Dette betyder, at juridiske personer nu stilles strengere end fysiske personer. Denne forskel kan efter udvalgets opfattelse ikke begrundes tilfredsstillende. I lovforslaget begrundes særreglen alene med, "at en anvendelse af reglen ... ville ... forudsætte, at der foretoges en fiktiv omregning af straffen for den aktuelle handling, såfremt denne var blevet foretaget af en fysisk person". Det er rigtigt, at det kan give anledning til tvivl i visse tilfælde. I langt de fleste tilfælde vil det dog ikke volde vanskeligheder. Og skaden ved i grænsetilfælde at anvende et princip om in dubio pro reo er ubetydelig i forhold til de fordele, som en ligebehandling ville medføre.

Udvalget finder, at der bør tilstræbes en ligestilling, således at samme forældelsesfrister bliver gældende for fysiske og juridiske personer. Denne regulering er også valgt i Norge ... (§ 67, stk. 5).

Et relateret spørgsmål er, hvordan forældelsesfristen afbrydes ved selskabsansvar.

Straffelovens § 94, stk. 5, 4. og 5. pkt., lyder således:

...

Det er meget væsentligt, at fristafbrydelsen kommer til den sigtedes kundskab, for at denne kan varetage sine interesser, jfr. bl.a. principperne i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3:

"Enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, skal mindst have ret til følgende:

- a) at blive underrettet snarest muligt, udførligt og på et sprog, som han forstår, om indholdet af og årsagen til den sigtelse, der er rejst mod ham;
- b) at få tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar;
- c) at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer ..."

Efter dansk ret er virksomheden selvstændigt ansvarssubjekt. Det er derfor naturligt, at der på dette område gælder samme regler, som i øvrigt anvendes ved en flerhed af

ansvarssubjekter. Forældelsesfristen afbrydes ikke over for en fysisk person, blot fordi den afbrydes over for en anden fysisk person, der (også) er medvirkende.

Efter de gældende regler om behandlingen af straffesager begået af og i virksomheder er politiets efterforskning alligevel primært rettet mod virksomheden, hvorfor det ikke kan være nogen belastning, at forældelsesfristen (også) skal afbrydes over for denne og ikke blot over for de fysiske personer.

Virksomheden kan efter dansk ret pådrages strafansvar såvel gennem handlinger udført af overordnede ansatte som gennem handlinger udført af ganske underordnet personale, såvel gennem fast ansatte som gennem midlertidigt beskæftigede. § 94, stk. 5, 4. pkt., fastslår, at forældelsesfristen i relation til den juridiske person kan afbrydes over for den, som har handlet på en juridisk persons vegne. Loven indeholder ingen regler om, hvem afbrydelsen i øvrigt skal være rettet til, hvis den oprindeligt handler af en eller anden grund ikke kan eller bør anvendes som adressat.

Meddelelser til den juridiske person om sigtelsen kan gives til de personer, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelse.”

6.3. Udvalgets overvejelser som beskrevet i pkt. 6.2 har ført til, at følgende bestemmelse foreslås indsat som stk. 4 i straffelovens § 93, idet den hidtil gældende bestemmelse i § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., samtidig udgår, sml. s. 79 f.:

”Stk. 4. Fristen for forældelse af strafansvar for juridiske personer svarer til den frist, der gælder for fysiske personers tilsvarende strafbare handlinger.”

Endvidere foreslås som led i en nyskrivning af straffelovens § 94, stk. 5, følgende bestemmelse indsat som 3. pkt., sml. s. 82 f.:

”Forældelsesfristen for en juridisk persons ansvar kan afbrydes over for en person, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelser på den juridiske persons vegne.”

7. Straffelovrådets overvejelser

7.1. Straffelovrådet er enig i, at der bør tilstræbes en forældelsesmæssig ligestilling, når det gælder ansvarsforældelse for fysiske og juridiske personer. Straffelovrådet har i kapitel 2, pkt. 4.1, foreslået straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, der lader forældelsesfristen afhænge af, om den konkret forskyldte straf ville være bøde, ophævet. § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., der undtager juridiske personer fra anvendelsesområdet i 1. pkt., 2. led, udgår som følge heraf som overflødig. Spørgsmålet om udformningen af regler, der kan sikre en ligestilling i forældelsesmæssig henseende mellem fysiske og juridiske personer, falder derfor væk. Følges forslaget om ophævel-

se af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, ikke, kan Straffelovrådet tiltræde, at § 93 ændres som foreslået af Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

7.2. Straffelovrådet kan tilslutte sig synspunkterne i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet om fristafbrydelse i forhold til juridiske personer, sml. pkt. 6.2. Straffelovrådet kan endvidere tiltræde udvalgets forslag til nyt 3. pkt. som led i en nyskrivning af straffelovens § 94, stk. 5, sml. kapitel 8 med § 1, nr. 4, i rådets udkast til lov om ændring af straffeloven (Forældelse).

Kapitel 7

Forældelse af bøder

1. Indledning

1.1. Efter straffelovens § 97 a, stk. 1, bortfalder bøder efter 3 år, hvis der ikke forinden er indgivet begæring om udpantning (udpantningsudlæg). For bøder på over 3.000 kr. er fristen dog 5 år. Fristen regnes efter § 97 a, stk. 4, 1. pkt., fra det tidspunkt, da afgørelsen blev eksegibel. Forældelsesfristen antages alene at suspenderes i tilfælde, hvor fuldbyrdelse ved udlæg er iværksat inden forældelsesfristen udløb, men ikke er afsluttet forinden dette tidspunkt, og da alene for den periode, som herefter medgår til udlægsforretningens foretagelse og realisation af et foretaget udlæg. Forældelsesfristen suspenderes derimod ikke ved udlæg, som foretages og afsluttes inden udløbet af 3 år (5 år) fra det tidspunkt, hvor afgørelsen kunne fuldbyrdes. Afdragsordninger eller bødefældtes anerkendelse af (rest)skylden har ingen indvirkning på den løbende forældelse med hensyn til den endnu ubetalte del af bøden.

1.2. Bødefastsættelsen sker ofte efter faste takster og med fuld klarhed over tiltaltes manglende betalingsevne. Sml. til illustration Vestre Landsrets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1995 s. 527, hvor tiltalte, der var folkepensionist, for overtrædelse bl.a. af skattekontrolloven idømtes 50 dages betinget hæfte samt en tillægsbøde på 375.000 kr. med forvandlingsstraf af 60 dages hæfte. For så vidt angår spørgsmålet om tillægsbøde bemærkedes følgende:

”Ved revisionen af skattekontrolloven i 1971 blev en bestemmelse i den hidtidige lovs § 13, stk. 4, om obligatorisk tillægsbøde i tilknytning til frihedsstraf ophævet. I bemærkningerne til lovforslaget ... hedder det bl.a.

”... Afgørelsen af, om tillægsstraf af bøde skal anvendes, når der idømmes frihedsstraf for skattesvig, må fremtidig træffes af domstolene på grundlag af den almindelige bestemmelse i borgerlig straffelovs § 50, stk. 2, hvorefter ”bøde kan idømmes som tillægsstraf til anden strafart, når tiltalte ved overtrædelsen har opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding for sig selv eller andre.”

Det forudsættes, at anklagemyndigheden regelmæssigt nedlægger påstand om tillægsbøde i medfør af straffelovens § 50, stk. 2.

Såfremt det ikke lykkes at fastholde en domspraksis af samme strengthed som den eksisterende, bør man overveje at tage straffebestemmelserne op til fornyet overvejelse.”

...

Ved lovovertrædelserne har tiltalte opnået en ikke ubetydelig økonomisk vinding. Herefter og efter de citerede bemærkninger til lovforslaget findes tiltalte at burde idømmes en tillægsbøde, jf. straffelovens § 50, stk. 2. Spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte vil have mulighed for at betale tillægsbøden, findes ikke i almindelighed at burde tillægges betydning ved afgørelsen, men tiltalte må, såfremt han er ude af stand til at betale, henvises til at søge tillægsbøden eftergivet ...”

Sml. dog eksempelvis også Østre Landsrets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2000 s. 2382, hvor tiltalte for momsbedrageri af særlig grov beskaffenhed (22 mio. kr.) idømtes 4 års fængsel, idet det på baggrund af ”den udmålte betydelige frihedsstraf og det oplyste om T's betalingsevne” tiltrådtes, at tiltalte ikke tillige idømtes en tillægsbøde. Anklagemyndigheden havde for landsretten præciseret sin påstand således, at der ikke blev nedlagt påstand om tillægsbøde under forudsætning af, at tiltalte idømtes en langvarig ubetinget fængselsstraf.

1.3. Efter straffelovens § 53 træder i tilfælde, hvor en bøde ”ikke indgår”, forvandlingsstraf af fængsel i bødens sted. Efter § 97 a, stk. 2, er forældelsesfristen for forvandlingsstraf for bøde den samme som for bøden. Fristafbrydelsen sker ved afsoningens påbegyndelse. I administrativ praksis træffes alene beslutning om bødefafsoning, hvis den pågældende skønnes at have betalingsevne, sml. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 394 af 17. maj 2001 om opkrævning og inddrivelse m.v. af bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger samt den administrative behandling af sager om eftergivelse af bøder og konfiskationsbeløb (bødebekendtgørelsen) § 29, stk. 3, nr. 1, hvorefter afgørelse om forvandlingsstraf ikke må træffes, hvis skyldneren ikke kan antages at have betalingsevne.

1.4. Der kan på den anførte baggrund opstå situationer, hvor større bøder f.eks. i størrelsesordenen 200.000 kr. hverken kan inddrives eller afdrages af bødefældte, inden forældelsesfristen på 5 år ifølge § 97 a, stk. 1, udløber, og hvor man efter de gældende administrative retningslinjer er afskåret fra at træffe afgørelse om fuldbyrdelse af forvandlingsstraf. I dette kapitel drøftes berettigelsen af denne retstilstand, ligesom det overvejes, om der er behov for revision af de gældende regler om forældelse af bøder.

I *afsnit 2* nedenfor redegøres for gældende ret. Straffelovens regler om bødeforældelse, herunder de endnu gældende beløbsgrænser, bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafretlig forældelse m.v. I *afsnit 3* omtales rådets overvejelser i denne betænkning. *Afsnit 4* indeholder en kortfattet gennemgang af gældende regler om bødeforældelse i Finland, Island, Norge og Sverige. Endelig redegøres i *afsnit 5* for Straffelovrådets overvejelser om den gældende retstilstand og det mulige behov for en lovrevision.

2. Gældende ret

2.1. Straffelovens § 97 a, stk. 1, foreskriver som nævnt i pkt. 1.1 en forældelsesfrist på 3 år for bøder på indtil 3.000 kr. og 5 år for bøder over denne beløbsgrænse. Forældelsesfristen regnes efter § 97 a, stk. 4, 1. pkt., fra det tidspunkt, da afgørelsen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes, sml. retsplejelovens § 999 om udløb af ankefrist og ankeafkald. Fristen afbrydes ved indgivelse af begæring om udpantning (udpantningsudlæg), jf. retsplejelovens § 478, stk. 2, hvorefter udlæg kan ske for krav, der i lovgivningen er tillagt udpantningsret.

Efter § 97 a, stk. 4, 2. pkt., suspenderes forældelsesfristen dels i tilfælde, hvor fuldbyrdelsen er udsat ved betinget dom, dels i tilfælde hvor fuldbyrdelsen er udsat ved betinget benådning. I praksis foregår bødeinddrivelse ofte på den måde, at der meddeles tilladelse til afdragsvis betaling. Sådanne ordninger berører ikke den løbende forældelsesfrist med hensyn til de endnu ubetalte beløb. Heller ikke bødefældtes anerkendelse af restskylden virker fristafbrydende. Sml. Knud Waaben: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, 4. udg., s. 107 (Ansvarslæren).

2.2. Om bødeforvandlingsstraf bestemmer § 97 a, stk. 2, at forældelsesfristen er den samme som for bøden. Fristafbrydelse sker ved afsoningens påbegyndelse. Afsoning skal være påbegyndt før forældelsesfristens udløb, uanset om forældelsesfristen for fuldbyrdelse af bøden efter stk. 1 er afbrudt ved begæring om udpantning, sml. Vestre Landsrets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1999 s. 1893.

2.3. Efter straffelovens § 97 a, stk. 2-4, forældes konfiskation i henseende til begyndelsestidspunktet og fristafbrydelse efter samme bestemmelser som bøder. § 97 a, stk. 3, foreskriver en normal forældelsesfrist på 5 år med mulighed for ved dommen om konfiskation at fastsætte en forældelsesfrist på indtil 10 år. En sådan frist kan også fastsættes senere ved retskendelse, idet spørgsmål herom i givet fald indbringes af anklagemyndigheden for den ret, der har pådømt sagen i første instans.

2.4. § 97 a fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.). Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v., sml. afsnit 3 og Folketingstidende 1966-67, 2. saml., tillæg A, sp. 2457-59. Om ældre lovbestemmelser og forarbejder kan henvises til borgerlig straffelovs § 96 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 71 samt s. 114. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 89 samt s. 108, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 98 samt sp. 203-04. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3185-86 og sp. 3328 (§ 99), Rigsdagstidende 1927-

28, tillæg A, sp. 5269-70 (§ 96), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2289-90 og sp. 2367 (§ 97). Herudover kan nævnes, at borgerlig straffelovs § 96 uden realitetsændring fik placering som § 97 ved § 1, nr. 37, i lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov. (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.).

2.5. Reglerne om bøde- og konfiskationsforældelse har en vis sammenhæng med reglerne om forældelse af fængselsstraf og andre retsfølger af frihedsberøvende karakter. Herom indeholder straffelovens § 97 følgende bestemmelser:

”§ 97. Idømt fængselsstraf og andre retsfølger af frihedsberøvende karakter bortfalder ved forældelse efter reglerne i stk. 2-6.

Stk. 2. Forældelsesfristen er

- 1) 5 år for fængsel indtil 1 år samt foranstaltninger efter § 74 a,
- 2) 10 år for fængsel i mere end 1 år, men ikke over 4 år, samt for foranstaltninger efter §§ 68 og 69,
- 3) 15 år for fængsel i mere end 4 år, men ikke over 8 år, samt for forvaring efter § 70 og
- 4) 20 år for fængsel på tid over 8 år.

Stk. 3. Forældelsesfristen regnes fra det tidspunkt, da dommen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes.

Stk. 4. I forældelsesfristen medregnes ikke den tid, i hvilken

- 1) fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning,
- 2) den pågældende udstår anden fængselsstraf eller er undergivet anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter, eller
- 3) iværksættelsen af fuldbyrdelsen hindres, fordi den pågældende unddrager sig fuldbyrdelsen.

Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når fuldbyrdelsen påbegyndes.

Stk. 6. Er der truffet bestemmelse om genindsættelse efter prøveløsladelse eller prøvedskrivning eller efter betinget benådning for en del af en straf, regnes forældelsesfristen for reststraffen eller den resterende del af en anden retsfølge fra bestemmelsen om genindsættelse. Afbrydes fuldbyrdelsen på anden måde end ved prøveløsladelse, prøvedskrivning eller benådning, regnes fristen fra afbrydelsen, jf. dog stk. 4, nr. 3.”

Det er efter § 97, stk. 2, sammenholdt med stk. 6 størrelsen af den uafsonede (endnu ikke fuldbyrdede) straf, der er bestemmende for forældelsesfristens længde. Fristafbrydelsen ved fuldbyrdelse af fængselsstraf mv. er knyttet til fuldbyrdelsens påbegyndelse, jf. § 97, stk. 5. Afbrydes fuldbyrdelsen, løber forældelsen efter § 97, stk. 6, som hovedregel videre fra tidspunktet for afbrydelsen. Skyldes afbrydelsen af fuldbyrdelsen, at domfældte er prøveløsladt, prøvedskrevet eller betinget benådet, løber forældelsen dog først videre fra det tidspunkt, hvor der er truffet bestemmelse om genindsættelse, sml. herved også § 97, stk. 4, nr. 1. Skyldes afbrydelsen af fuldbyrdelsen, at domfældte har unddraget sig fortsat fuldbyrdelse, f.eks. ved at undvige eller

udeblive fra udgang, fortsætter forældelsesfristen endvidere først fra det tidspunkt, hvor domfældte ikke længere hindrer, at fuldbyrdelsen kan fortsættes, sml. herved også § 97, stk. 4, nr. 3. Sml. i øvrigt Ansvarslæren s. 106 f. og Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 424.

2.6. Efter retsplejelovens § 527 i 3dje bog om Den borgerlige retspleje afbrydes forældelse af en fordring ved indgivelse af anmodning om udlæg, såfremt fordringshaveren søger forretningen fremmet uden ugrundet ophold. Det antages, at der efter fristaafbrydelse i medfør af denne bestemmelse som udgangspunkt er en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte. Det gælder også i tilfælde, hvor forretningen slutes som forgæves, fordi skyldneren intet ejer. Sml. bl.a. Nils Elmelund: Rpl. § 527 – Et fortolkningsbidrag om afbrydelse af forældelse, Juristen 1978 s. 301. Det kan give anledning til tvivl, om denne antagelse også omfatter udlæg eller forgæves udlægsforretning for bøde eller konfiskation i medfør af straffelovens § 97 a, stk. 1 og 3, således at der herefter løber en ny 3- eller 5-årig forældelsesfrist. Justitsministeriets lovfælgelse har i en notits af 16. juli 1990 om beregningen af forældelsesfristen for konfiskation (j. nr. L.A. 1988-20002) antaget, at der formentlig ikke løber en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte, sml. s. 3 ff.:

”Udlæg eller en forgæves udlægsforretning for idømt konfiskation kan formentlig ikke medføre, at en ny femårig forældelsesfrist begynder at løbe ved forretningens foretagelse, selv om udlægsforretningen, hvis der er gjort udlæg, søges fremmet uden ugrundet ophold, f.eks. ved begæring om auktion.

I *U 1963.1054 Ø* var begæring om udpantning for et bødebøbeløb indgivet kort før forældelsesfristens udløb. Der blev herefter foretaget udlæg i nogle aktier tilhørende de domfældte. Aktierne blev på politimesterens begæring solgt på tvangsauktion for et væsentligt lavere beløb end den værdi, som var anslået ved udlæggets foretagelse. Politimesteren fremsatte herefter på et tidspunkt, hvor der var forløbet mere end 5 år fra bøden var idømt, begæring om, at udpantningsforretningen måtte blive fortsat for den ikke dækkede del af bødekravene. Fogedretten forkastede de domfældtes indsigelse om, at kravet var forældet og foretog udlæg i nogle ejerpantebreve. Landsretten gav politimesteren medhold i, at bestemmelsen om 5-årig forældelse i den dagældende straffelovs § 97, stk. 1, ikke var til hinder for de supplerende behørigt fremmede fuldbyrdelseskridt, som var foranlediget af, at tilstrækkelig dækning ikke, i modsætning til hvad der måtte antages forudsat, opnåedes ved realisation af de ved den først foretagne, ubestridt rettidige forretning udpantede effekter.

Politimesteren havde ikke gjort gældende, at en ny forældelsesfrist på 5 år var begyndt at løbe ved den først foretagne udlægsforretning, og landsrettens henvisning til, at den seneste forretning var ”supplerende” i forhold til den første, synes at indebære, at heller ikke landsretten fandt, at en ny 5-årig forældelsesfrist var begyndt.

Det bemærkes, at dommen er nævnt i forældelsesbetænkningen (side 29) [sml. afsnit 3 nedenfor] som værende i overensstemmelse med Straffelovrådets forslag om afbrydelse af forældelsesfristerne for bøde ved indgivelse af begæring om udpanthning.

Reglerne om forældelse af en idømt frihedsstraf findes i straffelovens § 97. Efter § 97, stk. 3, regnes forældelsesfristen fra det tidspunkt, da dommen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes. Forældelsesfristen afbrydes, når fuldbyrdelsen påbegyndes, jf. stk. 5. Det følger af stk. 6, 2. pkt., at forældelsen ved afbrydelse på anden måde end ved prøveløsladelse, prøveudskrivning eller benådning, løber videre fra afbrydelsestidspunktet. Heraf følger, at den tid, hvor den domfældte er under afsoning ikke medregnes i forældelsesfristen. Sker afbrydelse af straffen ved prøveløsladelse, prøveudskrivning eller betinget benådning, medregnes ej heller den tid, hvor domfældte er på fri fod som følge heraf, i forældelsesfristen. Forældelsesfristen for reststraffen beregnes i disse tilfælde fra bestemmelsen om genindsættelse, jf. § 97, stk. 6, 1. pkt.

Afbrydelse af forældelsesfrist for frihedsstraf medfører således ikke, at en ny forældelsesfrist af samme længde begynder at løbe, men derimod at forældelsesfristen suspenderes i en periode (mens straffuldbyrdelse er i gang) og løber videre fra f.eks. undvigelse [sml. dog nu henvisningen i § 97, stk. 6, til stk. 4, nr. 3, indføjet ved lov nr. 441 af 31. maj 2000].

Reglerne om forældelse af konfiskation (og bøde) må formentlig fortolkes i overensstemmelse hermed. Der henvises i den forbindelse også til bestemmelsen i § 97 a, stk. 3, hvorefter forældelsesfristen for konfiskation kan forlænges til 10 år. Denne bestemmelse kan ifølge forældelsesbetænkningen side 30 benyttes ved meget store konfiskationsbeløb, herunder navnlig konfiskerede udbytter, af hensyn til muligheden for at fastlægge en rimelig afdragsordning. Bestemmelsen ville savne mening, hvis det antages, at en ny 5 årig forældelsesfrist begynder at løbe ved udlæg.

Det er herefter spørgsmålet, om indgivelse af begæring om udlæg for konfiskation medfører at forældelsesfristen "sættes i stå" i den periode, som medgår til foretagelse af udlægsforretningen og til opfølgning af et foretaget udlæg, såfremt dette sker uden grundet ophold.

Denne fortolkning af bestemmelsen om forældelse af konfiskation ville være i overensstemmelse med principperne for suspension af forældelse af en endnu ikke pådømt lovovertrædelse, jf. herved bestemmelserne i straffelovens § 94, stk. 5 [nu stk. 6], hvorefter spørgsmålet om suspension af forældelsesfristen afhænger af en konkret vurdering af, hvilken aktivitet, der af politiet er udvist med hensyn til sagens forfølgning.

Imidlertid følger det af straffelovens § 97 a, stk. 4, sidste pkt., at den tid, i hvilken fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning, ikke medregnes i forældelsesfristen for konfiskation (og bøde). Det fremgår ikke udtrykkeligt af forarbejderne til bestemmelsen om denne angivelse af suspensionsgrunde er udtømmende,

men det må dog antages, at dette har været hensigten. Det bemærkes i den forbindelse, at det i forældelsesbetænkningen side 28-29 nævnes, at Straffelovrådet ikke fandt grundlag for at foreslå en regel, hvorefter henstand med betaling i forbindelse med en afdragsordning skulle bevirke suspension. Suspension må på denne baggrund antages at kræve udtrykkelig hjemmel.

Det må herefter antages, at bestemmelsen i § 97 a, stk. 3, hvorefter konfiskation bortfalder efter 5 år, medmindre der forinden er indgivet begæring om udlæg, skal forstås således, at 5 års-fristen alene suspenderes i tilfælde, hvor fuldbyrdelse ved udlæg er iværksat inden fristens udløb, og alene for den periode som herefter medgår til udlægsforretningens foretagelse og realisation af et foretaget udlæg, hvorimod 5 års-fristen ikke suspenderes ved udlæg, som foretages og følges behørigt op inden udløbet af 5 år fra det tidspunkt, hvor dommen kunne fuldbyrdes.

I *U 78.582* gav landsretten ikke politimesteren medhold i, at en af fogedretten fastsat afdragsordning, som rakte ud over 5-årsfristen, skulle ophæves. Politimesteren havde henvist til, at afdragsordningen forhindrede, at en ejendom, hvori der var foretaget udlæg, blev sat på tvangsauktion, med den virkning, at den idømte bøde ville forældes. Landsretten bemærkede i den forbindelse, at politimesteren havde protesteret mod fogedens beslutning vedrørende afdragsordningen og at han herved havde søgt udlægsforretningen fremmet uden ugrundet ophold, jf. retsplejelovens § 527.

Af denne afgørelse og af afgørelsen i *U 63.1054 Ø*, som er nævnt ovenfor, synes at følge, at der ved begæring om udlæg inden 5 årsfristens udløb kan indtræde suspension over en længere periode efter fristens udløb, såfremt inddrivelseskridt herefter foretages uden ugrundet ophold til opfølgning og supplering af de inden fristens udløb fremsatte udlægsbegæringer.

Såfremt en inden 5 års-fristen indgivet begæring om udlæg slutes med domfældtes afgivelse af insolvenserklæring, kan det ikke antages, at forældelsesfristen suspenderes i fredningsperioden. Forældelsen må i disse tilfælde antages at indtræde ved insolvenserklæringens afgivelse efter fristens udløb.

Det bemærkes i den forbindelse, at det i forældelsesbetænkningen, side 30, anføres om den 5-årige forældelsesfrist for konfiskation:

”..... på den ene side skal fristen hindre, at den dømte udsættes for inddrivelseskridt urimelig lang tid efter dommen, på den anden side skal fristen være så lang, at den regelmæssigt giver mulighed for konfiskationsbeløbets inddrivelse på en rimelig måde, herunder navnlig gennem forsvarlige afdragsordninger.”

Det [må] således antages, at inddrivelseskridt hovedsagelig skal ske inden for 5-årsfristen, og at det kun i tilfælde, hvor inddrivelseskridt må antages at medføre betaling af konfiskationsbeløbet og er en fortsættelse af tidligere (inden fristen) begyndte udlægsforretninger, vil blive accepteret, at den 5 årige frist forlænges.

...”

Justitsministeriet har endvidere bl.a. i et notat af juli 1985 vedrørende bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger i relation til gældssanering, konkurs og tvangsakkord m.v. antaget, at anmeldelse af bødekrav under gældssanering, sml. konkurslovens §§ 197 ff., kan ligestilles med begæring om udpantning, således at forældelsen anses for afbrudt ved anmeldelse til skifteretten, og at anmeldelsen bevarer sin fristafbrydende virkning, så længe skyldneren overholder en fastsat afdragsordning, sml. s. 4 f.:

”Efter konkurslovens § 207 vil der fra gældssaneringens indledning og indtil dens slutning ikke kunne foretages udlæg for bødekrav, som berøres af en kendelse om gældssanering. Justitsministeriet er tilbøjelig til at antage, at anmeldelse af bødekravet under gældssaneringen til skifteretten i forhold til bestemmelsen i straffelovens § 97 a, stk. 1, vil kunne ligestilles med indgivelse af begæring om udpantning, således at forældelsen anses for afbrudt ved anmeldelsen til skifteretten. Dette forudsætter dog, jfr. princippet i retsplejelovens § 527, at anmeldelsen til skifteretten efter gældssaneringens afslutning om muligt følges op af udlæg for restbødekravet og tvangsauktion.

Er der i gældssaneringskendelsen givet skyldneren henstand med betaling af restgælden, herunder restbeløbet af bøden, jfr. konkurslovens § 216, stk. 3, vil politimesteren være udelukket fra at foretage udlæg, så længe skyldneren overholder afdragsordningen, idet gældssaneringskendelsen har samme retsvirkning som et retsforlig mellem skyldneren og det offentlige vedrørende bøden, jfr. konkurslovens § 226, stk. 1. I overensstemmelse med princippet i en kendelse fra Østre landsret gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1978, side 582, finder justitsministeriet det nærliggende at antage, at anmeldelsen til skifteretten bevarer sin forældelsesaftbrydende virkning, så længe skyldneren overholder den fastsatte afdragsordning.”

Straffelovrådet kan tilslutte sig Justitsministeriets fortolkning af straffelovens § 97 a.

3. Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v.

3.1. Som nævnt i pkt. 1.5 bygger de gældende regler om bødeforældelse, herunder de i § 97 a anførte beløbsgrænser, på Straffelovrådets betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. De hidtil gældende regler knyttede en 5 årig forældelsesfrist til bødestraffen uanset bødens størrelse, sml. straffelovens § 97, stk. 1, i lov nr. 163 af 31. maj 1961 og ovenfor pkt. 2.4. Straffelovrådet foreslog forældelsesfristen for bøder på under 3.000 kr. forkortet til 3 år. Om baggrunden herfor anførtes, sml. betænkningen s. 28 f.:

”Afgørelsen af, om denne frist [5 år] bør opretholdes eller ændres, må bero på en afvejelse af på den ene side hensynet til, at en bødefældt person ikke i urimelig lang tid efter bødedommen eller -vedtagelsen udsættes for inddrivelseskridt og på den anden

side det ønskelige i, at fristen har en sådan længde, at fuldbyrdelse af bødeførelsen efter dens principale indhold, d.v.s. uden bødeforvandling, regelmæssigt bliver mulig og kan gennemføres under rimelig hensyntagen – gennem henstand og afdragsordninger – til de pågældendes økonomiske forhold.

I Sverige gælder en forældelsesfrist på 3 år, og det er oplyst, at denne regel har virket på tilfredsstillende måde, således at grundlag for en forlængelse ikke foreligger. Under hensyn til den nordiske lovgivning om samarbejde angående fuldbyrdelse af straf må det anses for særlig vigtigt, at der på dette punkt tilvejebringes ensartede regler i de nordiske lande. Allerede på denne baggrund må der overvejes også her i landet at gennemføre en 3 års frist.

Rådet mener imidlertid, at det også bortset fra hensynet til en ensartet nordisk ordning, vil være rigtigt at nedsætte den gældende forældelsesfrist til 3 år. Efter de oplysninger om praksis vedrørende betaling og inddrivelse af bøder, som foreligger for rådet, er der kun med hensyn til – relativt set – ganske få større bøder, navnlig i skatte- og afgiftssager, noget behov for en forældelsesfrist af længere varighed, og det kan ikke være rigtigt af hensyn til disse få bøder at opretholde en for alle bøder gældende forældelsesfrist på 5 år.

Det har i gældende ret givet anledning til tvivl, om der sker suspension af forældelsen ved, at der gives bødefældte henstand med betalingen, herunder indrømmelse af afdragsordninger ... I retspraksis er det nu statueret, at afdragsordninger ikke medfører udskydelse af den gældende 5 års frist, jfr. UfR 1953, s. 144 V, UfR 1954, s. 880 V, og UfR 1958, s. 624 Ø. Det er i dommen i UfR 1954, s. 880, antaget, at dette gælder, selv om der i forbindelse med afdragsordningen er udstedt gældsbrief.

Straffelovrådet har overvejet en ændring, således at den tid, i hvilken der efter begæring er meddelt den pågældende henstand med betaling af bødebeløbet, ikke medregnes i forældelsesfristen, jfr. også rådets betænkning om konfiskation (nr. 355/1964), s. 40-41 (afsnit B 2) [Her anførtes følgende: ”Efter den gældende regel i straffelovens § 97 forældes adgangen til at fuldbyrde *bøde*, når der er forløbet 5 år. Det er i retspraksis antaget, at henstand med hensyn til betaling af bøden, herunder indrømmelse af afdragsordninger, ikke medfører nogen forlængelse af forældelsesfristen. Dette har den uheldige virkning, at justitsministeriet tvinges til, eventuelt ved afsoning, at drage omsorg for bødestraffens fuldbyrdelse inden for 5 års-fristen, uanset at der i visse, omend sjældne tilfælde er et behov for at indrømme afdragsordning over en længere periode.

Rådet mener derfor, at § 97 bør ændres således, at den tid, i hvilken der efter begæring er meddelt den pågældende henstand med betaling af bødebeløbet, ikke medregnes i forældelsesfristen. I praksis indrømmes henstand som regel gennem fastsættelse af afdragsordninger. Disse udformes således, at misligholdelse af ordningen medfører, at hele bødebeløbet forfalder til betaling. Sådanne misligholdelser medfører da, at forældelsesfristen på ny begynder at løbe.] Da de afdragsordninger, der fastsættes i praksis, er udformet således, at misligholdelse af ordningen medfører, at hele bødebe-

løbet straks forfalder til betaling, ville den ændrede regel indebære, at forældelsen på ny begyndte at løbe i misligholdelsestilfælde.

Hvis en sådan regel gennemførtes, ville det antagelig være forsvarligt at anvende den foreslåede 3 års-frist som en generel frist også omfattende de omtalte større bøder. Det ville da ikke blive påkrævet, eventuelt ved udpantning eller afsoning, at gennemtvinge fuldbyrdelsen inden for fristen, idet denne kunne forlænges i det enkelte tilfælde gennem henstands- eller afdragsordning, således at en rimelig betalings- eller indrivelsestid blev opnået.

Reglen ville imidlertid kunne give anledning til en række tvivlsspørgsmål, navnlig i forbindelse med misligholdelse af afdragsordninger, og således blive vanskelig at praktisere. Den kan da heller ikke forvente nogen almindelig tilslutning fra de andre nordiske lande.

Rådet har derefter ment at burde afstå fra at foreslå nogen lovændring på dette punkt og foreslår i stedet, at problemet vedrørende de større bøder løses gennem opretholdelse af 5 års-fristen for bøder på over 3.000 kr.”

3.2. Om afbrydelse af forældelsesfristen hed det, sml. s. 29:

”Efter udkastet afbrydes forældelsesfristerne ved indgivelse af begæring om udpantning. Dette er i overensstemmelse med, hvad der antages efter de gældende regler, jfr. dommen i UfR 1963, s. 1054. Det er dog en forudsætning, at udpantningen ”med tilbørlig hurtighed fremmes af rekvirenten”. jfr. retsplejelovens § 597, stk. 1, 2. pkt. Med hensyn til spørgsmålet, om der efter forældelsesfristens udløb kan fremsættes fornyet udpantningsbegæring, hvis det har vist sig, at en rettidigt begæret udpantning ikke har kunnet give fuld dækning for bødebeløbet, henvises til den lige nævnte dom, der under de foreliggende omstændigheder tillod en fornyet udpantning (”... den påberåbte forældelsesbestemmelse ikke ... til hinder for foretagelse af de supplerende, behørigt fremmede fuldbyrdelseskridt, som var foranlediget af, at tilstrækkelig dækning ikke, i modsætning til hvad må antages forudsat, opnåedes ved realisation af de ved den først foretagne, ubestridt rettidige, forretning udpantede effekter”).

3.3. Efter de hidtil gældende regler kunne det give anledning til tvivl om, hvorvidt der efter udløbet af bødeforældelsesfristen kunne fuldbyrdes forvandlingsstraf, hvis der inden bødeforældelsesfristens udløb var fremsat begæring om udpantning, som senere viste sig forgæves eller kun gav delvis dækning. Efter rådets opfattelse burde der med hensyn til afbrydelse af forældelsesfrist gælde samme regel for forvandlingsstraf som for anden frihedsstraf, sml. straffelovens § 97, stk. 5. Rådet foreslog derfor indsættelse af bestemmelsen i § 97 a, stk. 2, hvorefter forvandlingsstraf bortfalder efter 3 år eller (for bøder over 3.000 kr.) efter 5 år, medmindre forvandlingsstraffens fuldbyrdelse var påbegyndt forinden, sml. betænkningen s. 29, jf. s. 9.

3.4. Som det fremgår af pkt. 2.6, har reglerne om bødeforældelse sammenhæng med reglerne om forældelse af konfiskation. Bortset fra den almindelige forældelsesregel i Danske Lov 5-14-4 (20 års frist) og straffelovens § 97, stk. 1, 2. pkt., hvorefter ingen straffedom kunne fuldbyrdes efter 10 års forløb uden justitsministerens påbud, fandtes der i de da gældende regler ingen bestemmelse om forældelse af konfiskation. Denne retstilstand fandt rådet ikke rimelig. Der var behov for en forældelsesregel, som særligt tog sigte på adgangen til at fuldbyrde konfiskation. Ved fastsættelsen af forældelsesfristen måtte der efter rådets opfattelse som udgangspunkt anlægges samme principielle synspunkter som ved fastsættelse af fristen for bødeforældelse. Denne opfattelse førte i betænkning nr. 355/1964 om konfiskation rådet til følgende konklusion, sml. s. 41:

”Det foreslås, at der vedrørende forældelse af konfiskation skal gælde samme regler som med hensyn til forældelse af bødestraf. Det er overvejet, om der i stedet for 5 års-fristen burde fastsættes en 10 års-frist. I praksis afdrages konfiskationsbeløb jævnlige over en periode, der er længere end 5 år. Rådet må imidlertid finde det rigtigst, at den for bødestraf gældende 5 års-frist også gælder for konfiskation, og hensynet til inddrivelsens effektivitet kan ikke anføres herimod, når den tid, i hvilken der meddeles henstand, ikke medregnes i fristen.”

I betænkning nr. 433/1966 om strafferetlig forældelse m.v. sammenfattede rådet sine synspunkter således, sml. s. 30:

”... på den ene side skal fristen hindre, at den dømte udsættes for inddrivelseskridt urimelig lang tid efter dommen, på den anden side skal fristen være så lang, at den regelmæssigt giver mulighed for konfiskationskravets inddrivelse på en rimelig måde, herunder navnlig gennem forsvarlige afdragsordninger. For at fastsætte en noget længere frist ved konfiskationsbeløb end ved bødebøbeløb taler dog, dels at konfiskationsbeløbene typisk er større, dels at der ikke til dem er knyttet nogen subsidiær forvandlingsstraf.

Ud fra disse synspunkter og under hensyntagen til det ønskelige i at opnå i hovedsagen ensartede regler på dette punkt i de nordiske lande foreslår rådet en almindelig forældelsesfrist på 5 år. Med henblik på enkelte meget store konfiskationsbeløb, herunder navnlig konfiskerede udbytter, som må påregnes også fremtidig at kunne forekomme, foreslås dog en supplerende regel, hvorefter retten enten straks ved dommen eller senere ved kendelse kan fastsætte en længere frist, dog højst 10 år; ved afgørelser efter denne bestemmelse bør hensyn navnlig tages til mulighederne for fastlæggelse af en rimelig afdragsordning.”

Som det fremgår, var rådet også opmærksomt på, at der kunne forekomme tilfælde med konfiskation af meget store beløb. Med henblik på disse tilfælde mundede rådets overvejelser ud i den supplerende regel, sml. nu straffelovens § 97 a, stk. 3, 2. og 3. pkt., hvorefter der ved dommen eller senere ved kendelse kan fastsættes en forældelsesfrist på indtil 10 år.

4. Fremmed ret

4.1. Som det fremgår af afsnit 3, havde udformningen af de gældende regler om bødeforældelse bl.a. baggrund i hensynet til den nordiske retsenhed. Sml. herved også betænkning nr. 355/1964 om konfiskation s. 91 ff. og betænkning nr. 433/1966 s. 42 ff. med optryk af Den Nordiske Strafferetskomité's betænkninger om henholdsvis konfiskation og forældelse m.v. I det følgende foretages en kortfattet gennemgang af de gældende regler om forældelse af bøde og konfiskation i Finland, Island, Norge og Sverige.

4.2. Finsk straffelov indeholder i 8. kap. "Om preskription" bl.a. følgende bestemmelser:

"9 §. ...

Förvandlingsstraff för böter förfaller, om ej verkställigheten har begynt inom tre år från den dag laga kraft vunnit dom gavs. Har förvandlingsstraff för böter, med vars verkställighet anstånd beviljats, förordnats att gå i verkställighet, räknas ovan nämnda tid från den dag då laga kraft vunnit dom beträffande förordnande om verkställighet gavs."

9 § suppleres i 10 § af bestemmelser om forældelsesfristen i tilfælde af afbrudt fuldbyrdelse. Om forældelse af bøde og konfiskation foreskriver 11, 12 og 13 §§:

"11 §. Verktällighet av ådömda böter förfaller när fem år förflutit från den dag laga kraft vunnit dom gavs. Om förvandlingsstraff bestämts, har den bötfällde rätt att även efter utgången av preskriptionstiden betala böterna såsom därom är särskilt stadgat. Vad ovan stadgats om böter gäller även utdömt vite.

12 §. Verktällighet av förverkandepåföljd förfaller när tio år förflutit från den dag laga kraft vunnit dom gavs. Gäller förverkandepåföljd föremål eller ämne, som på grund av sin särskilda art eller beskaffenhet och med hänsyn till övriga i saken föreliggande omständigheter kan befaras komma till brottslig användning, preskriberas förverkandepåföljden icke.

13 §. Har utmätning företagits inom preskriptionstiden, får verkställigheten oavsett vad ovan i 11 og 12 § stadgats slutföras för den utmätta egendomens vidkommande."

4.3. Den islandske straffelov foreskriver i 9. kap. om "Forældelse af lovovertrædelser, bortfald af sanktioner og æresoprejsning" bl.a.:

"§ 83 a. Bøde, der er fastsat ved dom eller vedtagelse af bødeforelæg, bortfalder, når der er forløbet 3 år fra, at dom, kendelse eller vedtagelse kunne fuldbyrdes. For bøde på kr. 60.000 eller større beløb er fristen dog 5 år.

Stk. 2. Er betaling af bøde sikret ved udpantning eller anden tilsvarende sikkerhed inden for fristen i henhold til stk. 1, forlænges forældelsesfristen med 2 år.

Stk. 3. Forvandlingsstraf for bøde, jfr. § 53, bortfalder efter de i stk. 1 og stk. 2 nævnte tidsrum, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden.

Stk. 4. Konfiskation, som er bestemt ved dom, kendelse eller bødevedtagelse bortfalder efter 5 år fra det tidspunkt, at bestemmelse om konfiskation kunne fuldbyrdes. Der kan dog ved dommen fastsættes en frist på indtil 10 år. Bestemmelsen i stk. 2 finder også anvendelse på konfiskation.

Stk. 5. Den tid, som fuldbyrdelse udsættes på grund af bestemmelser i betinget dom eller betinget benådning, medregnes ikke i forældelsesfristen.”

4.4. Af norsk straffelovs 6. kap. om ”Ophør av straff og andre rettsfølger” § 74 fremgår følgende:

”§ 74. Ilagt bot foreldes 10 år etter at avgjørelsen ble endelig.

Foreldelse av bøtestraff er uten betydning for utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.

Dersom fullbyrding utstår etter bestemmlse i betinget dom eller ved benådning, løper ingen foreldelse i prøvetiden.

Subsidiær fengselsstraff faller bort etter 5 år, med mindre fullbyrding av den er påbegynt innen fristens utløp.

Ilagt inndragning faller bort etter 5 år. Inndragning av utbytte, herunder inndragning etter § 34a, faller likevel først bort etter 10 år. Regelen i annet ledd gjelder tilsvarende for inndragningskrav.”

Den norske Straffelovkommisjon har i sit udkast til ny straffelov foreslået de ovennævnte bestemmelser videreført uforandret, idet der dog er tilføjet et nyt pkt. i bestemmelsen om bødeforældelse, der retter sig mod tilfælde, hvor fuldbyrdelse af bødeforvandlingsstraf er afskåret, fordi bødefældte afsoner anden straf, sml. NOU 2002: 4 s. 487 med § 15-14 (foreldelse av ilagt bot) og § 15-16 (foreldelse av ilagt inndragning) samt s. 272. Som det fremgår heraf, blev de norske regler om bødeforældelse revideret ved en lovændring i 2000 (lov nr. 4 af 28. april 2000). Tidligere var forældelsesfristen i lighed med den danske ordning 3 år ved bøder indtil 3.000 kr. og 5 år ved større bøder. Ved lovændringen indførtes en fælles forældelsesfrist på 10 år. Det blev i den forbindelse overvejet at indføre regler om fristafbrydelse, men det blev forkastet, sml. Ot prp nr 3 (1999-2000) s. 66:

”*Departementet* har kome til at ein foreldingsfrist for alle bøter på 10 år utan høve til fristavbrot tek best i vare både omsynet til at Innkrevingsssentralen skal få betre tid til å krevje inn bøkene og at bøketrava ikkje bør verte ståande i det uendelege. Departementet har vurdert om ei eventuell subsidiær fridomsstraff skal foreldast særskilt etter fem år. Sjølv om ei bot kan tvangsinn drivast i inntil 10 år, vil soning av straffa etter så lang tid være lite føremålstenleg der det ikkje er viljen til å gjere opp for seg det

skortar på, men den økonomiske evna til vedkomande. Departementet legg jamvel vekt på at ei vanleg fengselsstraff på opp til eitt år vert forelda etter fem år, jf. straffelova § 71 første leddet. Det vil verke lite rimeleg om det for kortare subsidiære fengselsstraffer skulle vere ein lengre foreldingsfrist.”

4.5. Svensk straffelov foreskriver i 35. kap. om ”Om bortfallande av påföljd”

”7 § Ådömda böter bortfaller när fem år förflutit från det domen vann laga kraft. Detta gäller inte om vid utgången av den angivna tiden den dömda har delgivits en ansökan om böternas förvandling och denna ansökan inte har prövats slutligt. Föranleder ej ansökningen att böterna förvandlas, bortfaller de när rättens slutliga beslut i målet vinner laga kraft. Om bortfallande av ålagt förvandlingsstraff föreskrivs särskilt.
...”

Hertil føjes i 36. kap. ”Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott” 15 § følgende bestemmelse om forældelse af bl.a. ”förverkande” og ”företagsbot”:

”15 § Beslut om förverkande eller om åtgärd till förebyggande av missbruk eller om företagsbot förfaller, i den mån verkställighet ej skett inom tio år från det beslutet vann laga kraft.”

5. Straffelovrådets overvejelser

5.1. Som det fremgår af afsnit 1, kan der opstå situationer, hvor større bøder hverken kan inddrives eller afdrages af bødefældte, inden forældelsesfristen på 3 år (5 år) ifølge § 97 a, stk. 1, udløber, og hvor man efter de gældende administrative retningslinjer er afskåret fra at træffe afgørelse om fuldbyrdelse af forvandlingsstraf. Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt der er grundlag for at foreslå forandringer i denne retstilstand.

Afgørelsen af, om de gældende maksima på 3 og 5 år for bødeforældelse bør opretholdes eller ændres, må fortsat bero på en afvejning af på den ene side hensynet til, at bødefældte ikke i urimelig lang tid efter det tidspunkt, hvor dommen eller vedtagelsen kunne fuldbyrdes, udsættes for inddrivelseskridt, og på den anden side det ønskelige i, at fristen har en sådan længde, at fuldbyrdelse af bødeførelsen efter dens principale indhold, dvs. uden bødeforvandling, regelmæssigt bliver mulig og kan gennemføres under hensyn til den pågældendes økonomiske forhold.

5.2. Straffelovrådet har på ny overvejet at ændre forældelsesreglerne, så den tid, i hvilken der efter begæring er meddelt bødefældte henstand med betaling af bødebeløbet, ikke medregnes i forældelsesfristen. Rådet finder fortsat af de grunde, der er anført i 1966-betænkningen, at burde afstå fra at foreslå nogen lovændring på dette punkt.

5.3. Som nævnt i afsnit 1 og 2, suspenderes forældelsesfristen efter de gældende regler alene i tilfælde, hvor fuldbyrdelse ved udlæg er iværksat inden forældelsesfristens udløb, og alene for den periode, som herefter medgår til udlægsforretningens foretagelse og realisation af et foretaget udlæg. Forældelsesfristen suspenderes derimod ikke ved udlæg, som foretages og følges behørigt op inden udløbet af 3 år (5 år) fra det tidspunkt, hvor afgørelsen kunne fuldbyrdes. Rådet finder ikke grundlag for at foreslå forandringer i denne retstilstand, sml. pkt. 3.2 ovenfor.

5.4. Det er Rådets konklusion, at problemet vedrørende de større bøder bedst løses ved, at forældelsesfristen fastsættes til 10 år, når bøden overstiger 10.000 kr. Rådet foreslår i den forbindelse en forenkling af de gældende regler, så bøder indtil 10.000 kr. undergives en 5-årig forældelsesfrist. Sml. kapitel 8 med § 1, nr. 5, i rådets lovudkast.

5.5. Rådet har overvejet, om en forlængelse af forældelsesfristen for fuldbyrdelse af bøder over 10.000 kr. bør føre til, at forældelsesfristen for bødeforvandlingsstraf forlænges tilsvarende. Som det fremgår af pkt. 2.5, gælder efter straffelovens § 97, stk. 1, nr. 1, en forældelsesfrist på 5 år for fuldbyrdelse af idømt fængsel indtil 1 år. Rådet har på den baggrund og med henvisning til de samme grunde, som er kommet til udtryk i de norske lovforarbejder, sml. pkt. 4.4, fundet det rigtigst at fastholde den gældende maksimale forældelsesfrist for bødeforvandlingsstraf på 5 år. Rådet har endvidere fundet det bedst stemmende med rådets forslag om bødeforældelse, at den 3-årige forældelsesfrist for bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder indtil 3.000 kr. udvides til at omfatte bøder indtil 10.000 kr., og at den 5-årige forældelsesfrist forbeholdes bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder på over 10.000 kr. Sml. kapitel 8 med § 1, nr. 5, i rådets lovudkast.

Kapitel 8

Udkast til lov om ændring af straffeloven (Forældelse)

1. Indledning

Dette kapitel indeholder Straffelovrådets lovudkast med bemærkninger. Lovudkastet bygger på en enig indstilling fra Straffelovrådet. For så vidt angår bestemmelserne om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen har et mindretal (*Vagn Greve*) dog tilsluttet sig det synspunkt, som er kommet til udtryk i betænkning nr. 1438/2004 fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, og dermed dette udvalgs forslag til nye regler i straffelovens § 94, stk. 5 og 6, sml. kapitel 5, pkt. 4.3.

2. Lovudkast med bemærkninger

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 814 af 30. september 2003, foretages følgende ændringer:

1. § 93, stk. 1, nr. 1, affattes således:

”§ 93. Forældelsesfristen er

1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.”

2. § 93, stk. 2-4, ophæves, og i stedet indsættes:

”Stk. 2. Forældelsesfristen er i intet tilfælde mindre end 5 år for

1) overtrædelse af denne lovs § 296, stk. 2, § 297, stk. 2, og § 302, stk. 2,

2) overtrædelse af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen, hvorved der opnås eller kan opnås uberettiget vinding.

Stk. 3. For overtrædelse af denne lovs § 223, stk. 1, og §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1, er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 10 år.”

Stk. 4. For overtrædelse af denne lovs § 108, stk. 2, § 109, stk. 1, og § 118 er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 15 år.

Stk. 5. Har nogen ved samme handling begået flere lovovertrædelser, for hvilke der efter stk. 1-4 gælder forskellige forældelsesfrister, skal den længste af disse frister anvendes med hensyn til samtlige overtrædelser.”

3. Efter § 93 indsættes som § 93 a:

”§ 93 a. Når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt, indtræder forældelse ikke.”

4. § 94, stk. 5, affattes således:

”Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. Forældelsesfristen for en juridisk persons ansvar kan afbrydes over for en person, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelser på den juridiske persons vegne.”

5. § 97 a, stk. 1 og 2, affattes således:

”§ 97 a. Hvis der ikke forinden er indgivet begæring om udpantning, bortfalder bøde efter

- 1) 5 år, når bøden ikke overstiger 10.000 kr. og
- 2) 10 år, når bøden overstiger 10.000 kr.

Stk. 2. Forvandlingsstraf for bøde bortfalder efter 3 år, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden. For bøde på over 10.000 kr. er fristen dog 5 år.”

§ 2

Loven træder i kraft den ...

Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (§ 93, stk. 1, nr. 1)

Efter straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., er forældelsesfristen 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen (1. led), eller når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde (2. led). Efter § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., gælder 2. led ikke for juridiske personer. Forældelsesfristen for juridiske persons strafansvar afhænger derfor af strafferammen for den konkrete lovovertrædelse. Det gælder også i tilfælde, hvor den konkret forskyldte straf for en fysisk person i anledning af samme overtrædelse ikke ville overstige bøde og derfor uanset strafferammen er undergivet 2-årig forældelse.

Ved lovudkastets § 1, nr. 1, ophæves § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, der lader forældelsesfristen afhænge af, om den konkret forskyldte straf ville være bøde. § 93, stk. 1, nr. 1, 2. pkt., der undtager juridiske personer fra anvendelsesområdet i 1. pkt., 2. led, udgår som følge heraf som overflødig. Forældelsesfristen beregnes herefter i alle tilfælde efter det strafmaksimum, der er foreskrevet for lovovertrædelsen, og således uden hensyn til den konkrete lovovertrædelse. Ændringen kan muligvis især have betydning for visse særlovsovertrædelser, jf. straffelovens § 2.

Til nr. 2 (§ 93, stk. 2-5)

De almindelige forældelsesfrister i § 93, stk. 1, fraviges i bestemmelsens stk. 2 og 3 ved at foreskrive minimumsfrister på 5 år (stk. 2) og 10 år (stk. 3) for lovovertrædelser, der ellers efter de almindelige regler ville være underlagt en kortere forældelsesfrist, herunder fordi den konkret forskyldte straf ville være bøde.

§ 93, stk. 2, 1. pkt., retter sig mod overtrædelse af straffelovens § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, § 297 og § 302, der vedrører urigtige angivelser i forretningsbøger mv. § 93, stk. 2, 2. pkt., angår overtrædelser af told- og afgiftslovgivningen bortset fra visse momslovsovertrædelser, sml. nedenfor, når nogen derved unddrager sig betaling til det offentlige, eller overtrædelserne er egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb.

§ 93, stk. 3, foreskriver en 10-årig forældelsesfrist for overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, og §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1 (stedbarnsincest mv.). Den 10-årige forældelsesfrist omfatter også skatte- og momssvig af særlig grov karakter, jf. straffelovens § 289, 1. pkt., samt overtrædelser af skattekontrollovens §§ 13, 15 eller 16 og overtrædelser af momsloven, hvorved nogen unddrager sig betaling af afgift, eller som medfører, at nogen uberettiget opnår udbetaling af afgift.

Ved lovudkastets § 1, nr. 2, ændres affattelsen af § 93, stk. 2 og 3. Den ændrede affattelse tager udgangspunkt i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer og bygger i øvrigt på de lovudkast, der er fremkommet i betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302, betænkning nr. 1396/2001 om straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler og betænkning nr. 1438/2004 om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1415/2002 foreslået ændringer af §§ 296, 297 og 302, der bl.a. indebærer, at overtrædelser af disse bestemmelsers stk. 1 undergives et strafmaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder og dermed en forældelsesfrist på 5 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 2, og at visse groft uagtssomme forhold efter bestemmelsesternes stk. 2 undergives et strafmaksimum på 4 måneders fængsel og dermed en forældelsesfrist på 2 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 1, sml. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 s. 948, 950, 954 og 955. Lovudkastets § 93, stk. 2,

nr. 1, får herefter og efter forslaget om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, betydning for overtrædelser af §§ 296, 297 og 302, der efter udvalgets forslag er undergivet et strafmaksimum på 4 måneders fængsel.

Lovudkastets § 93, stk. 2, nr. 2, indebærer, at forældelsesfristen for overtrædelse af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen, hvorved der opnås eller kan opnås uberettiget vinding, i intet tilfælde er mindre end 5 år. Bestemmelsen får efter forslaget om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, betydning for overtrædelser, der i særlovgivningen har tilknyttet et strafmaksimum på 1 års fængsel.

§ 93, stk. 2, nr. 2, svarer i øvrigt for så vidt angår told- og afgiftsovertrædelser bortset fra visse momsovertrædelser, sml. nedenfor, til gældende ret. Medtagelse af tilskud eller støtte er nyt. Forældelsesfristen vil her være 5 år uden hensyn til, om strafmaksimum i særlovgivningen er 1 års fængsel og forældelsesfristen derfor efter de almindelige regler 2 år, jf. § 93, stk. 1, nr. 1.

For så vidt angår skatte- og momsovertrædelser vil § 93, stk. 2, nr. 2, i visse tilfælde føre til, at overtrædelser, der i dag er undergivet en forældelsesfrist på 10 år, jf. § 93, stk. 3, for fremtiden vil forældes på 5 år. Det drejer sig om groft uagtsomme og forsætlige skatte- og momsunddragelser, der henføres under henholdsvis skattekontrolloven og momsloven. Grove overtrædelser, der henføres under straffelovens § 289, 1. pkt., vil med en gennemførelse af Straffelovrådets forslag om et strafmaksimum på 6 års fængsel fortsat være undergivet en 10-årig forældelsesfrist, sml. § 93, stk. 1, nr. 3, og betænkning nr. 1424/2002 s. 928. Rådet har hæftet sig ved, at Skatteministeriets repræsentant i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har tilsluttet sig udvalgets forslag på de punkter, der indebærer en reduktion af forældelsesfristen fra 10 til 5 år.

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1396/2001 foreslået ændringer af straffelovens § 289 a, hvorved visse former for berigelseskriminalitet rettet mod offentlige, nationale midler og EU-midler undergives et strafmaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder. Sml. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 s. 914. Overtrædelser af denne bestemmelse vil således efter de almindelige regler, sml. § 93, stk. 1, nr. 2, være undergivet en forældelsesfrist på 5 år. Der er derfor og efter forslaget om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, ikke behov for at medtage § 289 a i lovudkastets § 93, stk. 2, nr. 2.

§ 93, stk. 3, viderefører gældende ret med hensyn til forældelsesfristen for overtrædelser af straffelovens § 223, stk. 1, og §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1. Bestemmelsen skal dog sammenholdes med forslaget om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led. Det vil således efter lovudkastet være uden forældelsesmæssig betydning, om den konkret forskyldte straf undtagelsesvis ville være bøde. For så vidt angår reduktionen af den 10-årige forældelsesfrist for visse skatte- og momsunddragelser henvises til bemærkningerne ovenfor.

Straffelovrådet har i betænkning nr. 1424/2002 foreslået strafmaksima i §§ 108, stk. 2, 109, stk. 1, og 118 reduceret fra 12 til 10 års fængsel. Det er rådets opfattelse, at den gældende forældelsesfrist på 15 år som følge af disse lovovertrædelsers specielle karakter bør opretholdes. På den baggrund foreslås som § 93, stk. 4, indsat en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen for overtrædelse af de nævnte bestemmelser i intet tilfælde er mindre end 15 år.

Lovudkastets § 93, stk. 5, er en uændret videreførelse af straffelovens § 93, stk. 4.

Til nr. 3 (§ 93 a)

Efter artikel 5 sammenholdt med artiklerne 6-8 i statuten for Den Internationale Straffedomstol (ICC-statutten) henhører følgende forbrydelser under straffedomstolens jurisdiktion: (a) folkedrab, (b) forbrydelser mod menneskeheden, (c) krigsforbrydelser og (d) aggression. Efter ICC-statuttens artikel 29 forældes forbrydelser, som henhører under domstolens jurisdiktion, ikke. Statuten for Den Internationale Straffedomstol er gennemført i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol, sml. Folketingstidende 2000-01, Tillæg A, s. 480-630. Bestemmelser om uforældelighed svarende til ICC-statuttens artikel 29 findes i Genevekonventionernes artikel 3, som også er gennemført i Danmark.

Forbrydelser, der eksempelvis efter ICC-statuttens artikel 29 ikke forældes, er ofte også uforældelige efter dansk ret, idet forbrydelserne omfattes af straffelovsbestemmelser med fængsel på livstid som strafmaksimum. Afvigelse kan dog forekomme. Som eksempel kan peges på voldtægt og grov legemsbeskadigelse, der efter dansk ret har tidsbestemte strafmaksima og derfor forældes efter bestemmelserne i straffelovens § 93, stk. 1. Den norske Straffelovkommission har på baggrund af ICC-statuttens artiklerne 6-8 og 29 i sit udkast til en ny straffelov stillet forslag om, at der i den norske straffelov indsættes en bestemmelse, hvorefter strafansvar for overtrædelse af straffelovens bestemmelser om krigsforbrydelse, folkemord og forbrydelser mod menneskeheden ikke forældes, sml. NOU 2002: 4 med § 15-8 sammenholdt med s. 271.

På denne baggrund foreslås som § 93 a indsat en bestemmelse, hvorefter der ikke indtræder forældelse, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Herved sikres det, at en sådan overtrædelse også efter dansk ret er uforældelig, selv om lovovertrædelsen har tilknyttet en strafferamme med et tidsbestemt strafmaksimum.

Til § 1, nr. 4 (§ 94, stk. 5)

Efter straffelovens § 94, stk. 5, 1.-3. pkt., afbrydes forældelsesfristen for alle strafbare forhold som hovedregel ved ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. I sager, der efter retsplejeloven kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet, afbrydes forældelsesfristen, når den sigtede gøres bekendt med forelægget. I andre tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed, afbrydes fristen, når den pågældende gøres bekendt med, at vedkommende er sigtet for overtrædelsen.

Afbrydes forældelsesfristen over for nogen, der har handlet på en juridisk persons vegne, har fristafbrydelsen også virkning i forhold til den pågældende juridiske person, jf. § 94, stk. 5, 4. pkt. Efter bestemmelsens ordlyd kan der ske fristafbrydelse med virkning for den juridiske person over for enhver person, der har handlet på den juridiske persons vegne. Det gælder eksempelvis ikke alene et selskabs direktør, men efter omstændighederne også menige medarbejdere, herunder afskedigede, menige medarbejdere. Afbrydelse af forældelsesfristen over for en juridisk person har ikke virkning i forhold til personer, der har handlet på den juridiske persons vegne, jf. § 94, stk. 5, 2. pkt. Fristafbrydelse i forhold til fysiske personer fordrer således, at der foretages rettergangsskridt over for vedkommende enkeltperson i overensstemmelse med de almindelige regler om fristafbrydelse i § 94, stk. 5.

Lovudkastets § 94, stk. 5, indebærer, at anklagemyndigheden og politiet får samme simple fremgangsmåde til at afbryde forældelsesfristen, som andre offentlige myndigheder har i dag efter § 94, stk. 5. I modsætning til gældende ret skal anmodningen til retten om rettergangsskridt ske på anklagemyndighedens initiativ. Den pågældende persons begæring om forsvarerbeskikkelse har ikke i sig selv forældelsesafbrydende virkning, når anklagemyndigheden videregiver begæringen til retten. Anmodning om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen, har forældelsesafbrydende virkning. Anmodning om f.eks. kendelse om telefonaflytning efter retsplejelovens kap. 71 eller om ransagning eller beslaglæggelse efter retsplejelovens kap. 73 og 74 kan afbryde forældelsesfristen. Anmodning efter retsplejelovens § 731 a om forsvarerbeskikkelse for en person, der senere måtte blive mistænkt eller sigtet, kan ikke afbryde forældelsesfristen. Det er selve anmodningen om rettergangsskridt, der afbryder forældelsesfristen. Det er uden betydning, hvornår og om dette følges op af et retsmøde, eller om retten beslutter at afslå anmodningen.

§ 94, stk. 5, indebærer endvidere, at der for juridiske personers vedkommende alene sker afbrydelse af forældelsesfristen, når den juridiske person sigtes. Bestemmelsen regulerer samtidig, hvilke personer der kan ske fristafbrydelse over for med virkning for den juridiske person. Fristafbrydelse skal efter lovudkastet ske overfor personer, der efter retsplejelovens § 157 kan modtage forkyndelse på den juridiske persons vegne. Det vil i praksis omfatte en vid kreds af personer, f.eks. ansatte. Med § 94, stk. 5, opnås en forældelsesmæssig ligestilling, når det gælder ansvarsforældelse for fysiske og juridiske personer, sml. lovudkastets § 1, nr. 1, med forslag om ophævelse af § 93, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., 2. led, og 2. pkt., om forældelsesfrister for fysiske og juridiske personers strafansvar.

Til nr. 5 (§ 97 a, stk. 1 og 2)

Efter straffelovens § 97 a, stk. 1, bortfalder bøder efter 3 år, hvis der ikke forinden er indgivet begæring om udpantning (udpantningsudlæg). For bøder på over 3.000 kr. er fristen dog 5 år. Fristen regnes fra det tidspunkt, da afgørelsen blev eksigibel. Forældelsesfristen antages alene at suspenderes i tilfælde, hvor fuldbyrdelse ved udlæg er iværksat inden forældelsesfristens udløb, men ikke er afsluttet forinden dette tidspunkt, og da alene for den periode, som herefter medgår til udlægsforrettningens foretagelse og realisation af et foretaget udlæg. Forældelsesfristen suspenderes derimod ikke ved udlæg, som foretages og afsluttes inden udløbet af 3 år (5 år) fra det tidspunkt, hvor afgørelsen kunne fuldbyrdes. Afdragsordninger eller bødefældtes anerkendelse af (rest)skylden har ingen indvirkning på den løbende forældelse med hensyn til den endnu ubetalte del af bøden.

Efter straffelovens § 53 træder i tilfælde, hvor en bøde "ikke indgår", forvandlingsstraf af fængsel i bødens sted. Efter § 97 a, stk. 2, er forældelsesfristen for forvandlingsstraf for bøde den samme som for bøden. Fristafbrydelsen sker ved afsoningens påbegyndelse. Afsoningen skal være påbegyndt før forældelsesfristens udløb, uanset om forældelsesfristen for fuldbyrdelse af bøden er afbrudt ved begæring om udpantning. I administrativ praksis træffes alene beslutning om bødefafsoning, hvis den pågældende skønnes at have betalingsevne, sml. bekendtgørelse nr. 394 af 17. maj 2001 § 29, stk. 3, nr. 1, hvorefter afgørelse om forvandlingsstraf ikke må træffes, hvis skyldneren ikke kan antages at have betalingsevne.

Lovudkastets § 97 a, stk. 1, indebærer, at forældelsesfristen for inddrivelse af bøder forlænges fra 5 til 10 år, når bøden overstiger 10.000 kr. Bestemmelsen medfører samtidig en forenkling af de gældende regler, så bøder indtil 10.000 kr. undergives en 5-årig forældelsesfrist. Den hidtil gældende 3-årige forældelsesfrist for bøder indtil 3.000 kr. forlænges herved til 5 år.

Med § 97 a, stk. 2, udvides den gældende 3-årige forældelsesfrist for bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder indtil 3.000 kr. til at omfatte bøder indtil 10.000 kr. Den gældende 5-årige forældelsesfrist indskrænkes til at omfatte bødeforvandlingsstraf vedrørende bøder på over 10.000 kr.

Til § 2

Lovudkastets § 2 indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser ...

